

ДНЕВНИКЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

XXXIV заседание, петък, 15 мартъ 1913 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. А. Буровъ, въ 3 ч. 20 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: (Звъни) Засѣданieto се открива.

Моля г. секретаря да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь Х. Цаневъ: Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Желѣзъ Абаджиевъ, Несторъ Абаджиевъ, Хафузъ Садъкъ Алиевъ, Хасанъ-бей Алти-беевъ, Петъръ Бабаджановъ, д-ръ Мичо Багаровъ, Димитъръ х. Баневъ, Петъръ Бешковъ, Димитъръ Бръчковъ, Деко Ванковъ, Георги Губидѣльниковъ, Стефанъ Гжбовъ, Георги Джевизовъ, Добри Добревъ, Димитъръ Драгиевъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Михо Каравасилевъ, Иванъ Капаровъ, Григоръ х. Константиновъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Константинъ Ленковъ, Тодоръ Лунгаловъ, Митю Милковъ, Димитъръ Нарлиевъ, Никола Начевъ, Георги Недковъ, Киро Пановъ, Иванъ Петровъ, Иванъ Пецовъ, Стефанъ Пипевъ, д-ръ Константинъ Помяновъ, Иванъ Поповъ, Стефанъ Поповъ, д-ръ Кирякъ Провадалиевъ, Тодоръ Пчеларовъ, Стояцъ Русевъ, Илия Стаматовъ, Василъ Стаменовъ, Петъръ Станчевъ, Димитъръ Страшимировъ, Михаилъ Таковъ, Апостолъ Урумовъ, Воянъ Ханджиевъ, Тодоръ Чочевъ и Алекси Щеревъ)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Отсъствуватъ 45 народни прѣдставители. Слѣдователно, Събранието има законния съставъ, за да засѣдава.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ има да съобща на г. г. народнитѣ прѣдставители, че прѣседателството е разрѣшило на търновския народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Страшимировъ 5 дена отпускъ.

Освѣнъ този отпускъ постѣпили сж заявления за отпуски, които трѣбва да се разрѣшатъ отъ Народното събрание.

Търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Бръчковъ иска 4 дена отпускъ по сѣмейни болѣзнени причини. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши исканиятъ отпускъ на г. Димитъръ Бръчковъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Къзѣлагашкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Петровъ иска 10 дена отпускъ по болестъ. Които

г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Карловскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Патѣмовъ иска 1 день отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Тодоръ Кръстевъ иска отпускъ до края на сесията, като прѣдставява медицинско свидѣтелство, отъ което се установява, че е сериозно боленъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши отпускъ до края на сесията по болестъ на г. д-ръ Тодоръ Кръстевъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Дупнишкиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Кирякъ Провадалиевъ иска 5 дена отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Варненскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Иванъ Еневъ иска 4 дена отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Варненскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Златанъ Бръчковъ иска 4 дена отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да му се разрѣши исканиятъ отпускъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

И най-послѣ софийскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Станчевъ моли, по болестъ, да му се разрѣши безсроченъ отпускъ. Които г. г. народни прѣдставители сж съгласни да се разрѣши на софийския народенъ прѣдставителъ г. Петъръ Станчевъ безсроченъ отпускъ, по болестъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Постѣпило е питане до г. министра на войната отъ народнитѣ прѣдставители г. д-ръ Борисъ Вазовъ и г. Константинъ Илиевъ, което гласи: (Чете)

„Военното министерство е обявило, че на 4 априлий т. г. ще се произведе търгъ за доставката на 100.000 куртки, 150.000 панталони и навуша. Срокъ

на доставката: за куртките: 20.000 куртки слѣдъ 40 дни, а за всѣки послѣдующи 20.000 по 15 дни, или всичкитѣ — слѣдъ 100 дни; за панталонитѣ: 30.000 — слѣдъ 40 дни, а за всѣки послѣдующи 20.000 по 15 дни, или всичкитѣ — слѣдъ 100 дни. Платятъ за курткитѣ, панталонитѣ и подплатата трѣбва да бѣде по образецъ за платоветѣ приети за подобно облѣкло въ една отъ европейскитѣ армии.

„Понеже тая доставка не е отъ бързо естество; понеже съ нея ще се внесе едно нежелателно разнообразие въ униформитѣ на войската; понеже тя ще се отрази злѣ на националната индустрия; понеже тая доставка не дава гаранция за снабдяване армията съ солидно облѣкло и т. н., молимъ г. министра на войната да ни отговори на слѣдующия въпросъ: Не е ли желателно тая и подобни ней доставки да се възложатъ на българскитѣ фабриканти — съгласно договора имъ съ държавата — като по такъвъ начинъ се подкрѣпи народната индустрия, даде работа на българскитѣ работници и снабди армията съ формено и солидно облѣкло?“

Това питане ще се съобщи на г. министра, за да отговори въ едно отъ идущитѣ засѣдания.

Постѣпили сѣ отъ Министерството на финанситѣ двѣ прѣдложения:

Първото, за освобождаване безъ мито и безъ митнишки формалности на материялитѣ и пр., прѣдначени за сръбската армия.

Второто прѣдложение е за одобрение разпореждането на министра на финанситѣ подъ № 1.764 отъ 1 мартъ 1913 г. до Кавалската митница, за освобождаването безъ мито и други бери 7.225 кгр. брашно и 2.075 кгр. кукурузъ.

Тѣзи прѣдложения ще се раздадатъ на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се турятъ по реда си на дневенъ редъ.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че сѣ постѣпили нѣколко поздравителни телеграми до Народното събрание по случай прѣвземането на Одринъ.

Желае ли Народното събрание да се прочетатъ?

Обаждатъ се: Да се четатъ.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: (Чете)

„Градътъ Семили. Подмоклице съ околнитѣ общини въ сѣверното чешко кралство, въ знакъ на радостъ, днесъ вечерята устрои тържественъ митингъ, на който присѣдствуваха хиляди жители. Кжшитѣ на напѣтитѣ общини сѣ украсени съ знамена и прозорцитѣ сѣ илюминирани. Съ съгласието на патрупакия народъ, който се движи по улицитѣ подъ звука на музиката и пѣенето на народни пѣсни, поздравляваме васъ и вапшитѣ храбри войници, които сломиха геройски одринската крѣпостъ. За тая славна побѣда отъ хиляди гърла се провиквае съ братското „наздаръ“.

„Отъ името на митинга. Робертъ Паулусъ, Рудолфъ Райхтъ.“ (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Обаждатъ се: Bravo!

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Отъ Прага. (Чете)

„Националъ-социалиститѣ отъ Нуслихъ — прѣдградие на Прага — тържествуватъ съ радостъ и гордостъ вапшитѣ побѣди при Одринъ.

„Търсежъ.“ (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Обаждатъ се: Bravo!

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Отъ Виноградъ, прѣдградие на Прага. (Чете)

„Слава на момцитѣ — герои при Одринъ.

„Професоръ Вацлавъ Кърхъ.“ (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Прага. „Чувствуваме се щастливи съ васъ заедно.

„Чиновницитѣ отъ ипотекарната кредитна банка.“ (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Виноградъ, прѣдмѣстие на Прага. „Чешкитѣ народни социалисти тържествуватъ за великата побѣда на съединеното братско славянско оръжие. Наздаръ на одринскитѣ побѣдители.

„Първа секция на чехската народна социална партия. Прѣдседателъ Алоисъ Новакъ.“ (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Обаждатъ се: Bravo!

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Отъ Прага. (Чете) „Славната побѣда на побратименитѣ славяни поздравляваме. Слѣдъ Одринъ, Шкодра.

„Националъ социалиститѣ отъ хотелъ „Златна гжска“. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Отъ Прага. „Поздравляваме ви съ прѣвземането на Одринъ. Не отетѣпвайте отъ Шкодра и Цариградъ.

„За посѣтителитѣ на трѣнковия ресторантъ, Прага, Виногради, Антонъ Прокопъ.“ (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Обаждатъ се: Bravo!

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Отъ Прага. (Чете) „Сподѣляме радостъта и въодушевлението на братята българи и сърби за великата побѣда при Одринъ. Наздаръ!

„Посѣтителитѣ на пивовара „У Флеку“. (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Азъ ще моля г. г. народнитѣ прѣдставители да разрѣшатъ на прѣдседателството да поблагодари.

Обаждатъ се: Прието! (Бурни и продължителни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Прѣди да минаемъ къмъ дневния редъ, ако има нѣкой отъ г. г. министритѣ да отговори на нѣкое питане, ще го моля да отговори.

Обаждатъ се отъ министерската маса: Нѣма.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Искамъ думата.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. д-ръ Никола Генадиевъ.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Азъ моля Народното събрание да се съгласи — въвамъ, че почитаемото правителство нѣма да се противи на това нѣщо — да се разгледа днесъ моето запитване по въпроса за закриването на Народното събрание. Коя точка ще бѣде направѣдъ въ дневния редъ, нѣмамъ никакви прѣтвенции.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ казахъ по-рано частно, че ще се разгледа, но само по-сетнѣ.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Съгласенъ съмъ. Само да се вземе рѣшение.

Министъръ Т. Теодоровъ: Подиръ изчерпането на първата и четвъртата точки отъ дневния редъ, прѣди втората и третата.

Д-ръ Н. Генадиевъ: Съгласенъ съмъ.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Първа точка на дневния редъ е трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за извънреденъ свѣрх-смѣтенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди отъ 29 септември 1912 г.

Моля г. докладчика да прочете законопроекта.

Докладчикъ Г. Николовъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за измѣнение и допълнение на закона за извънреденъ свѣрхсметенъ кредитъ отъ 50.000.000 л. за военни нужди отъ 29 септемврий 1912 г.

„§ 1. Чл. 4 се измѣнява така:

„Съ изключение на предметитѣ и работитѣ, които могатъ да се добиятъ по реквизиционенъ начинъ и на ония, упоменати въ предшествия чл. 3, както и на тѣзи, които не се намиратъ въ страната, всички други потребни за нуждитѣ на армията предмети и работи се набавятъ отъ главното тилово управление, армейскитѣ и дивизионнитѣ интендантства.

„Когато поради близостта на нѣкои предмети до театра на войната има очевидна изгода да бъдатъ доставени отъ странство чрѣзъ главното тилово управление, министърътъ на войната може да разрѣши това за всѣки случай поотдѣлно.

„§ 2. Чл. 8 се измѣнява така:

„Разходитѣ за работи и доставки, които набавя Министерството на войната, се произвеждатъ и оправдаватъ по установения редъ съгласно съ закона за отчетността по бюджета и закона за общественитѣ предприятія съ слѣдующитѣ отклонения:

„а) срокътъ и начинътъ за обявяване търговетѣ съ тайна или явна конкуренция, както и за прѣговоритѣ за сключване договоръ по доброволно съгласие, се опредѣлятъ отъ комисия въ съставъ: по единъ прѣдставителъ на Министерството на войната, на финанситѣ, на правосъдието, на търговията, промишлеността и труда, на земледѣлното и държавнитѣ имоти, на търговската камара и на общината.

„Прѣдставителътъ на Министерството на войната прѣседателствува комисията.

„Министерството на войната назначава единъ чиновникъ или офицеръ за дѣловодителъ на комисията.

„Лицата за членове на комисията се опредѣлятъ отъ надлежнитѣ министри и управителни тѣла на учрѣжденията.

„Дѣлопроизводството на комисията се съсредоточава въ Министерството на войната.

„Комисията може да заседава, когато присъствуватъ най-малко петъ члена.

„Поемнитѣ условия, описания и пр. за всѣка доставка и работа се съставляватъ отъ сжщата комисия. Тя може да внесе постановления въ тѣхъ извънъ общия редъ, установенъ въ закона за общественитѣ предприятія, само по отношение на образцѣ, като прѣдостави право на всѣки конкурентъ да прѣдставлява свой образецъ и по отношение на залога, размѣрътъ на който се опредѣля свободно отъ комисията за всѣки търгъ;

„б) търговетѣ, както и прѣговоритѣ за сключване договоръ по доброволно съгласие, се извършватъ отъ комисията въ състава, показанъ по-горѣ въ буква а, винаги въ мѣстното окръжно финансово управление, дѣто се държатъ на разположение на интересующитѣ се всички данни относително срока, образцѣ и другитѣ условия за доставкитѣ и работитѣ.

„Въ протокола за търга или за сключване договоръ по доброволно съгласие комисията между другото излага и мотивира мнѣнието си за най-износното и най-цѣлесобразното прѣдложение;

„в) както при опредѣляне съдържанието на поемнитѣ условия и описания, тъй и при произнасяне върху резултата по всѣки търгъ или водене прѣговори за сключване договоръ по доброволно съгласие, комисията по горнитѣ букви а и б, когато намѣри за нужно, призовава експерти. За свое улесне-

ние тя изисква отъ търговската камара и надлежната община списъкъ на вѣщи лица. Тѣ участвуватъ въ комисията съ право на свѣщателенъ гласъ;

„г) въ извънредни случаи, когато комисията, прѣдвидена по-горѣ въ буква а, би намѣрила това за умѣстно, може да се сключватъ договори по доброволно съгласие и на мѣстото, дѣто се произвеждатъ предметитѣ — въ страната или въ странство, и то съ разрѣшение на Министерския свѣтъ, отъ подкомисия въ съставъ: единъ или повече прѣдставители на Министерството на войната и двама прѣдставители на Министерството на финанситѣ. Тя дѣйствува по сжщия начинъ, както комисията при Министерството на войната по горната буква а. Всичкитѣ й рѣшения за покупкитѣ се подлагатъ на прѣдварително и окончателно одобрение отъ министра на войната, чрѣзъ комисията по буква а;

„д) приемането на доставкитѣ и работитѣ се извършва отъ комисия въ съставъ не по-малко отъ три лица, назначени отъ Министерството на войната и на финанситѣ. Въ случаитѣ прѣдвидени въ буква г. по-горѣ, тържната комисия може да бъде и приемателна.

„Приемателнитѣ комисии, когато намѣрятъ за нужно, призоваватъ, по реда указанъ въ буква в, експерти, които участвуватъ въ тѣхъ съ право на свѣщателенъ гласъ;

„е) на членоветѣ на комисията по чл. 8, които не сж чиновници при държавно или изборно учрѣждение и не получаватъ заплатата като такива, се плаща по 15 л. за всѣки день, прѣзъ който комисията е заседавала, а на членоветѣ на комисията по буква г на сжщия членъ, се плащатъ пътни и дневни пари споредъ закона за чиновницѣтѣ и правилника за произвеждане и оправдаване държавнитѣ разходи;

„ж) за всички належачи покупки Министерството на войната съобщава заблаговременно въ комисията, като опредѣля количеството, видътъ, срокътъ и мѣстото за доставката или работата и всички други необходими свѣдѣния.

„Слѣдъ получаване исканията на Министерството на войната за извършване извѣстна покупка, комисията се събира на заседание и пристѣпва незабавно къмъ изпълнението й.

„За всички свои рѣшения, както и за одобрение дѣйствиата на подкомиситѣ, комисията съставлява протоколъ, който се утвърждава отъ министра на войната. Утвърдениетъ отъ министра протоколъ влиза веднага въ сила, ако покупката възлиза на стойностъ до 25.000 л. включително или ако покупката се извършва отъ подкомисия споредъ буква г. За всички други случаи, слѣдъ утвърждаването на протокола, министърътъ на войната внася докладъ въ Министерския свѣтъ за окончателно одобрение рѣшението на комисията.

„Одобрениетъ отъ министра на войната, респективно отъ Министерския свѣтъ, рѣшения на комисията се прѣдаватъ за по-нататѣшно изпълнение въ главното интендантство при Министерството на войната;

„з) членоветѣ на комисията, респективно подкомисията, независимо отъ наказанието, на което могатъ да бъдатъ подвѣргнати съгласно постановленията на общия наказателенъ законъ, носятъ и солидарна гражданска отговорностъ за всѣко бездѣйствие и за несполучливи свои дѣйствиа, които биха имали за резултатъ да закѣснѣятъ нужнитѣ за войската доставки или работи. За такъвъ случай министърътъ на войната докладва на Министерския свѣтъ, който рѣшава за привличането на виновнитѣ подъ наказателна или гражданска отговорностъ;

„и) снабдяване прѣнасянията на разни хранителни и бойни припаси, материяли и вещи, наемане прѣвозни сѣдства, наемане здания, наемане работници или специалисти съ дневна заплата, както и

експерти и въобще всички разходи, свързани съ с доставките и работите, извършването на които е възложено на комисията или на подкомисии, се произвеждат и оправдават от същия по реда, определён въ тоя членъ.

„При покупките на артилерийски материали (оръжия, картечници, пушки, бойни припаси къмъ тѣхъ и др. подобни) работата на комисията, предвидена въ букви а и б, се извършва отъ артилерийския технически комитетъ, постановленията на който се одобряватъ предварително отъ Министерския съветъ, по предложение на министъра на войната. Въ артилерийския технически комитетъ участвуватъ и двама представители на Министерството на финансите;

„к) за оправдаване разходите по извършените покупки служатъ слѣдующите документи: протокола на комисията, или на артилерийския технически комитетъ за решението да се извърши покупката по определените отъ комисията или отъ комитета цѣни и условия, утвърдени отъ министъра на войната; постановление на Министерския съветъ (само за покупките на стойностъ повече отъ 25.000 л.); разрешение отъ Министерския съветъ за извършване покупки въ странство; договоръ или сметка отъ доставчика; приемателния протоколъ; документи за платени данъци, върхнини, мита, берни и пр., споредъ съществующите закони, ако не е било уговорено друго-яче въ условията за покупките; и разписка за получената отъ правоимащия сума, представляюща стойността на извършената доставка или работа;

„л) разходите за работи и доставки, които произвеждатъ интендантствата по реда, определенъ въ измѣненитѣ съ § 1 на този законъ чл. чл. 4, 5, 6 и 7 отъ закона, се оправдаватъ: съ разрешението на министъра на войната и съгласието на Министерския съветъ, когато се касае за работи и доставки по втората алинея на чл. 4; съ протокола по чл. 6 и решението на началника по чл. 7, когато има такова; съ документите за приемането на работата или доставката, каквито сж предвидени въ протокола или решението; и съ разписка отъ получателя на сумата.

„Изплащането на същите разходи става по нареждане на интенданта и на финансовия представителъ, приподписано и отъ счетоводителя, отъ разполагаемитѣ въ коचेга на интендантството авансови суми или отъ Българската народна банка по искане на началника на главното тилово управление, приподписано отъ главния интендантъ на армията и отъ счетоводителя. По такова искане Българската народна банка изплаща на интендантствата и на войсковитѣ части и аванси, каквито поиска началникътъ на главното тилово управление и то само до размѣра на разрешенія съ този законъ кредитъ.

„§ 3. Чл. 11 се допълня така:

„Доставките и работите по кредита на настоящия законъ, както и книжата по същите, се освобождаватъ отъ плащането на данъкъ върху занятието, всички върху него върхнини, и отъ гербовъ налогъ, ако това е предварително уговорено въ поемнитѣ условия.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Който г. г. народни представители приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за извършенъ свърхсметенъ кредитъ отъ 50 000 000 л. за военни нужди отъ 29 септемврий 1912 г. тѣй, както е измѣненъ отъ комисията и докладванъ отъ г. докладчика, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующата точка на дневния редъ е трето четене законопроекта за продължение на даденитѣ по закона за митницитѣ и закона за общата митнишка тарифа срокове срѣщу парични залози и поржчител-

ства, сроковетѣ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и други подобни. Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за продължение на даденитѣ по закона за митницитѣ и закона за общата митнишка тарифа срокове срѣщу парични залози и поржчителства, сроковетѣ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и други подобни.

„Чл. 1. Продължаватъ се сроковетѣ, дадени отъ 17 септемврий 1912 г. до днесъ въ митницитѣ срѣщу париченъ залогъ или писмено поржчителство за обезпечение на митнитѣ и други берни на стоки по задължения за транспортирането, транзитирането, антрепозизирането, новонизоса имъ или на други подобни операции съ същите стоки, както и сроковетѣ по изостаналитѣ въ митницитѣ стоки и други подобни, съ толкова врѣме, колкото е било изгубено поради една или нѣколко отъ слѣднитѣ причини:

„а) поради това, че управлението на българскитѣ държавни желѣзници не е давало вагони за прѣнасянето на подобни стоки или пъкъ редовнитѣ паракходни съобщения въ черноморскитѣ пристанища на царството сж били прѣкъснати по причина на войната съ Турция;

„б) поради това, че стокитѣ, за които сж дадени сроковетѣ, сж били човали или други съдове, внесени пълни съ стоки съ право на новонизосъ или внесени празни за пълнене и изнасяне съ тѣхъ на мѣстни стоки, но по причина на спиране съобщенията или запрѣщението износа на тѣзи мѣстни стоки, тѣ не сж могли да бждатъ използвани за цѣльта, и

„в) поради това, че заинтересованитѣ лица се намиратъ подъ знамената и не сж оставили замѣстници за управление на тѣхнитѣ търговски дѣла, прѣзъ врѣме на служенето имъ подъ знамената.

„Чл. 2. Течението на сроковетѣ, предвидени въ чл. 168 отъ закона за митницитѣ, се спира за врѣмето отъ 17 септемврий 1912 г. до датата на публикуването въ „Държавенъ вѣстникъ“ заповѣдта за общата демобилизация, слѣдъ която дата тѣ се продължаватъ отново да текатъ.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Който г. г. народни представители приематъ на трето четене законопроекта за продължение на даденитѣ по закона за митницитѣ и закона за общата митнишка тарифа срокове срѣщу парични залози и поржчителства, сроковетѣ по събиране и възвръщане по погрѣшка недовзети и надвзети суми и др. подобни тѣй, както се прочете, моля, да си вдигнатъ раката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ законопроектъ, също на трето четене, е законопроектътъ за отлагане съставянето и окончателното сключване на избирателнитѣ списъци прѣзъ 1913 г.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за отлагане съставянето и окончателното сключване на избирателнитѣ списъци прѣзъ 1913 г.

„Чл. 1. Съставянето на избирателнитѣ списъци, което съгласно чл. 7 отъ избирателния законъ, прѣдстои на градскитѣ и селскитѣ общини да извършватъ

до края на мѣсець февруарий 1913 г., се отлага съ два мѣсеца, считано отъ датата на заповѣдта за общата демобилизация на въоръженитѣ сили на царството.

Чл. 2. Окончателното сключване на избирателнитѣ списъци (чл. 26) се отлага съ два мѣсеца, въ зависимост отъ датата на съставянето имъ."

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за отлагане съставянето и окончателното сключване на избирателнитѣ списъци прѣзъ 1913 г., моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ законопроектъ, пакъ на трето четене, е законопроектътъ за приемане квитанциитѣ за реквизицията отъ 1912 и 1913 г. срѣщу държавни данъци и държавни вземания по изпълнителни актове.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за приемане квитанциитѣ за реквизицията отъ 1912 и 1913 г. срѣщу държавни данъци и държавни вземания по изпълнителни актове.

„Чл. 1. Разрѣшава се да се приематъ срѣщу данъцитѣ и държавнитѣ вземания по изпълнителни актове, редовнитѣ и провѣренитѣ квитанции за дадена реквизиция прѣзъ 1912 и 1913 г., сумитѣ по които сж по-малки отъ дължимитѣ данъци, принадлежащитѣ се върху тѣхъ врѣхнини, глоби за закъсѣния и държавни вземания по изпълнителни актове.

„Изплащането на сумитѣ по таква квитанция ще стане отъ кредита за изплащане на реквизицията.

„Чл. 2. За прилагане на тоя законъ Министерството на финанситѣ ще издаде правилникъ."

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за приемане квитанциитѣ за реквизицията отъ 1912 и 1913 г. срѣщу държавни данъци и държавни вземания по изпълнителни актове, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ законопроектъ, пакъ на трето четене, е законопроектътъ за измѣнение на закона за разчитване недоборитѣ за слѣтитѣ 1877—1905 г.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за измѣнение на закона за разчитване недоборитѣ за слѣтитѣ 1877—1905 г.

„Членъ единственъ. Сроковетѣ, прѣдвидени въ закона за разчитване недоборитѣ за слѣтитѣ 1877—1905 г., се продължаватъ съ по една година."

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за измѣнение на закона за разчитване недоборитѣ за слѣтитѣ 1877—1905 г., моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ законопроектъ, сжко на трето четене, е законопроектътъ за опрѣдѣляне сумата за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, Князь Борисъ Търновски.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за опрѣдѣляне сумата за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, Князь Борисъ Търновски.

„Членъ единственъ. На основание чл. 36 отъ конституцията опрѣдѣля се за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, Князь Борисъ Търновски, годишно сумата 240.000 л., която да се вписва всѣка година въ бюджета на разходите за Върховното правителство, глава I, начиная отъ 18 януарий 1912 г."

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за опрѣдѣляне сумата за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника, Князь Борисъ Търновски, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ законопроектъ, на трето четене, е законопроектътъ за разрѣшение на Плѣвенската градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

Моля г. секретаря да прочете и тоя законопроектъ.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение на Плѣвенската градска община да сключи 100.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Плѣвенската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 100.000 л., при слѣднитѣ условия: а) срокъ за изплащане 25 години; б) годишна лихва 7%. и в) за гаранция ще се заложатъ общинскитѣ приходи отъ октроата, кръвнината, кринината и кантарината, заложени по първия общински заемъ.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за подпомагане крайно бѣднитѣ сѣмейства въ Плѣвентъ.

„Чл. 3. Заложениитѣ общински доходи ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която като одържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса.

„Чл. 4. Сумата отъ заема ще се впише на приходъ и разходъ въ бюджета на Плѣвенската община за 1913 г."

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за разрѣшение на Плѣвенската градска община да сключи 100.000 л. заемъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ по редъ законопроектъ, пакъ на трето четене, е законопроектътъ за разрѣшение кредити за второто тримѣсечие отъ 1913 г. по редовния и извънредния бюджети, по бюджетитѣ на фондоветѣ и по бюджета за новоосвободенитѣ земи, както и за разрѣшение кредити за нови нужди.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за разрѣшение кредити за второто тримѣсечие отъ 1913 г. по редовния и извънредния бюджети, по бюджетитѣ на фондоветѣ и по бюджета за новоосвободенитѣ земи, както и за разрѣшение кредити за нови нужди.

„Чл. 1. Разрѣшаватъ се на министритѣ кредити да извършватъ разходи за второто тримѣсечие отъ

1913 г. въ размѣръ на $\frac{1}{12}$ отъ кредититѣ по редовния и извънредния бюджети на царството и по бюджетитѣ на фондовете за 1912 г. и за прѣдвиденитѣ въ тѣхъ бюджети нужди, като оставатъ въ сила всички постановления, съдържащи се въ тия бюджети.

„Чл. 2. Прѣдоставя се на министра на финанситѣ правото да разрѣшава да се ангажира държавното съкровище въ разходи за веществени разноси по-големи отъ $\frac{1}{12}$ отъ кредититѣ за 1912 г. за всеки случай поотдѣлно, въ онѣзи случаи, когато прѣдвиденитѣ въ бюджета за 1912 г. веществени разходи по естеството си, или поради по-рано пости чрѣзъ договори задължения или по силата на специални законоположения, подлежатъ да бждатъ удовлетворени прѣзъ първитѣ шестъ мѣсеца на годината въ размѣръ по-големъ отъ $\frac{1}{12}$ части.

„Чл. 3. Разрѣшаватъ се на министритѣ кредити да навършватъ разходи за второто тримѣсечие отъ 1913 г. въ размѣръ на разрѣшенитѣ суми и прѣдвидени нужди въ бюджета за новоосвободенитѣ земи за първитѣ три мѣсеца на сжщата 1913 г.

„Чл. 4. Разрѣшаватъ се на министритѣ кредити на сума 2.732.696 л. за слѣднитѣ нужди:

„По Върховното правителство:

„а) за обдържането на Негово Царско Височество Прѣстолонаслѣдника отъ 1 януарий 1913 г. до 30 юний с. г. 120.000 л.
„б) за доставяне мобили за Министерския съветъ 4.300 „
„в) за отопление и освѣтление на Министерския съветъ 600 „

„Всичко по Върховното правителство 124.900 л.

„По Държавнитѣ дългове:

„а) за заплата на персонала отъ 1 априлий до 30 юний 1913 г. съгласно чл. 18 отъ закона за управлението на държавнитѣ и гарантиранитѣ отъ държавата дългове, споредъ приложената таблица*) 10.830 л.

„По Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве:

„а) за заплата на лѣкари, фелдшери и аптекари чужденци, съ контрактъ за борба противъ епидемията. Лѣкаритѣ съ заплата до 1.200 л. мѣсечно, фелдшеритѣ и аптекаритѣ до 500 л., като не имъ се правятъ одрѣжки за данѣжъ занятие, врѣхнини и пенсия (за лѣкаритѣ и фелдшеритѣ 165.000 л., за аптекаритѣ 15.000 л.) 180.000 л.

„б) пѣтни безотчетно на чужденцитѣ лѣкари, фелдшери и аптекари за идването имъ до София и връщането имъ обратно всичко по 400 л. за първитѣ, и 300 л. за вторитѣ и третитѣ и пѣтни и дневни пари по смѣтка за обиколжитѣ имъ въ страната вънъ отъ постояннитѣ имъ мѣсто-служения, съгласно закона за чиновниците 100.000 „

„в) за заплата на ваксинатори, дезинфектори и други служащи до 100 л. мѣсечно 110.000 „

„г) пѣтни и дневни пари на ваксинаторитѣ, дезинфекторитѣ и служащитѣ съгласно закона за чиновницитѣ 90.000 „

„д) помощи на хигиеническитѣ съвети по опрѣдѣленieto на Върховния медицински съветъ 100.000 „

„е) за доставяне лѣкарства, серуми, ваксина и други подобни 200.000 л.

„ж) за доставяне дезинфекционни машини, формалинови и амонячни апарати, прѣскалки за дезинфекция, спринцовки за подкожни инжекции, резервни игли 282.800 „

„з) бактериологически лаборатории 50.000 „

„и) дрехи за дезинфекторитѣ, грѣлки, подложки, юфки и др. нужни за болнитѣ вещи 25.000 „

„Всичко по Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве . . . 1.187.000 л.

„По Министерството на финанситѣ:

„а) за заплата отъ 1 априлий до 30 юний 1913 г. на персонала въ бюрото за реквизицията: единъ началникъ съ 4.800 л. годишно, единъ помощникъ на началника съ 3.600 л. годишно, двама помощници на началника съ по 3.300 л. годишно, четирма книговодители съ по 1.800 л., единъ архиваръ-регистраторъ съ 2.400 л. и за писари и разсилень 1.155 л. 7.305 л.

„б) за описване и опрѣдѣляне данѣжитѣ: поземеленъ, сгради, занятие и воененъ въ новоосвободенитѣ земи (заплати, надници и веществени разноси) 50.000 „

„в) за привеждане въ извѣстностъ недоборитѣ отъ данѣжитѣ въ новитѣ земи 15.000 „

„г) за персонала и веществени разноси по ликвидиране реквизицията 15.000 „

„д) за написване данѣжнитѣ книжки 50.000 „

„Всичко по Министерството на финанситѣ 137.305 л.

„По Министерството на търговията, промишлеността и труда:

„а) доставяне за мината „Перникъ“ разни материали: дървени, желѣзни, тухли, камъни, циментъ и др., каквито сж изброени въ § 61 отъ бюджета на сжщото министерство за 1912 г. 700.000 л.

„б) доставяне разни машини, вентилатори, асанейори, помпи, ремси и др., каквито сж изброени въ § 62 отъ бюджета на сжщото министерство за 1912 г. 150.000 „

„в) поддържане електрическото освѣтление, купуване разни руднични лампи и принадлежноститѣ имъ, колзово масло и др., каквито сж изброени въ § 65 отъ бюджета на сжщото министерство за 1912 г. 75.000 „

„г) купуване коне, кола, фуражъ и снаряжение за конетѣ и др. разходи по експлоатацията на мината „Перникъ“ (§ 67 отъ бюджета на сжщото министерство за 1912 г.) 25.000 „

„Всичко по Министерството на търговията, промишлеността и труда 950.000 л.

„По Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти:

„а) за пазачи, работници и служащи по издирване, пазене и експлоатация на държавнитѣ имоти въ новоосвободенитѣ земи съ мѣсечна или дневна заплата 10.000 л.

„Всичко по Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти 10.000 л.

*) Таблицата се намира на стр. 569 отъ дневницатѣ.

„По Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството:

„а) за постройка на изолационни бараки 100.000 л.

„Всичко по Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството 100.000 л.

„По Министерството на железниците, пощите и телеграфите:

„Главната дирекция на железниците и пристанищата:

„а) пътни и дневни пари за командировки въ новоосвободените земи (§ 23 отъ бюджета за сѣщитѣ земи) 100.000 л.

„Всичко по Главната дирекция на железниците и пристанищата 100.000 л.

„Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните:

„а) за канцеларски разпоски, купуване пишущи машини, такса и абонаментъ за вода, чистене зданията, отходните мѣста, коминитѣ и пр. (§ 66 отъ бюджета на сѣщото министерство за 1912 г.) 15.000 л.

„б) възнаграждение съ дневна заплата най-много до 3 л. на врѣмenni служачи и врѣменно наети лица за замѣстници на раздавачитѣ и междуселскитѣ куриери (§ 87 отъ бюджета на сѣщото министерство) 10.000 „

„в) наемъ за допълнителенъ телефоненъ нумераторъ при Софийската телеграфо-почтенска станция 7.661 „

„г) прѣнасяне на пощата по сухопощенскитѣ трактове, съ параходитѣ, по железницитѣ и отъ вагонитѣ до гаритѣ и обратно въ новоосвободените земи (§ 8 отъ бюджета за новоосвободените земи) 10.000 „

„д) пътни и дневни пари за командировки въ новоосвободените земи (§ 11 отъ бюджета за новоосвободените земи) 30.000 „

„е) за купуване на телеграфо-почтенски и телефонни прѣдмети и материали, нужни за постройката и поддържането на сѣществующитѣ линии: за рѣчна работа, прѣвозъ на материалитѣ и др., каквито сѣ изброени въ § 12 отъ бюджета за новоосвободените земи 70.000 „

„ж) за врѣмenni служачи и врѣменно наети лица съ дневна заплата (надница) най-много до 3 л. въ новоосвободените земи 20.000 „

„Всичко по Главната дирекция на пощите, телеграфите и телефоните 162.661 л.

„Всичко по Министерството на железниците, пощите и телеграфите 262.661 л.

„А всичко по разнитѣ министерства 2.732.696 л.

„Чл. 5. Разходитѣ по чл. 4 да се покриватъ отъ редовнитѣ приходи по бюджета за 1913 г. и да се отнесатъ къмъ сѣщия бюджетъ при гласуването му, като се сѣбятъ съ кредититѣ по съответнитѣ тѣмъ параграфи.

„Чл. 6. Разрѣшава се на министритѣ да събиратъ приходитѣ за 1913 г. въз основа на сѣществующитѣ закони и правилници.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за разрѣшение кредити за второто тримѣсечие отъ 1913 г. по редовния и извън-

редния бюджети, по бюджетитѣ на фондоветѣ и по бюджета за новоосвободените земи, както и за разрѣшение кредити за нови пужди, моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдва законопроектътъ за опрощение личнитѣ данъци върху занятията, военния и общинската пѣтна тежба за второто полугодие на 1912 и първото полугодие на 1913 г. и глобитѣ за ненаврѣменно изплащане данъцитѣ на лицата, повикани подъ знамената въ войната прѣзъ 1912 и 1913 г.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за опрощение личнитѣ данъци: върху занятията, военния и общинската пѣтна тежба за второто полугодие на 1912 г. и първото полугодие на 1913 г. и глобитѣ за ненаврѣменно изплащане данъцитѣ на лицата, повикани подъ знамената въ войната прѣзъ 1912 и 1913 г.

„Чл. 1. Опрощаватъ се на лицата, които въ войната прѣзъ 1912 и 1913 г. сѣ били повикани подъ знамената като войници и поради това не сѣ могли да упражняватъ занятията си, за които сѣ обложени съ данъкъ или заведенята имъ сѣ били затворени, личнитѣ данъци за второто полугодие на 1912 г. и първото полугодие на 1913 г. и врѣхнитѣ върху тѣхъ, както слѣдва:

„1. Данъктѣ върху занятията за частни, служебни, свободни, търговски, индустриални и занаятчийски занятия;

3 а б ъ л ѣ ж к а. Данъктѣ върху занятията за приходи отъ движими и недвижими имоти и отъ заплати, получавани отъ държавата, окръжитѣ, общинитѣ и общественитѣ учреждения, не се опрощава.

„2. Първиятъ размѣръ на военния данъкъ, и

„3. Общинската пѣтна тежба.

„Чл. 2. На сѣщитѣ лица се опрощаватъ и глобитѣ за ненаврѣменно изплащане на сѣщитѣ имъ прѣки данъци въ сроковетѣ: края на септемврий 1912 г., 1 декемврий сѣщата година и 1 май 1913 г.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за опрощение личнитѣ данъци върху занятията, военния и общинската пѣтна тежба за второто полугодие на 1912 и първото полугодие на 1913 г. и глобитѣ за ненаврѣменно изплащане данъцитѣ на лицата, повикани подъ знамената въ войната прѣзъ 1912 и 1913 г., моля, да си вдигнатъ рѣката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ по редъ законопроектъ на трето четене е законопроекта за допълнение на закона за събиране на прѣжитѣ данъци.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретарь Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

за допълнение на закона за събиране на прѣжитѣ данъци.

„Чл. 1. Къмъ чл. 5 се прибавя слѣдующата забѣлжка:

„До 1 януарий 1916 г. могатъ да се назначаватъ за бирници и бивши бирници, които иматъ завършено трикласно образование и не сѣ по-стари отъ 50 години, а сѣщо и лица съ завършено трикласно образование, ако отговарятъ на условията, прѣдвидени въ тоя членъ, съ изключение на образователния цензъ.

„Слѣдъ тая дата, лица съ незавършено петокласно образование не се назначаватъ за бирници.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за допълнение на закона за събиране на прѣдметъ данъци, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующиятъ по редъ законопроектъ, пакъ на трето четене, с законопроекта за признаване права на индустриална концесия: за циментъ и хидравлическа варъ — първо, на П. Петровъ, и второ, на Георги Поповъ и Иванъ Хр. Бижевъ; за химически торове: азотни, фосфорни и калиеви — на Пѣю Мързувановъ; за захаръ — на Ст. Анастасовъ.

Моля г. секретаря да прочете и тоя законопроектъ.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„З а к о н ъ

ма признаване права на индустриална концесия: за циментъ и хидравлическа варъ — първо, на П. Петровъ, и второ, на Георги Поповъ & Ив. Хр. Бижевъ; за химически торове: азотни, фосфорни и калиеви — на Пѣю Мързувановъ; за захаръ — на Ст. Анастасовъ.

„Членъ единственъ. Признаватъ се права на индустриална концесия:

„а) на П. Петровъ за производство на циментъ и хидравлическа варъ въ запазенъ районъ отъ Бургаски окръгъ безъ Сливенска околия, плусъ Харманлийска околия отъ Старозагорски окръгъ;

„б) на Георги Поповъ & Ив. Хр. Бижевъ за производство на циментъ и хидравлическа варъ въ запазенъ районъ отъ Сливенска околия и Старозагорски окръгъ безъ Харманлийска околия;

„в) на Пѣю Мързувановъ за производство на химически торове: азотни, фосфорни и калиеви въ запазенъ районъ отъ окръжитъ: Варненски, Русенски и Шуменски, и

„г) на Ст. Анастасовъ за производство на захаръ въ запазенъ районъ отъ Варненски окръгъ.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на трето четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия за циментъ и хидравлическа варъ — първо, на П. Петровъ, и второ, на Георги Поповъ и Иванъ Хр. Бижевъ; за химически торове: азотни, фосфорни и калиеви — на Пѣю Мързувановъ; за захаръ — на Ст. Анастасовъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Сега би трѣбвало да минемъ къмъ втората точка отъ дневния редъ — второ четене на законопроекта за отсичане 10.000.000 л. размѣнни сребърни и 5.000.000 л. никелови и бронзови монети и къмъ третата точка — първо четене на прѣдложения, които трѣбва да минаватъ на три четения. Понеже трѣбва да се разрѣши въпросътъ за продължение или не-продължение на сесията, то прѣди неговото разрѣшаване нѣма смисълъ да се гласуватъ законопроекти на първо четене. Затова азъ ще ходатайствувамъ да прѣминемъ къмъ разглеждане на изложенитъ въ точка четвърта прѣдложения, които ще минатъ само на едно четене, за да станатъ окончателни, а слѣдъ това да се занимаемъ съ въпроса за нуждата отъ продължение на сесията въ свръзка съ направената по този прѣдметъ интерполация. Така че, ще моля да се гласува да минемъ на точка четвърта отъ дневния редъ и слѣдъ тс. а — къмъ интерполацията, и ако остане врѣме, тогачъ ще минемъ къмъ точка втора и трета.

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Г. министърътъ на финанситъ прѣдлага прѣреждане на дневния редъ, като, вмѣсто съ втората и третата точка отъ него. Народното събрание веднага се занимае съ четвъртата точка. Които г. г. народни прѣдставители приематъ това прѣдложение, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Пристъпваме къмъ четвърта точка отъ дневния редъ — разглеждане прѣдложения; първото отъ тѣхъ е прѣдложението за приемане на държавна служба въ Държавната печатница австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ Х. Цаневъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ рѣшението за приемане на държавна служба въ Държавната печатница австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Прѣзъ миналата 1911 г., XIV-то обикновено Народно събрание, третата редовна сесия, въ LXV-то му заседание, разрѣши да се приеме на държавна служба въ Държавната печатница за три години, начиная отъ 3 май 1910 г., австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ, майсторъ-литопечатаръ съ заплатата: първата година 230 л., а втората и третата съ 260 л. мѣсечна заплата.

„Този периодъ изтича на 3 май настоящата година, а Дирекцията на държавната печатница има нужда още отъ него за известно врѣме, тъй като не е намѣрила подготвентъ майсторъ-литопечатаръ, българинъ.

„Като Ви долагамъ това, съгласно чл. 6 отъ закона за чиновницитъ по гражданското вѣдомство, моля ви, г. г. народни прѣдставители, да одобрите и гласувате приложеното „Разрѣшение“ за припомане на държавна служба въ Държавната печатница австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ още за три години съ контрактъ, начиная отъ 3 май настоящата година, съ 260 л. мѣсечна заплата.

„Ст. София, 20 февруарий 1913 г.

„Министъръ на търговията, промишлеността и труда:

Х. Теодоровъ.

„Р ѣ ш е н и е

за приемане на държавна служба въ Държавната печатница австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ.

„Членъ единственъ. Разрѣшава се на министъра на търговията, промишлеността и труда да приеме съ контрактъ на държавна служба въ Държавната печатница, още за три години, начиная отъ 3 май н. г. австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ, майсторъ-литопечатаръ, съ 260 л. мѣсечна заплата.“

Прѣдседателствуващъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ прѣдложението за приемане на държавна служба въ Държавната печатница австрийския подданикъ Антонъ Хампелъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Слѣдующето прѣдложение е за приемане на държавна служба при Свищовската държавна търговска гимназия белгийския подданикъ Мурмансъ Фердинандъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Х. Цаневъ: (Чете)

„Прѣдложение

за приемането на държавна служба белгийския подданикъ Мурмансъ Фердинандъ, учителъ по френски езикъ при Свищовската държавна търговска гимназия.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Поради липсата на подготвени учители български подданици, които познавайки основно френски езикъ, да могатъ добръ да го прѣподаватъ въ нашитѣ гимназии, азъ ангажирахъ белгийския подданикъ Мурмансъ Фердинандъ за прѣподавателъ на този езикъ при Свищовската държавна търговска гимназия, вслѣдствие на което и на основание чл. 6 отъ закона за чиновницитѣ, моля почитаемото прѣдставителство да одобри и разреши за приемането на казания М. Фердинандъ на държавна служба.

„Министъръ на търговията, промишлеността и труда:
Х. Тодоровъ.

„Р ѣ ш е н и е

за приемане на държавна служба при Свищовската държавна търговска гимназия белгийския подданикъ Мурмансъ Фердинандъ.

„Членъ единственъ. Разрѣшава се на министъра на търговията, промишлеността и труда да приеме на държавна служба за учителъ по френски езикъ при Свищовската държавна търговска гимназия белгийския подданикъ Мурмансъ Фердинандъ съ контрактъ за три години и съ 3.600 л. годишна заплата.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Ще се гласува. Които г. народни прѣдставители приематъ прѣдложението за приемане на държавна служба при Свищовската държавна търговска гимназия белгийския подданикъ Мурмансъ Фердинандъ, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранieto присма.

Слѣдующата точка е рѣшението за нелишаване отъ лихви за 1912 г. клиентитѣ на Спестовната каса, които по причина нахождането имъ въ редоветѣ на войската нѣматъ възможностъ да изпълнятъ постановленията на чл. чл. 203 и 204 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь Х. Цаневъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ рѣшението за нелишаването отъ лихви за 1912 г. клиентитѣ на Спестовната каса, които по причина нахождането имъ въ редоветѣ на войската нѣматъ възможностъ да изпълнятъ постановленията на чл. чл. 203 и 204 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

„Г. г. народни прѣдставители,

„Съгласно чл. 203 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ въ началото на всѣка година, отъ 1 януарий до 31 мартъ включително, спестовнитѣ книжки трѣбва да се прѣдставяватъ отъ притежателитѣ имъ въ най-близката телеграфо-пощенска станция за уравниение и вписване слѣдующитѣ се лихви за изтеклата година на внесенитѣ въ Спестовната каса суми, въ противенъ случай непрѣдставенитѣ въ този срокъ спестовни книжки се считатъ просрочени и притежателитѣ имъ губятъ лихвитѣ, които оставатъ въ полза на касата.

„Споредъ чл. 204 пъкъ отъ сѣция законъ, когато по една спестовна книжка капиталътъ, слѣдъ като

се прибавятъ въ края на годината и лихвитѣ, надмине прѣдвидения въ чл. 178 отъ сѣция законъ максимумъ 2.000 л. за частни лица и 5.000 л. за дружества и пр., притежателитѣ на такава книжка трѣбва да изтегли излишъка-врѣхнината надъ 2.000 или 5.000 л., въ противенъ случай цѣлиятъ капиталъ остава безлихвенъ дотогава, докогато се намали до опрѣдѣления максимумъ.

„Прѣзъ текущия уравниеленъ периодъ много отъ клиентитѣ на Спестовната каса по причина нахождението имъ въ театъра на военнитѣ дѣйствия нѣматъ възможностъ да изпълнятъ постановленията на горѣцитиранитѣ членове отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ и понеже ще бѣде несправедливо, когато тѣ се намиратъ на бойното поле въ защита на отечеството си, държавата да ги лиши отъ лихви на внесенитѣ имъ въ Спестовната каса капиталъ само защото не сѣ имали възможностъ, не по тѣхна вина, да прѣдставятъ въ прѣдвидения срокъ спестовнитѣ си книжки за уравниение, повѣреното ми министерство — Главната дирекция на пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ — приготви законодателно рѣшение за нелишаването отъ лихви за 1912 г. клиентитѣ на Спестовната каса, които по причина нахождението имъ въ редоветѣ на войската нѣматъ възможностъ да изпълнятъ постановленията на чл. чл. 203 и 204 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

„Това рѣшение, приложено къмъ настоящето, като ви прѣдставямъ, имамъ честъ да ви помоля, г. г. народни прѣдставители, да благоволите и гласувате за приемането му.

„София, 6 мартъ 1913 г.

„Министъръ на желѣзницитѣ, пощитѣ и телеграфитѣ:
А. Франгя.

„Р ѣ ш е н и е

за нелишаването отъ лихви за 1912 г. клиентитѣ на Спестовната каса, които по причина нахождането имъ въ редоветѣ на войската нѣматъ възможностъ да изпълнятъ постановленията на чл. чл. 203 и 204 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ.

„Членъ единственъ. Клиентитѣ на Спестовната каса, които по причина нахождането имъ въ редоветѣ на войската нѣматъ възможностъ да прѣдставятъ въ прѣдвидения въ чл. 203 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ срокъ спестовнитѣ си книжки въ телеграфо-пощенскитѣ станции за уравниение и вписване слѣдующитѣ имъ се лихви за изтеклата 1912 г., както и ония отъ тѣхъ, капиталитѣ на които заедно съ лихвитѣ за 1912 г. надминаватъ прѣдвидения въ закона максимумъ и съгласно чл. 204 отъ сѣция законъ трѣбва да изтеглятъ врѣхнината надъ 2.000 л. или 5.000 л., за да не стои капиталътъ имъ безъ лихва — да се не лишаватъ отъ лихва.

„Еднитѣ и другитѣ, когато и да прѣдставятъ прѣзъ текущата година спестовнитѣ си книжки, да се вписватъ въ послѣднитѣ слѣдующитѣ имъ се лихви за 1912 г., а по ония книжки, по които капиталътъ заедно съ капитализиранитѣ лихви надмине опрѣдѣления максимумъ 2.000 л. за частни лица и 5.000 л. за дружества, да се завѣржава само сумата 2.000 или 5.000 л. съ лихва за текущата година отъ началото на годината, т. е. съ 360 лихвени дни.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ прѣдложението за нелишаването отъ лихва за 1912 г. клиентитѣ на Спестовната каса, които по причина нахождането имъ

въ редоветѣ на войската нѣматъ възможностъ да изпълнятъ постановленията на чл. чл. 203 и 204 отъ закона за пощитѣ, телеграфитѣ и телефонитѣ, моля, да се вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Споредъ заявлението на г. министра на финанситѣ, слѣдъ тѣзи двѣ точки, правителството е на разположение на Народното събрание да отговори на запитването относително продължаването на сесията, направено отъ търновския народенъ представител г. д-ръ Никола Геннадиевъ.

Прѣдъ видъ на това, че туй запитване е спѣшно, азъ мисля, че почитаемото народно представителство ще се съгласи да се разгледа още сега. Който г. г. народни представители сж съгласни да се разисква сега върху това запитване, моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

Има думата търновския народенъ представител г. д-ръ Никола Геннадиевъ.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Г. г. народни представители! Азъ имахъ намѣрение да чуя отговора на почитаемото правителство — и въ такъвъ смисълъ е редактирана моята интерпелация — и послѣ, ако има нѣкакво несъгласие между възгледитѣ, които представлявамъ и онѣзи на министерството, тогазъ самъ да взема думата. Г. министърътъ на финанситѣ въ единъ разговоръ, който имахъ прѣди малко съ него, ми съобщи, че би било желателно да се чуятъ всичкитѣ мнѣния, и азъ охотно вземамъ думата, да се изкажа по този въпросъ, нѣщо, което нѣма да побърка за правилното му разрѣшение; напротивъ.

Прѣди всичко, длъженъ съмъ да отстраня едно недоразумѣние. Ако азъ направихъ предложението да се разгледа днесъ това запитване, направихъ го не защото нѣмахъ вѣра, че то ще бѣде разглеждано, тѣй като ми бѣше съобщено отъ г. министра на финанситѣ, че ще бѣде разглеждано, но защото въпросътъ не бѣше вписанъ въ дневния редъ и мислѣхъ, че като не е взета друга инициатива, за да се вмѣсти този въпросъ въ дневния редъ, моя длъжностъ бѣше да се обади.

Това недоразумѣние отстранено, пристѣпамъ да разгледамъ въпроса, както е формулиранъ въ моето запитване. Азъ моля почитаемото правителство да обясни, какво му е намѣрението, прѣдъ видъ, че днесъ е 15 мартъ и че по прѣдписанието на чл. 127 отъ конституцията, редовната сесия — трѣбва да прибавя отъ себе си, при нормални условия — трѣбва да бѣде закрыта на 15 мартъ. Ако Народното събрание бѣше свикано на 15 октомврий и бѣше засѣдавало до 15 декемврий, и послѣ, както прѣдвижда конституцията, отъ 15 януарий до 15 мартъ, този въпросъ нѣмаше да се постави; но, понеже стана на два пѣти отлагане, по причина на неупрѣдливо прѣпятствие, по причина на война, сега трѣбва да се изтъкува чл. 127 отъ конституцията и да рѣши почитаемото Народное събрание, да-ли измѣнението на чл. 127 има смисълъ, че редовната сесия се продължава отъ 2 мѣсеца на 4 мѣсеца, или пъкъ може този срокъ отъ 4 мѣсеца да бѣде съкратяванъ по инициатива на короната, слѣдователно на правителството, или съ съгласието на Народното събрание. Моето мнѣние е, че измѣнението на конституцията е имало тази смисълъ, да продължи сесията, и че, слѣдователно, днесъ, 15 мартъ, ако се чете указъ за закриване на сесията и послѣ бѣде свикана извънредна сесия, това ще бѣде неправилно тълкуване на конституцията. Чл. 127 отъ конституцията гласи: (Чете) „Царьтъ свиква Народното събрание редовно всѣка година. Събранието трае отъ 15 октомврий до 15 декемврий и отъ 15 януарий до 15 мартъ. Но по нѣкои важни работи, Събранието може да се свика и извънредно.“ Какво значи това? Въ стария текстъ на чл. 127 бѣ казано, че Народното събрание се свиква на 15 октомврий и че сесията трае до 15 декемврий.

Кое е новото въ чл. 127? Новото е, че сесията трае не отъ 15 октомврий до 15 декемврий, но отъ 15 октомврий до 15 декемврий и отъ 15 януарий до 15 мартъ. Съ други думи, срокътъ се продължава отъ 2 на 4 мѣсеца. За да се изтъкува правилно този членъ отъ конституцията, трѣбва да прибѣгнемъ не само до сегашната парламентарна практика, но и до други постановления, които се съдържатъ въ други членове на конституцията.

И за да не ви отнемамъ врѣмето, азъ минавамъ изъ единъ пѣтъ да разгледамъ въпроса. Чл. 129 отъ конституцията гласи: (Чете) „Редовнитѣ засѣдания на Събранието може да се продължатъ по взаимно съгласие на царя и Народното събрание“, и послѣ чл. 135 — (Чете) „Слѣдъ като свика Събранието, царьтъ може да забави срока на неговитѣ засѣдания, но не за повече отъ 2 мѣсеца. Ново отлагане прѣзъ сжщата сесия може да стане само по съгласие на самото Събрание.“ Отъ тѣзи постановления на конституцията, длъженъ съмъ, по мое разбиране, да извлѣка слѣдующитѣ заключения. Първо, че изпълнителната власть е длъжна да свика Народното събрание на 15 октомврий всѣка година на редовна сесия. Това е прѣдвидено изрично въ конституцията по исторически възпоминания отъ страни, въ които парламентитѣ сж били унищожавани съ несвикване, както е станало съ французския парламентъ — редъ години не сж го свиквали и най-послѣ обичаятъ да се свиква е изгасналъ до такава степенъ, щото трѣбваше да стане революция, за да се възроди Франция и да се възстанови парламентарниятъ режимъ подъ друга форма, по примѣра на английската конституция. Първото нѣщо, слѣдователно, което трѣбва да заключимъ отъ тѣзи прѣдписания на конституцията, е, че свикването на Народното събрание на 15 октомврий е задължително и изпълнителната власть не може по никой начинъ да не свика Народното събрание; иначе ще има нарушение на конституцията.

Второто заключение извлѣчамъ отъ съдържанието на чл. 129 отъ конституцията (Чете) — „Редовнитѣ засѣдания на Събранието може да се продължатъ по взаимно съгласие на царя и Народното събрание.“ Значи, освѣнъ четиритѣ мѣсеца, за които говори чл. 127, редовнитѣ засѣдания на Народното събрание могатъ да бѣдатъ продължавани, но за туй се изисква съгласието на царя и Народното събрание. Никѣдъ, обаче, конституцията не казва, че този срокъ може да се съкрати. Редовнитѣ засѣдания могатъ да се продължатъ по взаимно съгласие на двѣтъ власти — законодателната и изпълнителната. Но обърнете конституцията и ми посочете членъ, дѣто е казано, че могатъ да се съкратятъ! Не, не могатъ да се съкратятъ. Значи, сесията може да трае повече отъ четири мѣсеца, но по-малко не може да трае. Това е заключението, което се налага. Сега, трето заключение отъ чл. 135 отъ конституцията — какви сж правата на короната и кѣдѣ тѣ се ограничаватъ? Короната, сир. изпълнителната власть, правителството — защото то носи отговорността — какво може да направи по чл. 135? Слѣдъ като се свика Събранието — тукъ още единъ пѣтъ подчертава законодателътъ, че Събранието трѣбва да бѣде свикано, нѣма никакво извинение за правителството, ако не свика Събранието и винаги, дѣйствително, Народното събрание е било свиквано — слѣдъ като то бѣде свикано, царьтъ може да забави срока на неговитѣ засѣдания; по инициативата на изпълнителната власть може да стане отлагане на сесията — на 15 октомврий се събираме и въ сжщия день се чете указъ: „Отлагамъ сесията за три дена, или за 30 дена, или за 50 дена.“ Това може да стане по инициатива на правителството, но само единъ пѣтъ. Отъ гдѣ извлѣчамъ това заключение, че изпълнителната власть може

само единъ път да забави срока на заседанията? Отъ втората алинея на същия чл. 135 отъ конституцията: (Чете) „Ново отлагане прѣзъ сѣщата сесия може да стане само по съгласие на самото Събрание.“ Значи, изпълнителната власт може да отложи единъ път началото на заседанията на Събранието, а заедно съ Народното събрание може да отлага и два, и три, и четири, и пет пъти — колкото пъти се окаже нужно — по винаги съ съгласието на Народното събрание. Въ всѣхъ случаи, изъ единъ път тукъ се налага и друго едно заключение. Тѣй като видѣхме, че свикването на Народното събрание на 15 октомврий на редовна сесия е задължително, че може да стане продължение на сесията, т. е. Народното събрание да заседава повече отъ 4 мѣсеца, по никакъ не е казано, че може да трае по-малко отъ 4 мѣсеца, налага се друго заключение по чл. 135: отлагането ще стане ли по инициатива на короната, или ще стане вториятъ път съ съгласието на Народното събрание, туй не може да повлияе въ никакъвъ случай за съкратяване на сесията на по-малко отъ четири мѣсеца.

Ако разглеждаме, ще дойдемъ до това заключение и по другъ път. Най-напрѣдъ трѣбва да се забѣлжи, че между нашата конституция и основнитѣ закони на други парламентарни държави, които сѫ по-напрѣднали отъ насъ, има една съществена разлика относително срока на заседанията на камарата. То е, че въ другитѣ държави парламентарниятъ контролъ се упражнява цѣла година, а у насъ по-напрѣдъ само два мѣсеца, а сега четири. Постановлението, изето въ 1878 г., когато се изработи конституцията, е било умѣтно. Щомъ българскиятъ народъ, излизалъ отъ робство, за прѣвъ път се повикалъ на парламентарно управление, нѣмаше никаква необходимостъ камарата да заседава цѣла година; това можеше да прѣдставява извѣстно неудобство, и времето, въ което бѣше свикана тя да заседава — отъ 15 октомврий до 15 декемврий — бѣше най-сполучливо, не по съображения практически, отъ обикновения животъ — защото тогава хората сѫ най-малко заети — ами защото тогава трѣбваше да се гласува бюджетътъ, а най-важниятъ контролъ, който парламентарнѣе упражнява, то е въ отпускането кредити на правителството. Практиката, показа, че съразмѣрно съ политическото възпитание на народа, съразмѣрно съ постепенното въвеждане на конституционно-парламентарното управление, каквото напълно още нѣмаме, но което ще дойде — нѣма никакво съмнѣние, че въ 20 години единъ народъ не може да израсне дотамъ — вслѣдствие на това нормалното развитие на българския народъ, сесията отъ два мѣсеца често се оказваше недостатъчна и твърдѣ отдавна се подкачиха продължения на сесии и свиквания Народното събрание на извънредни сесии. Имаше сесии въ 1902 г., която трая, мисля, шестъ или седемъ мѣсеца; то бѣше при министерството на г. д-ръ Данева. Отъ 1903 г. нататѣкъ редовната сесия постоянно е била продължавана. Значи, може да се рече, че откъдѣ 1898/9 г., се явява необходимостъ вече, нормално, всѣка година сесията да продължава. И когато на 1911 г. се измѣни конституцията, съчете се за необходимо да се впише и въ самия основенъ законъ, че редовната сесия не може да трае по-малко отъ четири мѣсеца. Наистина, текстътъ на чл. 127 отъ конституцията е, че редовната сесия трае отъ 15 октомврий до 15 декемврий и отъ 15 януарий до 15 мартъ; но това не трѣбва да ни заблуждава, не трѣбва да ни кара да мислимъ, че ако отъ 15 октомврий до 15 декемврий не сме заседавали, срокътъ отъ четири мѣсеца може да се съкрати. Цѣльта на законодателя е била да продължи срока на редовната сесия на Народното събрание, а не да го съкрати. Прочетете протоколитѣ на великото Народното събрание и ще видите, че вслѣдната

борба е била тамъ, цѣльта на измѣнението на чл. 127 е тая — да се продължи сесията отъ два на четири мѣсеца. Можеше въ тоя чл. 127 изрично да бѣде казано: сесията се продължава отъ два на четири мѣсеца. Тя не може да трае по-малко отъ четири мѣсеца и редовното време за свикване е отъ 15 октомврий до 15 декемврий и отъ 15 януарий до 15 мартъ. Но не е абсолютно необходимо да се каже толкова подробно. И законитѣ, и конституцията особено, не се редактиратъ въ такъвъ стилъ. Достатъчно е да се знае какви сѫ били подбудителнитѣ мотиви на законодателя отъ 1911 г. и тѣзи мотиви сѫ били, да се продължи срокътъ на сесията, а не да се съкрати. Та и не може да бѣде иначе. Иначе не можемъ да се връщаме назадъ. Отсега нататѣкъ, когато се измѣни конституцията, може да има постановление да се продължи сесията на шестъ мѣсеца, на осемъ мѣсеца или на цѣла година, но отъ четири мѣсеца на три мѣсеца, за това постановление нѣма да има. Отсега нататѣкъ практически нуждата ще ни накара да продължаваме редовнитѣ сесии, не винаги, но твърдѣ често, и отъ денъ на денъ това ще става по-нормално, така че, да създадемъ вече нѣщо изработено, по-нормално за момента, когато ще се измѣни конституцията; по назадъ нѣма да се върнемъ. И когато вземемъ да тълкуваме чл. 127 въ свръзка съ чл. 135 отъ конституцията, длъжни сме въ силата на това историческо и естествено развитие на работата да възприемемъ всѣко такова тълкуване, което може да продължи редовната сесия, и да отхвърлимъ всѣко тълкуване, което може да я съкрати и направи по-малка отъ четири мѣсеца. Та и по тия още съображения отъ общъ характеръ извънъ съображенията, произтичащи отъ текста на конституцията, както е тя редактирана, трѣбва да дойдемъ до заключение, че редовната сесия всѣка година трае четири мѣсеца.

Сега, въ настоящия случай, по какъвъ начинъ трѣбва да се постѣпимъ? Най-напрѣдъ се свика една извънредна сесия. Понемъ по конституцията извънредни сесии могатъ да се свикватъ прѣди и подиръ редовната сесия, когато правителството намѣри за нужно, тя не се счита въ редовната. Редовната сесия се свика на 15 октомврий и въ силата на чл. 135 отъ конституцията същиятъ денъ съ царски указъ заседанията на туй Народно събрание се отложиха, струва ми се, за 1½ мѣсеца. Слѣдъ това Народното събрание се събра и вече постанови то, защото изпълнителната власт не можеше сама да направи второ отлагане, че продължението на сесията, сир. втората сесия на Народното събрание нѣма да трае отъ 15 януарий до 15 мартъ, ами ще подкачи отъ 15 февруарий, а докога ще трае — то е въпросъ, който е прѣдложенъ сега на разглеждане и който прѣдстои ние да разрѣшимъ. По моето разбиране, щомъ сесията не може да трае по-малко отъ четири мѣсеца, щомъ отлаганията сѫ станали съгласно постановлението на конституцията, за да съблюдимъ напълно и текста, и духа на конституцията, трѣбва да рѣшимъ, че сесията трѣбва да трае нормално всички дни, въ които сме заседавали, плюсъ времето, въ което е била отложена единъ мѣсеца за втората частъ и мѣсеца и половина за първата. Слѣдователно, нормално закриването на сесията би трѣбвало да стане подиръ 2½ мѣсеца. А закриването сега на сесията или продължението ѝ, по моето разбиране, както казахъ и по-напрѣдъ, ще бѣде криво тълкуване на конституцията.

Тѣзи сѫ обясненията, които имахъ да прѣдставя на почитаемото Народно събрание и въ мѣрката на своитѣ сили да помогна за правилното тълкуване на конституцията.

Не мога да пропусна случая да спомена още единъ аргументъ, който би ме накаралъ, и въ отсъствие на изриченъ текстъ въ конституцията, да искамъ да се не закрива сега сесията. Той е единъ аргу-

ментът отъ политическа необходимостъ. Контролътъ на парламента надъ дѣлата на правителството трѣбва да се упражнява, колкото е възможно, по-широко и по-бдително. Това не е единъ въпросъ на доверие или недоверие къмъ правителството, то е въпросъ на принципъ, въпросъ на режимъ. Ако искаме да не се лъжемъ съ думи и да ходимъ да разправяме, че унищожаваме нѣкакъвъ личенъ режимъ и че ние имаме парламентаренъ режимъ, ако искаме дѣйствително да се съобразяваме съ принципъ, на които е основанъ този парламентаренъ режимъ, трѣбва да разберемъ и трѣбва да обяснимъ, трѣбва съ дѣйствието си да потвърдимъ, че контролътъ на парламента — колкото пакъ има възможностъ и какъто не заприщавя законътъ — трѣбва да бѣде упражненъ надъ дѣлата на правителството. Този контролъ на парламента въ самия основенъ законъ е прѣвиденъ да се упражнява въ най-дезинкатния моментъ, тогава, когато се гласува бюджетътъ на държавата. Туй е за текущитъ нужди на обикновения животъ. Но има и извънредни моменти, въ които контролътъ на парламента може да бѣде още по-чѣстенъ. Днесъ прѣживяваме единъ отъ тия моменти. Не всѣки 30 и не всѣки 50 години единъ народъ се намира въ война. Въ врѣме на неприятелски дѣйствия е свършено нормално, да бѣде отложена сесията на Народното събрание, защото нито правителството, нито членоветъ на парламента могатъ да се занимаватъ съ дѣлата на управлението. Но когато, може да се рече, неприятелскитъ дѣйствия сѣ почти свършени или виртуално свършени и когато настѣпва денятъ, часътъ, въ който ще се разрѣшава съдбата на бѣднѣща България, ние прѣживяваме по-важни моменти, отколкото гласуването на бюджета, и слѣдователно, въ сегашнитъ дни контролътъ на Народното събрание е по-необходимъ, или поне толкова необходимъ, колкото и при гласуването на бюджета. За самото правителство парламентътъ е единъ инструментъ, който трѣбва да му се намира подъ ръка, за да му послужи въ всѣки единъ моментъ. Макаръ ние всички днесъ да тържествуваме и да сме свидѣтели не само на апогеята на военната слава на България, слава, на която нито единъ чужденецъ не се е надѣвалъ до вчера — защото ония, които се сражаваха подъ Одринъ, надминаха не само дѣлата на българскитъ войници, съ които тѣ се прославиха по-рано, но надминаха и всички очаквания и надежди на най-разпазенитъ патриоти — и въ тоя честитъ моментъ пакъ трѣбва да имаме прѣдъ себе си и най-лошото, трѣбва да мислимъ, трѣбва да бѣдемъ готови да посрѣгнемъ всевъзможнитъ complicationи, усложнения, волни или неволни, които могатъ да произлѣзатъ било отъ прѣговоритъ по сключване на миръ, било отъ непрѣвиденото продължение на неприятелскитъ дѣйствия. Та въ такива критически моменти Народното събрание би трѣбвало да се намира винаги подъ ръка, за да може правителството да си послужи съ него и да извлѣче всичката полза, която може да му даде подкрѣпата на прѣдставителитъ на народа. Това е единъ практически мотивъ, единъ мотивъ отъ политическа необходимостъ, който още повече, прѣдполагамъ, засилва моята аргументация. Азъ на първо мѣсто не турямъ — при всичко че не прѣнебръгвамъ — нуждата, която ще има правителството отъ Народното събрание, за всевъзможнитъ усложнения, които могатъ и които не могатъ да се прѣвѣдятъ, безъ да желая да споменавамъ нито една отъ ония, които могатъ да се прѣвѣдятъ; азъ на първо мѣсто турямъ контрола, който трѣбва да се упражнява надъ дѣлата на правителството, днешното, утрѣшното, на всѣко едно правителство и въ всѣки единъ моментъ, особено въ такива моменти, като днешния. Та и туй съображение, прибавено къмъ другитъ, не

измѣня положението, и мисля, че ще ни убѣди да възприемемъ още по-лесно тѣлкуването, което давамъ на конституцията.

За да не би да стане нѣкое двусмислие, считамъ се за длъженъ да прибавя още, че политическиятъ мотивъ не ме накарва да измѣня нѣщо отъ мнѣнието си по тѣлкуването на конституцията, и ако бѣше само той, нѣхъ да искамъ правителството да отложи сесията, или, за да се изрази по-правилно, да се продажи тя. Мотивътъ, който ме накарва да смѣтамъ, че днесъ не е денятъ, въ който се закрива сесията, и че тоя денъ ще настане слѣдъ 2½ мѣсеца, това сѣ принципътъ, които имамъ честта, да изложа за тѣлкуването на конституцията, причини, които изхождатъ отъ нейния текстъ и нейния духъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Христо Поповъ.

Х. Поповъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Както виждате, въпросътъ свѣсѣмъ не се поставя, тъй да кажа, на партизанска почва. Никой отъ него нѣма да прави политика. Ние всички се интересуваме да спазимъ конституцията и азъ ще говоря само отъ тази гледна точка. Какъ трѣбва да постѣпимъ въ дадения случай, когато знаемъ, че отначало до 1 декемврий 1912 г. свикването на камарата, както знаемъ, бѣ отложено отъ правителството? Подиръ туй Народното събрание рѣши намѣсто на 15 януарий, да дойдемъ тукъ на 15 февруарий. Слѣдователно, правителството отне на камарата 1½ мѣсеца, а другъ единъ мѣсець и се отне отъ Народното събрание. Въпросътъ е сега какво остава да се прави. Засѣдавали сме само 1½ мѣсеца, а трѣбва да засѣдаваме четири мѣсеца — пита се: можемъ ли да продължаваме да засѣдаваме за остатъка, или не. Така азъ схващамъ въпроса. Азъ помислихъ върху този въпросъ и, доколко ми позволяватъ познанията, най-послѣ дойдохъ до убѣждение, съжалявамъ, противно на това, което прѣждеговорившиятъ ораторъ изказа, а именно, че не можемъ да искаме замѣната на изгубеното врѣме, да считаме, че е редовна сесия. Ние можемъ да дойдемъ на извънредна сесия, когато бѣдемъ повишани, но не можемъ да искаме продължението на сегашната сесия на толкова врѣме, колкото сме изгубили, благодарение на отлаганията. Защо това е така? Формата на нашето управление е много отлична отъ формата на управлението въ другитъ държави и не всѣкога ние можемъ да намѣримъ аналогия и често нѣмъ по нѣкои въпроси се затрудняваме. Защото само на Балканския полуостровъ ние имаме единъ органъ, който се казва велико Народно събрание, Велика скупщина и който нѣма въ другитъ държави. Слѣдователно, ние трѣбва да държимъ смѣтка на тоя фактъ, че никой още у насъ не знае юридическата натура на този органъ, на великото Народно събрание. Азъ слѣдихъ и дебатитъ въ великото Народно събрание и моето мнѣние по тѣхъ е, че видѣхъ малко оратори да иматъ добро понятие за този органъ на държавата. Въ Франция, дѣто има велико Народно събрание, тамъ, когато рѣшаватъ такива въпроси, които сѣ отъ компетенцията на нашето велико Народно събрание, се съединяватъ двѣтъ камари на едно и образуватъ *Assemblée nationale*, а по другитъ въпроси тѣ работятъ отдѣлно. Нашата конституция въ това отношение има друга конструкция. Върховната властъ, суверенитетътъ, въ неговата законодателна частъ, е повѣрена на държавния глава и на двата органа, които носятъ едно име — народно прѣдставителство, а народното прѣдставителство е обикновено и велико. Тѣзи два органа си иматъ отдѣлна компетенция, и тия компетенции не трѣбва да се смѣс-

ватъ. Който иска да пази конституцията, трѣбва прѣди всичко да пази, щото изпълнителната власт да е отдѣлена отъ законодателната и да е свързана съ нея само тамъ, дѣто позволява конституцията; подиръ това да пази, щото двата органа на законодателната власт да не си смѣсватъ властта, компетенцията. Защото, щомъ обикновеното Народно събрание може да рѣшава въпроси отъ компетенцията на великото, то ще каже, че послѣдното не е нужно. Едно отъ двѣтъ: или ще приемемъ, че великото Народно събрание е необходимъ органъ на нашия държавенъ строй и тогава трѣбва да опрѣдѣлимъ строго неговата компетенция отъ тая на обикновеното Народно събрание, или трѣбва да установимъ, че тоя излишенъ органъ не е на мѣстото си и да го замѣнимъ съ другъ органъ — сенатъ ли ще бѣде, втора камара ли ще бѣде и т. н. Ние, обаче, трѣбва да говоримъ тъй, както днесъ говори конституцията, и не сме компетентни да рѣшаваме повече отъ това, което конституцията ни дава. Тѣй щото азъ опрѣдѣлямъ, че великото Народно събрание, споредъ конституцията, има известни функции, има известна компетентностъ, и тия норми, които то създава, обикновеното Народно събрание не може по никой начинъ да ги измѣни.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателятъ г. Згуревъ)

Рѣшенията на обикновеното Народно събрание сѫ законни, когато то работи въ прѣдѣлитѣ на нормитѣ, опрѣдѣлени отъ великото Народно събрание. Мисля, че никой отъ насъ нѣма да спори върху това. Щомъ е така, азъ питамъ: каква е компетенцията на великото Народно събрание? Тя е опрѣдѣлена въ чл. 146 отъ конституцията.

Прѣдседателствуващъ Г. Згуревъ: Моля Ви се, Вие се отвлечаете много отъ въпроса; мисля, че въпросътъ се поставя въ по-тѣсни рамки и не се касае до компетенцията на великото Народно събрание.

Х. Поповъ: Ще трѣбва да разгранича двѣтъ компетенции, за да видимъ кое е правото.

Прѣдседателствуващъ Г. Згуревъ: Но това нѣма общо съ въпроса.

Х. Поповъ: Има много общо; ще отдѣля едното отъ другото.

Отъ болшинството: Продължавайте.

Х. Поповъ: Великото Народно събрание — за да бѣда кратъкъ, ще кажа — между другитѣ компетенции, които има, има и тази да съставя и измѣнява конституцията. Това е неговата задача. Това личи отъ чл. 146 на конституцията. Питамъ сега азъ: можемъ ли ние, въпрѣки конституцията, да рѣшаваме повдигнатия въпросъ и не противорѣчи ли мнѣнието на г. Геннадиева на конституцията? Моето мнѣние е, че то противорѣчи. Ето защо. Защото чл. 127 отъ конституцията опрѣдѣля точно и ясно, че камарата ще засѣдава отъ 15 октомврий до 15 декемврий и отъ 15 януарий до 15 мартъ. Кой опрѣдѣля врѣмето за засѣданията на камарата? Великото Народно събрание. То ни опрѣдѣля точно, че това е врѣмето, прѣзъ което се заповѣдва на изпълнителната власт да ни повика. Друго врѣме за засѣданията на обикновеното Народно събрание великото Народно събрание не е дало.

А. Санжовъ: А-а-а!

Х. Поповъ: Да. Вие ще кажете, че що отъ туй, идеята е, че трѣбва да се засѣдава четири мѣсеца; не били тѣзи мѣсеци, азъ ще взема други. Това може нѣкога практически да е добръ, но юридически

трѣбва да кажете врѣмето, дори и мѣстото, дѣто трѣбва да засѣдава камарата. А това се опрѣдѣля отъ конституцията. И ако не е опрѣдѣлено, само тогава вие можете да влѣзете въ тази компетенция. Но единъжъ великото Народно събрание ни казва, че вие само въ това врѣме ще бѣдете свикани, вие не можете въ друго врѣме да бѣдете свикани на редовна сесия; обаче, пакъ великото Народно събрание казва, че вие можете да бѣдете свикани на извънредна сесия, когато това стане нужно. Ето защо, азъ виждамъ, че смисълътъ на конституцията е ясенъ, и дохождамъ до твърдѣ искренното и, ми се струва, чисто конституционно убѣждение, че камарата трѣбва да дойде до убѣждението да не взема такова рѣшение, че може да се замѣнява врѣмето на отлагането съ друго врѣме и че трѣбва да се счита за редовна сесия само това врѣме, което е опрѣдѣлено тукъ. Това е моето мнѣние. Ще рече, че споредъ мене, редовната сесия е свършена — днесъ се свършва. На извънредна сесия правителството, ако обича, може да ни свика, когато ще. Ако е тѣй, ще кажете, тогава правителството може да упразнява Народно събрание. Не. Правителството има право да отлага засѣданията на камарата за два мѣсеца. Два мѣсеца оставатъ сега, прѣзъ които правителството не може да отлага засѣданията на камарата. Защо това е станало така, не знамъ. По старата конституция, до 1911 г., аслж сесията бѣше два мѣсеца и, като се даваше право на правителството да я отлага два мѣсеца, ще рече, можеше да се изчерпи цѣлото врѣме. Сега, обаче, при новата конституция, правителството не може да изчерпи цѣлото врѣме, а само половината. Оставатъ два мѣсеца, съ които то не разполага, а съ тѣхъ разполага само обикновеното Народно събрание, въ съгласие съ държавния глава, и то може да отлага засѣданията. Когато Народното събрание рѣши да се свика не на 15 януарий, а на 15 февруарий, азъ си дадохъ тогава гласа, че Народното събрание, по своята юридическа натура, нѣмаше право да стори това. Такова бѣше моето убѣждение. И сега виждате, какъ при новитѣ обстоятелства въпросътъ става по-ясенъ. Народното събрание, което прѣдставлява народа, не трѣбва само да си отлага засѣданията; то най-напрѣдъ трѣбва да чувствува, че прѣдставлява народа, суверенитета, раздѣленъ съ държавния глава и не трѣбва самъ да казва: азъ не ща да засѣдавамъ. Ако инициативата бѣше отъ държавния глава, тогава разбирамъ; да ни сезира и да каже: искамъ отлагането на засѣданията ви и втори пътъ. Тогава щѣхме да му дадемъ това право, ако условията, при които живѣе България, изискваха това. Ние, обаче, по своя собствена инициатива рѣшихме това, и то не бѣше право, нито конституционно; нито отъ духа, нито отъ историята на конституциитѣ пѣкъ се вижда, че може това да се направи. Това право ни е дадено, за да пазимъ народа отъ посѣгателствата на правителството. Обаче, може това постановление на конституцията да се тълкува тѣй, като че се разрѣшава отъ Народното събрание да отложи засѣданията си, както напр. това става по правилника, намѣсто да засѣдаваме два дена въ недѣлята, да рѣшимъ да засѣдаваме единъ день, вие пѣкъ отлагате засѣданията си отъ 15 януарий до 15 февруарий. Та ако се поставимъ на тази почва, може още да има нѣкакъвъ смисълъ това рѣшение, което взе Народното събрание. Но не знаемъ какъ ще се тълкува това рѣшение. Народното събрание има право да си отлага засѣданията, но не въ този смисълъ, който е прѣдвиденъ тукъ въ ст. 135 на конституцията, защото ако е въ този смисълъ, тогава нѣма право на дневни и нѣтни.

Повдигна се и другъ единъ въпросъ: за колко врѣме ще се продължи сесията, щомъ като правителството ни отне 1½ мѣсецъ, а Събранието единъ

мѣсець — да-ли само за онова врѣме, което правителството ни отнѣ, или и за това, което Събранието ни отнѣ? Ония, които ще поддържатъ мнѣнието на г. Геннадиева, разбира се, могатъ да ви раздѣлятъ тия въпроси: ще кажатъ, че ще продължимъ сесията само съ онова врѣме, което правителството ни отнѣ, т. е. съ 1½ мѣсець, а не и съ това, за което самото Народно събрание е гласувало вече да се отложи тя. Може, обаче, да се поддържа и едното и другото. Но за мене, казвамъ, който мисля, че не трѣбва да продължите сесията и че трѣбва да считате, че врѣмето за редовната сесия е свършено, тия въпроси нѣматъ значение. Трѣбва да се приеме, че заседанията сж отлагани прѣзъ туй врѣме, когато трѣбваше да заседаваме. Можете да си вземете дневникъ, да се прѣдполага, че вие седите тукъ, когато сте били въ провинцията, защото царьтъ е искалъ да отложи заседанията на камарата, но вие искате да ги считате открити, или пъкъ, че вие сте отложили заседанията, а камарата се счита открити въ това врѣме. Така трѣбва да се разсѣждава.

Но най-чистото е това: да приемемъ, че на 15 мартъ, днесъ, редовната сесия е свършена и за-напрѣдъ правителството може, ако има нужда, да ни свика на извънредна сесия.

Това е моето мнѣние.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата плѣвенскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Цоню Бръшляновъ.

А. Малиновъ: Нека правителството отговори какво мисли по този въпросъ, за да се съкратятъ дебатитѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Желателно е да се изкаже по единъ прѣдставителъ отъ всѣка група, както става при интерпелациитѣ.

А. Малиновъ: Защо ще губимъ врѣме?

Ц. Бръшляновъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Взимамъ поводъ отъ казаното отъ прѣждоговорившия г. Поповъ, за да направя само 2—3 бѣлки, съ които смѣтамъ, че се хвърля извѣстна свѣтлина за разрѣшенето на въпроса.

Спомнете си, че и азъ бѣхъ единъ отъ онѣзи, които въ послѣднитѣ дни на първата половина отъ сесията поддържаха да се свикаме не на 15 януарий, а на 15 февруарий, и заявявамъ ви, че въ моитѣ намѣрения тогава, както увѣренъ съмъ и въ намѣренията на министъръ-прѣдседателя г. Гешовъ, който сжщото прѣдложи, не се съдържаха ни най-малко не само желание, но и подозрѣние даже, че съ това камарата се лишава отъ единъ мѣсець редовни свои заседания. Азъ поне разбрахъ — и увѣренъ съмъ, така е разбиралъ и министъръ-прѣдседателъ г. Гешовъ — че само се отсрочватъ заседанията съ единъ мѣсець, поради изключителнитѣ събития.

Прѣждоговорившиятъ г. Поповъ съ логиката, по която трѣбна, доказа едно нѣщо, което, увѣренъ съмъ, никой отъ насъ не може и не бива да възприеме, защото, г. г. народни прѣдставители, да не забравяме, въпросътъ има принципиално значение, той може да има твърдъ голѣмо значение за правата на българския народъ, ако ние дадемъ едно криво тълкувание на конституцията въ този ѝ членъ.

Споредъ моето разбиране, касае се тукъ само за отсрочване. Г. Поповъ, когато говорѣше за отлагането, което царьтъ може да направи, каза: „Два мѣсеца той може да отлага“. Докогато конституцията прѣдвиждаше, че камарата заседава само два мѣсеца, излиза, че царьтъ може да отнеме въ течение

на годината цѣлата редовна сесия на Народното събрание. Защото, ако думата „отлагане“ разбираме въ смисълъ да се отнеме отъ днитѣ, които камарата заседава мѣсець или два мѣсеца, то значи, споредъ стария текстъ на конституцията, че царьтъ има право да отнеме цѣлитѣ два мѣсеца, когато камарата слѣдва да заседава. Това конституционно ли е? Това възможно ли е? Абсолютно не. Ако царьтъ забави да свика сесията съ 10 дена, съ 10 дена тя ще продължи своитѣ редовни заседания.

По-нататъкъ, едно правителство може да каже така: ние съкратихме, било съ указъ на царя, било по желание на самото Народно събрание, съ единъ, съ два мѣсеца неговитѣ редовни заседания, но като има работа, ние ще свикаме извънредна сесия. Може ли една частъ отъ редовнитѣ заседания на камарата да бъдатъ замѣстени съ извънредна сесия? Споредъ мене, това не може да стане, защото конституцията прѣдвижда, че само въ важни, особено важни случаи се свика извънредна сесия. И азъ мога да си прѣдстава едно такова положение: ако редовнитѣ заседания, вмѣсто четири мѣсеца, какъвто бѣше смисълътъ и духътъ на онова рѣшение, което се взема отъ великото Народно събрание, се намалатъ на два мѣсеца, или на единъ мѣсець, едно правителство може да се задоволи съ това и да не свика извънредна сесия; въ такъвъ случай, парламентарниятъ контролъ, който е не само едно право, но и една длъжностъ на камарата, ще бѣде съкратенъ изкуствено отъ едно недобросѣтелно правителство. Азъ съмъ увѣренъ, че сегашното правителство при пръвъ случай утрѣ ще свика извънредна сесия; но ако ние дадемъ едно такова тълкувание, какъвто г. Поповъ иска, утрѣ ще дойде, може би, друго правителство, което нѣма да свика оная извънредна сесия, за която, може-би, то обѣщава, когато ще иска да съгласи камарата да намали задължителната си работа съ два или три мѣсеца. Въ такъвъ случай ще се наруши едно отъ най-важнитѣ права на парламента.

Свършвамъ съ послѣдна една бѣлѣжка. Разбрахъ, че г. Поповъ е съгласенъ да се продължи редовната сесия съ още 1½ мѣсець — поне отъ разсѣденията му това разбрахъ — въ замѣна на онова врѣме, когато съ царски указъ или, по-право, по рѣшение на правителството, редовнитѣ заседания сж намалени съ 1½ мѣсець, но онзи мѣсець, който ние сами отнехме да не може да се донѣмемъ съ единъ слѣдующъ мѣсець. Азъ не виждамъ никаква разлика между едното и другото, г. г. народни прѣдставители. Ако едно болшинство, въ една камара рѣши да намали редовнитѣ заседания съ 3½ мѣсеца, като мотивира това съ една или друга причина, и остави редовнитѣ заседания само 15 дена, питамъ: не даваме ли право на такова болшинство да рѣши противъ мнѣнието на цѣлата опозиция, която желае и има конституционното право цѣли четири мѣсеца да заседава, и да може всѣки денъ чрѣзъ питаня, запитвания и по всѣчки конституционни начини да упражнява ефикасенъ контролъ? Тѣй щото, ако вие се съгласите, едно болшинство на една камара, да може да съкращава по този начинъ нейнитѣ редовни заседания до максимума, съ това излагате парламента на една голѣма опасностъ.

Ето защо, въ заключение азъ намирамъ, че най-правилното е да се счита, че редовната сесия трае четири мѣсеца. По изключителни причини царьтъ може да я отложи. Той можеше да я отложи единъкъ и я отложи; за това, именно, въ края на първата половина на сесията не той вече я отложи още за единъ мѣсець, но ние я отложихме поради събитията, защото само ние можехме да я отложимъ. Ние я отложихме, защото другъ не можеше да я отлага; но съ това, разбира се, не се намали нейната про-

дължителност, нейното трайане. Затуй ще смѣтаме, че правилно е, докато сесията не завърши четири мѣсеца, да се счита, че е редовна сесия, а извънредна сесия, ако е нужно, ще се свика при особено важни случаи, както е казано въ конституцията, а не за работата, която по дължителност вършимъ въ редовната сесия.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата пловдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Тончевъ.

Д. Тончевъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, който ни занимава е чисто принципиаленъ.

А. Малиновъ: Подиръ интерпелаторътъ, пакъ ще каже, трѣбва правителството да отговори.

Министъръ Т. Теодоровъ: И г. Тончевъ е интерпелаторъ.

А. Малиновъ: Интерпелаторъ е г. Геннадиевъ. Правилникътъ прѣдвижда, че подиръ интерпелаторътъ трѣбва да говори надлежниятъ министъръ, а слѣдъ това взематъ думата прѣдставителитъ отъ групитъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Това е по-скоро прѣдложение, отколкото интерпелация.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Въпросътъ е отъ важенъ характеръ, затова нека се изкажатъ всички групи.

Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Ако бѣше говорилъ г. министърътъ по-рано, възможно бѣше да се свържатъ разискванията, защото можеше въ много отношения да бъдемъ съгласни съ него. Но сега по неволя трѣбва да кажемъ повече съображения, за да бъдемъ ясни.

Конституцията прѣдвижда у насъ три власти — законодателна, изпълнителна и съдебна, и само за една отъ тѣхъ опрѣдѣля, кога и колко ще работи, а за другитѣ двѣ власти тя нищо не говори. Защо? Защото естеството на двѣтѣ власти — изпълнителната и съдебната — е такова, че тѣ трѣбва да работятъ постоянно. За третата, най-важната, законодателната власть, трѣбваше конституцията чрѣзъ великото Народно събрание да опрѣдѣли кога, чрѣзъ кое врѣме на годината ще работи, колко ще работи и какви наименования ще се дадатъ на нейнитѣ сесии. Нашата конституция, както казахъ, прѣдвижда, че работата на народното прѣдставителство ще се проявява въ двѣ сесии: въ редовна ежегодна, която трае отъ 15 октомврий до 15 мартъ съ прѣкъсване и, ако стане нужда за функционирането на държавата и за разрѣшеніето на нѣкои въпроси, въ извънредна сесия. Но главното ежегодно наше занятие по конституцията е редовната сесия. Конституцията опрѣдѣля кога при нормални условия редовната сесия започва и кога се затваря. При нормални условия, тя започва на 15 октомврий и се свършва на 15 мартъ; а днесъ е 15 мартъ; ако условията бѣха нормални, въ смисълъ, че тя не бѣше отлагана, забавена, чѣма съмнѣние, че днешниятъ въпросъ гѣмаше да ни занимава. Но, понеже въ първата половина още на сесията държавниятъ глава, чрѣзъ своето правителство, намѣри за необходимо и добръ да отложи сесията до 1 декемврий, понеже въ втората половина на сесията самото народно прѣдставителство се съгласи за едно второ отлагане — и по тази причина всичко на всичко редовната сесия работи единъ мѣсець и нѣколко дни, какво трѣбва да стане съ онзи периодъ отъ врѣме, чрѣзъ който, тѣй да се каже, не се работи, на се

засѣдава? Г. Геннадиевъ разви своитѣ възгледи и изказа мнѣніе, че чл. 127 отъ конституцията трѣбва да се разбира въ смисълъ, че минималниятъ срокъ на редовната сесия, чрѣзъ течението на който народното прѣдставителство ще рѣшава важни държавни въпроси, а тѣй сѣщо ще упражнява контролъ върху правителството, трѣбва да бѣде четири мѣсеца, и то въ формата на обикновена, редовна сесия; че не може отъ тѣзи четири мѣсеца нито правителството, изпълнителната власть, нито народното прѣдставителство по свое собствено усмотрѣние да изѣде даже единъ день.

Г. Поповъ ни каза съвършено противното. Той каза: ние трѣбва да се държимъ буквално о конституцията и о нейнитѣ наименования. Понеже конституцията казвала, че онава занятіе, което народното прѣдставителство има отъ 15 октомврий до 15 мартъ, носи наименование редовна, обикновена сесия, то всѣко наше засѣдание, което е вънъ отъ тази дата, 15 мартъ, трѣбва да носи друго едно наименование, наименование извънредна сесия. Азъ не мога да се съглася съ възгледа на г. Попова, защото, споредъ моето скромно мнѣние, той смѣсва съществото съ формата, съ наименованието. Г. г. народни прѣдставители! Споръ нѣма нийдѣ и между никого, че всѣки единъ парламентъ въ всѣка една конституционна държава трѣбва да има единъ минималенъ срокъ, чрѣзъ течението на който да засѣдава, за да упражнява контролъ върху правителството, а тѣй сѣщо и да гласува бюджета. Въпросътъ е само въ каква форма и съ какви системи се прѣдписва въ разнитѣ конституции този минималенъ срокъ. Има два типа конституции. Единиятъ типъ конституции е онзи, който е изработенъ въ врѣмната на революциитѣ и който типъ е счелъ за нужно да каже, че редовната сесия трае отъ еднѣ-кога си до еднѣ-кога си, и да прибави, че тя не може да бѣде по-малка отъ толкова — т. е. упоменатъ е изрично и минималниятъ срокъ. Другиятъ типъ конституции е онзи, който пакъ опрѣдѣля минималниятъ срокъ за упражнението на контролъ отъ парламента върху правителството, но безъ да упоменава изрично този минималенъ срокъ; отъ този втори типъ е и нашата конституция. Обаче и въ втория типъ съществуватъ такова разпореджѣния, които очевидно до осѣзателностъ показватъ, че нито държавниятъ глава може да съкрати този срокъ на минимална редовна сесия, нито пъкъ народното прѣдставителство може да направи само това. Нашата конституция, като опрѣдѣля въ чл. 127 минималния срокъ на редовната сесия, съ чл. 135 отъ сѣщата конституция дава право на държавния глава да прѣмѣсти датитѣ на занятіето въ редовната сесия, датитѣ на засѣданията. Народътъ ни праща обикновено да бъдемъ въ сесия, en état de session, начина отъ 15 октомврий до 15 мартъ. Обаче, може да се случатъ нѣкои извънредни обстоятелства, които да не позволятъ на народнитѣ прѣдставители да засѣдаватъ или даже да се събератъ тукъ; въ такъвъ случай конституцията дава право на държавния глава да прѣмѣсти датитѣ на засѣданията, т. е. да разпореди съ указъ да не дойдатъ народнитѣ прѣдставители да засѣдаватъ отъ 15 октомврий до 15 мартъ, но чрѣзъ друго врѣме. Тѣй сѣщо конституцията дава право на държавния глава и да съкрати този минималенъ срокъ; но по кой начинъ става това съкращение на сесията, пакъ тѣй сѣщо се прѣдвижда въ конституцията. То е разпущане на Народното събрание — чл. 136 отъ конституцията. Слѣдователно, когато конституцията опрѣдѣля, че минималниятъ срокъ за упражняването на контролъ ще бѣде четири мѣсеца, едновременно съ това тя дава на държавния глава още двѣтѣ тѣзи привилегии: правото да прѣмѣсти засѣданията съгласно чл. 135, т. е. да ги забави, да ги отложи,

и правото да ги съкрати чрез разпускане, съгласно чл. 136, на Народното събрание. Като разпуска камарата *ipso facto* да съкратява срока на сесията.

Х. Поповъ: Това е друго понятие. Вие смѣсвате понятията. Забавянето на заседанията е друго, а разпускането на Народното събрание е друго.

Д. Тончевъ: Г. Поповъ! Точно това ми е идеята — че тѣ сѣ двѣ съвършено отдѣлни и различни прерогативи на царя, отъ упражнението на които се получаватъ разни послѣдствия. Когато царятъ упражнява прерогативата си по чл. 135 отъ конституцията, съ това той само забавя, само отмѣства заседанията на Народното събрание, а когато упражнява прерогативата си по чл. 136, т. е. когато разпуска Народното събрание, съ това разпускане той съкратява сесията. Слѣдователно, по конституцията има само едно срѣдство за съкращаване на минималния срокъ на редовната сесия; това срѣдство е разпускането на Народното събрание. Въ всичките други случаи, когато ще се приложи чл. 135, не е съкращаване, а е само едно отмѣстване, тъй да се каже, на датитѣ.

За да имате едно ясно прѣдставление, че не може да се разбира чл. 127 друго-яче, освѣнъ тъй, както го разбира и тълкува интерпелаторътъ, нека се опрѣмъ върху стария текстъ на чл. 127 отъ конституцията, който е измѣненъ, а пъкъ чл. 135 не е измѣненъ. Да вземемъ сега старата редакция на чл. 127. Какво казва тя? Тя гласи, че обикновената сесия трае отъ 15 октомврий до 15 декемврий; значи по стария текстъ сесията бѣше само отъ два мѣсеца. Да прѣминемъ къмъ чл. 135, който не е измѣненъ. Какво казва той? (Чете) „Слѣдъ като свика Събрането, царятъ може да забави срока на неговитѣ заседания, но не за повече отъ два мѣсеца“. Като се върнемъ въ старото положение на чл. 127 и като прѣдположимъ, че царятъ е отложилъ заседанията за два мѣсеца, съ това той е изчерпалъ цѣлия срокъ на сесията. Какво казва по-нататѣкъ този членъ? (Чете) „Ново отлагане прѣзъ сѣщата сесия“. Кога е тази сесия? Когато царятъ отложи заседанията за цѣли два мѣсеца, ние пакъ трѣбва да дойдемъ на сѣщата сесия, т. е. на редовната — „ново отлагане прѣзъ сѣщата сесия може да стане само по съгласието на Народното събрание“. Тѣй щото споредъ мене, като се върнемъ при положението на стария текстъ на чл. 127, който прѣдвиждаше два мѣсеца траене на сесията, и да го комбинираме съ чл. 135, по никой начинъ не може да се дойде до онова заключение, до което дойде нашиятъ почтенъ другаръ г. Поповъ.

Най-послѣ, г. г. народни прѣдставители, има и онзи могъщественъ аргументъ, за който говориха тукъ — да се не съкращава минималниятъ сесионенъ срокъ за упражняване на контролъ отъ страна на народното прѣдставителство върху правителството противъ тиранически, ако мога така да се изразя, правителства, които биха имали полъзновения нѣкога да дойдатъ по единъ околенъ пътъ да парализиратъ дѣятелността и контрола на Народното събрание. Това е смисълътъ на минималния конституционенъ срокъ, който се нарича обикновена редовна сесия, прѣзъ течението на който народното прѣдставителство да може да завърши главната си работа, разглеждане бюджета, а тъй сжщо да може да упражнява контролъ. Иначе, ако дадемъ друго едно тълкувание на конституцията, би било опасно. Каза ми, наистина, колегата г. Поповъ, че, ако има нужда Народното събрание да заседава още или да работи, ще го свика правителството въ една извънредна сесия. Да, когато имаме работа съ едно добросъвестно правителство, което нѣма въ

намѣренията си да парализира контрола на народното прѣдставителство. Но, ако ние си прѣдставимъ едно недобросъвестно правителство, което би могло или което би поискало умнишлено да парализира този срокъ, тогавъ нѣма да ви повика и на извънредна сесия, защото то, асж, като иска да парализира редовната сесия, пакъ ще желае да ви вика на извънредна.

Х. Поповъ: То може и сега да не ни вика. Ще наруши конституцията.

Д. Тончевъ: Азъ мисля, че въ това отношение, на-да-ли би могло да възникне голѣмъ споръ. За да не бъдемъ голословни, ние често подкрѣпваме мнѣнието си съ онова на по-авторитетни отъ насъ лица. Ето какво азъ чета въ „Droit Constitutionnel“ на Saint Giron: (Чете) „Редовната сесия е онзи конституционенъ минималенъ периодъ, прѣзъ течението на който народното прѣдставителство упражнява контролъ върху дѣйствиата на правителството и рѣшава онѣзи въпроси, безъ разрѣшението на които държавната машина не може да функционира“. А пъкъ Лупати въ своето съчинение „Decadence et renaissance des regimes parlementaires“, като разисква причинитѣ за отпадна на парламентарния режимъ, казва: (Чете) „Парламентарниятъ режимъ се подяжда най-вече отъ изпълнителната власт, която се старае по всевъзможни начини и пѣтица да окастрива прерогативитѣ на парламента, главно, като парализира неговия контролъ чрезъ заобиколно съкращение на минималния конституционенъ срокъ за упражнението на тоя контролъ“ — това отъ което се боятъ почти въ всички парламенти. Като гаранция въ това отношение е измислена такава формула за минималния срокъ на редовнитѣ сесии, каквато е тази въ чл. 127. Ето защо азъ мисля, че ще бъдемъ най-съгласни съ буквата и духа на конституцията, че ще отговоримъ на духа на едно истинско парламентарно управление, ако натълкуваме конституцията, чл. 127, въ този смисълъ, въ който говори г. интерпелаторътъ, т. е. че минималниятъ срокъ на обикновената редовна сесия е четири мѣсеца, именно отъ 15 октомврий до 15 мартъ; че датата на занятата на редовната сесия може само да бѣде измѣстена, съгласно чл. 135, но не и съкращаваща, и че единственото срѣдство, съ което се съкратява срокътъ на редовната сесия е разпускането на Народното събрание, нѣщо, съ което нѣмаме сега работа. Това е най-правото, най-доброто тълкуване, а тъй сжщо и най-полезното. Само при такова тълкувание бихме могли да се гордѣемъ, че наистина се стремимъ къмъ истински парламентаренъ режимъ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, който нашиятъ политически животъ полага за разрѣшение днесъ и който се поставя и въ интерпелацията на г. д-ръ Геннадиева, е не само принципаленъ, но въ сжщото врѣме е твърдѣ интересенъ и сложенъ, ще кажа азъ, въ този смисълъ, че, дѣйствително, дава право на контроверси. Аргументитѣ, които чухме отъ г. Геннадиева и допълнени отъ г. Тончева, сж твърдѣ вѣзки, твърдѣ важни и, може да се каже, убѣдителни; но не по-малко важни и сериозни сж и аргументитѣ, тъй вѣщо прѣдставени отъ народния прѣдставител г. Попова, тъкмо въ противоположенъ смисълъ. Вие ги чухте и азъ нѣма нужда да ги повтарямъ. Тѣ бѣха отъ едната и отъ другата страна много вѣщо и изчерпателно прѣдставени. Ние се намѣрваме въ положението, когато имаме да разрѣшимъ нѣкой контроверсенъ въпросъ въ правото. Такива въпроси се прѣдставятъ,

както знаете, твърди често, контroversирани въпроси съществуват и цял период години се явяват писатели и автори, които дават, може да се каже, почти еднакво убедителни аргументи за своята теза. Причината за пораждаването на тези контroversи всички юристи знаят. То е, че действителният живот създава такива разнообразия, които човешкият ум, законодателните комисии, които се събират в един извънреден момент да разрешат всичко, не могат достатъчно да обхванат и предвидят всичко. Ужк законът е създаден да изчерпи всичко, написан е в много статии, дѣто сж предвидени всички случаи, и даже нарочно написани в генерическа, обща форма, за да могат да обхванат колкото се може повече случаи, при все това животът е тъй изобилен в своите разнообразни проявления, че дойде в един момент, дѣто законът, като че не ви дава никакво разрешение и вие се чудите кой път да вземете. Ето такъв е нашият случай. И понеже въпросът не само може да бъде контroversиран твърди сериозно, както се направи сега тук, но в същото време е принципиален и от решението, което ние ще му дадем днес, ще зависи по-нататък поведението на бъдещите камари при подобни обстоятелства, ние трѣбва да бъдем на висотата на положението и да дадем такова разрешение на този въпрос, което, колкото време нашият парламентарен живот би траял при тази конституция, да има авторитет, да се признае, че е юриспруденция създадена от XV-то обикновено Народно събрание.

Сега аз бих могъл да прибавя даже нѣщо към аргументите за и против, към всичко това, което се каза (Смѣхъ), за да разберете още повече, че въпросът е извънредно сериозен и спорен. Така напр., не може да се откаже, че в аргументите на г. Попова има едно извънредно важно и силно убедително съображение. Той ви казва: аз признавам, че четиримѣсечният период на заседанията на камарата е задължителен; тъй го тълкувам аз, както го тълкуват всички, че четири мѣсеца трѣбва да заседава камарата, че четири мѣсеца трѣбва да трае редовната сесия на Народното събрание; извънредните заседания зависят от случаите и обстоятелствата, но редовната сесия е задължителна. Но г. Поповъ прибавя в същото време, че само един е, който постановява тия работи — той е учредителният законодател, който ви е казал, че редовната сесия е четири мѣсеца, но в същото време е прибавил четири мѣсеца в тия и тия срокове; ако тия срокове сж минали, то предписанието на учредител, който го е поставил само в известни срокове, мѣсеци и дни и което е задължително, е вече пропаднало и не можете да го повърнете. Онуи, което трѣбва да стане в октомври, ноември, декември, януари и март, то е вече минало, не можете да го догоните в април или май, може да заседанията колкото си щете, но задължителният срок за редовната сесия е вече изминал и нищо не значи, че два мѣсеца сж взети от него. Защо? Защото нормалното е, че четири мѣсеца трѣбва да трае редовната сесия, но има ненормални обстоятелства, предвидени в чл. 135, когато царят има право да унищожи една част от този срок. Общото правило е, че сесията трѣбва да трае четири мѣсеца и че тя трѣбва да бъде свикана на 15 октомври и да бъде закрыта на 15 март. Обаче, заедно с този текст на конституцията има и друг един, който по изключение, в рѣдки и извънредни случаи дава право на царя да унищожи само два мѣсеца и, ако той унищожи тези два мѣсеца, вамъ ще останат само другите два и, слѣдователно, в другите два вие ще се постараете да извършите това, което не сте могли да

извършите, а ако има повече работа, вие сте власти, съгласието на царя, другият фактор, да продължите вашата сесия и по този начин да наваксате в размѣра на нуждата първия недостиг. Казвамъ, това тълкувание се основава на мисълта, че ние, като тълкуваме конституцията, не трѣбва да излизаме от нейния текст, и когато говоримъ за един задължителен период на редовна сесия, трѣбва да четемъ чл. 127 статия, която казва, че задължителността е само за извънредно време на годината, а не безразлично кога. Това е, може да се каже, тълкувание стриктно, основано на текста и, според мене, извънредно силно, юридически правилно, при едно буквално тълкувание на конституцията. Затова, ние, които сме длъжни да назовем конституцията и сега се занимаваме с въпроса за нейното правилно приложение, не можемъ да игнорираме такъв един аргумент, който, повидимому, се стреми да запази авторитета на самата конституция и на учредителя, който е дал един извънреден, точен текст. И това тълкувание, каквото и да говорите, е едно тълкувание сериозно, тълкувание, ще кажа аз, буквално.

И. Толевъ: И затова е несериозно.

Министъръ Т. Теодоровъ: Обаче, аз мисля, че противното тълкувание, което, може-би, не държи толкова на самия текст, а напротив на духа на конституцията, не е противно и на текста, не се изключва от този текст. Защо? Защото предписаният период от четири мѣсеца е една сериозна политическа гаранция за правата на парламента, да може той да е сигурен, че на една известна дата изпълнителната власт е длъжна да го повика, да го призове към работа, да го свика, защото, по нашата конституция, Народното събрание не може да се свика само, а само по инициативата на изпълнителната власт, от държавния глава. Ако този държавен глава бъде лош и съвѣтва от едно лошо правителство не желае да го свика, то не може да се свбере, освѣт като извърши един революционен акт. Затова е взета тази предпазителна мѣрка, като е казано, че изпълнителната власт може да забавя заседанията на камарата и то само за известен срок от два мѣсеца, но никакъ не и да избѣгне от това задължение да я свика на редовна сесия. Шомъ като се обърне внимание не вече на чл. 127, който тълкуватъ буквално, доведжда до тия резултати, до които г. Поповъ идва, а се стремъ повече на чл. 135 и особено обърнемъ внимание на глагола „забави“, ние вече разбираме, че учредителът в този именно член е дал само едно право: да се забави тази обикновена редовна сесия, която бѣше по-напред два мѣсеца, а сега четири, но не да се отмѣни или нацърби, за да може да се яви Народното събрание на време и да упражни своята власт, която има в страната. Като се спирамъ само на думата „забави“, не искамъ да влизамъ в по-обширно аргументиране на тази теза и да допълвамъ съображенията, които се изказаха от предговорившият оратори, аз идвамъ до едно заключение, че трѣбва да примиримъ тия двѣ противоположни тълкувания, съ слѣдующето разсуждение. Вѣрно е, че редовната сесия е четири мѣсеца, вѣрно е, обаче, че тия четири мѣсеца трѣбва неизбежно да се упражнят, в известни срокове, но държавният глава, под отговорността на правителството, има право да измѣни тези срокове — то бѣше послѣдният аргумент, който г. Тончевъ изтъкна и който е именно възелът на въпроса. От употребената дума *tarder les séances*, забавя срока на заседанията, а не друга дума *suspendre* или *dissoudre*, се разбира, че по изключение датата може да бъде прѣмѣстена от държавния глава. Но прѣ-

мѣстена само датата и нищо повече. И тълкуването, което се извежда отъ по-напрѣжния текстъ на чл. 127 на конституцията, че забавянето става съ два мѣсеца, когато пълната сесия бѣ два мѣсеца, показва, че ако държавниятъ глава забави сесията съ два мѣсеца, то подиръ това забавяне, като започне сесията, трѣбва да трае два мѣсеца, не може да бѣде единъ мѣсецъ, защото вече нѣма никаква норма да кажешъ колко мѣсеца ще засѣдава.

Ц. Бръшляновъ: Ще бѣде редовна.

Министъръ Т. Теодоровъ: Да.

Д-ръ Н. Генадиевъ: И практиката въ миналото е санкционирала този възгледъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Би могло, обаче, да се каже и това въ подкрѣпа тезата на г. Попова, че всички тия аргументи, които ние извеждаме и които г. Тончевъ взема отъ нѣкои автори, сж основани на конституции, въ които има другъ текстъ, който опрѣдѣля какъвъ е минималниятъ срокъ на засѣданията и който казва, че парламентътъ не може да засѣдава по-малко отъ петъ мѣсеца, а ние, които копираме тия чужди конституции, като вземаме една частъ отъ статията, махнали сме тази за задължителността. Значи, като че-ли може да се привеждатъ аргументи и въ негова полза и съвършено добросъвестно и искрено да се поддържа, че щомъ нашиятъ учрѣдител не е вписалъ този задължителенъ срокъ въ самата конституция, значи не е искалъ да установи никакъвъ задължителенъ периодъ. А какво би станало тогава съ правата на народа? — Има друго твърдѣ съществено право, което ще спъне даже едно правителство, което не желае да свика камарата. То е, че безъ Народното събрание не може да се гласува бюджетъ. Ще отлага до края на декемврий, по-нататкъ нѣма бюджетъ, и всички събрания данъци подиръ туй се считатъ, че сж събрания насилствено, незаконно, и дава право на отпоръ, на революции, защото не сж правомѣрни. Тамъ е голѣмото право на Народното събрание, което го прави нужно за всѣко едно правителство било то по-малко или повече свободолюбиво. И по-посе гласуването на бюджета трѣбва да става ежегодно, вие не можете да минете повече отъ една година безъ Народното събрание. Никакво изключение въ това отношение не се допушта. То не може да бѣде у насъ парализирано, както има конституции, като австрийската, където може да бѣде парализирано и парламентътъ може да не гласува бюджета, а пъкъ по силата на § 14 императорътъ да наложи извъстенъ бюджетъ за 1, 2, 3 години, защото самата конституция позволява това.

Сега, като изхождамъ отъ тия съображения, азъ мисля, че въ интереса на свободитъ на страната, въ интереса на запазване правата на парламента отъ възможни посѣгателства отъ страна на недобросъвестни правителства, ние трѣбва да прѣдпочетемъ онова тълкувание, при двѣтъ еднакво допустими и добросъвестно защитаеми положения, което, като не би противорѣчило на нѣкой изриченъ текстъ на конституцията, би обезпечило за Народното събрание най-много права. И въ такъвъ случай ние трѣбва просто по този аргументъ, при съществуването на единъ сериозенъ контрoверсиранъ въпросъ, да приемемъ онова тълкувание, което ще даде най-много права на Народното събрание и на народа, за който най-много е писана конституцията, безъ, разумѣва се, съ това да посѣгаме на какъвато и да е прерогатива на държавния глава, защото неговата прерогатива да отлага, да забавя и разпушта Събранието, си остава непобутната и не влиза въ противорѣчие съ нашето рѣшение. Това влиза въ противорѣчие съ интереситъ на хазната, която ще плаща повече раз-

носки при една по-дълга сесия. (Смѣхъ) Като го казвамъ това, искамъ да кажа какъвъ нищоженъ, малъкъ държавенъ интересъ може да бѣде нарушенъ отъ такова едно тълкувание.

И така, г. г. народни прѣдставители, азъ заключавамъ, че редовната сесия трѣбва да се продължи, за да достигне до задължителна норма четири мѣсеца.

Обаче идва тукъ и другъ единъ въпросъ: колко врѣме отъ сесията е изминало и колко е останало още да измине? Това, което държавниятъ глава, по силата на чл. 135, подъ отговорността на правителството, е отнелъ на Народното събрание, като е забавилъ неговитъ засѣдания, е само 1½ мѣсецъ. Държавниятъ глава безъ да пита Народното събрание, подъ отговорността на правителството — повтарямъ още единъ пътъ — с отнелъ, ползувайки се отъ правата и прерогативитъ на чл. 135, само 1½ мѣсецъ. Подиръ това вие сте си отложили засѣданията, за други единъ мѣсецъ, прѣзъ който не сте искали да засѣдавате, намѣрили сте това за неблагоприятно и т. н. — това не е вече нащърбяване на вашата възможностъ да контролирате властятъ; това вие сте го искали въ съгласие съ правителството, съ общо съгласие сте го направили; когато сте имали възможностъ да упражните този контролъ, вие сте намѣрили, че можете да го упражните и като не сте тукъ, и въ това отношение сте били съвършено свободни.

(Прѣседателското мѣсто заема изново подпрѣдседателъ г. А. Буровъ)

Азъ не мога по никой начинъ да се съглася съ онова тълкувание, което даде единъ отъ прѣдговорившитъ — г. Бръшляновъ, мисля — че, ако ние приемемъ, какво Народното събрание има право да намалява сесията, то тогава можемъ да дойдемъ до туй положение, че едно Народно събрание съ болшинство, което иска да се избави отъ опозицията, рѣшава вмѣсто да засѣдава четири мѣсеца, да седи три мѣсеца въ къщи и само единъ мѣсецъ да засѣдава, колкото да гласува бюджета. Но, г. г. народни прѣдставители, да запазимъ Народното събрание отъ Народното събрание, чрѣзъ конституцията е невъзможно. Да запазимъ меншеството отъ болшинството, чрѣзъ конституцията е недопустимо, защото конституцията дава право винаги на болшинството, каквото и да е то, щомъ е то болшинство. Такива запазни права въ самата конституция за меншеството нѣма, има за Народното събрание, и въ конституцията изрично е казано, че Народното събрание рѣшава по болшинство на гласовѣтъ. И когато Народното събрание би рѣшило да изплати всичката опозиция навънъ, неговото рѣшение е рѣшение; когато рѣши да си отидемъ всички въ къщи, за да не можемъ да засѣдаваме и да правимъ интерпелации, неговото рѣшение е рѣшение. Вие не можете съ никакво законоположение да парализирате силата на болшинството въ камарата, защото прѣдставителството упражнява своитъ права и всички свои функции въ държавата по силата на принципа на болшинството. И не само че това вие не бива да го правите, но вие не можете да го достигнете по никой начинъ. Нема мислите, че като не дадете право на болшинството да съкратява сесията и да си дава отпускъ двѣ, три, четири педѣли, ще осигурите възможността на опозицията да работи? Не. Г. Поповъ ви каза, напр., че болшинството може да постави да работи по единъ допъ въ педѣлята, а може и да дойде тукъ, когато има опрѣдѣленъ день за интерпелации и да не влиза въ засѣдателна зала, да стои въ кулуаритъ и да се каже: „нѣма кворумъ“; или пъкъ може, слѣдъ като влѣзе въ засѣдание, да ви каже, че вашитъ интерпелации се отлагатъ за неопрѣдѣлено врѣме и по този начинъ да не иска да ги постави на дневенъ редъ и вие да не можете да ги развие.

Я. Санжовъ: Това влиза вече въ областта на обструкциите.

Министъръ Т. Теодоровъ: За всяко това има ли църъ? Да, има. Кой е този църъ? Обществено мнѣние, съзнанието на обществото. И сигурно народътъ би се отворилъ отъ такова едно болшинство, което се отказва отъ своите права да заседава, само за да липни отъ възможност една опозиция, която само поради факта, че е опозиция, е едно меньшинство, да не може да упражнява своите права на контролътъ. Това значи, че болшинството дезертира отъ своите постове, понеже не смѣе да гледа опозицията, защото нѣма аргументи да се защити и да се бори срѣщу тѣзи на опозицията. И ако вие мислите, че общественото мнѣние ще бѣде слабо да се защитава отъ такова едно болшинство, съгласете се, че докогато общественото мнѣние би било тъй слабо да си налага волята, то каквито закони и да правите, каквито конституции и да имате, тѣ сѣ ще бѣдатъ изопачени. Но нека се надѣваме, че сѣ напредѣва и на правитѣ, и на познанията и сѣ подобряване условията на нашия политически животъ, сѣ напредѣване на културата, всичко това става сѣ повече и повече невъзможно. Но пъкъ и да допуснемъ, че въ нѣкой ненормални врѣмена такива нѣща станатъ — и ние виждаме тѣ да ставатъ и вчера и днесъ въ държави много по-културни отъ насъ — за щастие, такова състояние на нѣщата не трае твърдѣ много, и винаги трѣбва да се оплакватъ не тѣзи, които биватъ тероризирани по този начинъ, а онѣзи, които мислятъ, че по този начинъ могатъ да създадатъ нѣщо трайно за народа. И обикновено тѣ изкупуватъ това и плащатъ твърдѣ скъпо сѣ, честта си, сѣ личното си достойнство, а понѣкога и сѣ главитѣ си. Тѣй че, нѣма защо тукъ да отиваме толкова далече и да искаме да пазимъ сѣ дневните наши тълкувания бѣдещитѣ меньшества отъ възможността да се явятъ камари, които не искатъ да използватъ днитѣ, назначени за редовна сесия. Не допускамъ да стане това възможно — досега не е ставало и оттукъ натѣй нѣма да стане. Ние мислимъ, че вървимъ напредъ и нѣма защо да си създаваме страхи фантастични. Трѣбва да признаемъ, че Народното събрание е въ правото си да разполага сѣ своите заседания както иска, да намалява сесията, колкото иска, като дава отпуски на двама, трима, десетина народни прѣдставители, както направи това днесъ — нека това не бѣде въ упоръ на никому, ние всѣкиму даваме отпускъ по болестъ или други причини — или най-послѣ, цѣлото събрание може да си даде отпускъ, когато намѣри, че това е нужно, защото, Великъ-денъ или Колода напр. дошли, или кворумъ нѣма, или да се вдигне заседанието въ честъ на нѣкого, и въ всички тѣзи случаи, то ще извършва своите функции, ще контролира управлението, така както то разбира. Тамъ ние не само че не можемъ да направимъ нѣщо, но не трѣбва и да посѣгаме да мислимъ да правимъ нѣщо, защото авторитетътъ на рѣшенията на болшинството е тъй сѣщо необходимъ и полезенъ за правилния вървѣжъ на страната, при едно конституционно управление, както е необходимъ авторитетътъ и престижътъ на властта. Безъ това не може да се управлява, безъ това се изпада въ анархия, безъ това 10—15 души, които знаятъ да правятъ гюрюгии и да тропатъ по маситѣ, могатъ да парализиратъ цѣлата дѣятелностъ на болшинството. Безъ съмнѣние, и болшинството не трѣбва да тероризира меньството, но нека и меньството, колкото и да е то, да не мисли, че то е седнало върху главата на болшинството и да си налага жѣлъ то волята. Едното е опасно, но и другото е опасно: едното може да породити тирания, а другото може да доведе до анархия; затуй тѣзи съображения не могатъ да влизатъ въ нашата смѣтка. Едно нѣщо,

обаче, ние можемъ да кажемъ, а именно: държавниятъ глава, безъ да пита Народното събрание, подѣ отговорността на правителството, като упражнява известна прерогатива, може ли да липни камарата отъ възможността да заседава въ продължение на шестъ недѣли, т. е. отъ 15 октомврий до 1 декемврий? Това стана. Но това нѣщо има мѣсто да се допълни, като се продължи сесията сѣ 1½ мѣсецъ, и азъ, понеже днесъ е 15 мартъ, полагамъ, че сесията може да се продължи до 30 априлий. Смѣтамъ, че сѣ приемото на това рѣшение, почитаемото Народното събрание ще запази онѣзи интереси, които се криятъ въ прѣдписанието на цитиранитѣ членове отъ конституцията, безъ да намалява свободата на своите рѣшения и безъ да нарушава нѣкои членове отъ конституцията; въ таквъ смисълъ правителството приема едно рѣшение на Народното събрание. Колкото за другитѣ мѣсеци, прѣвъ които Народното събрание е рѣшило да не заседава, то не може да ги навакса сега. По този начинъ, принципътъ на запазване четиримѣсечното заседание на редовната сесия на Народното събрание е достатъчно запазенъ сѣ едно продължение отъ 1½ мѣсецъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Александъръ Малиновъ.

А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ сподѣлямъ мисълта на г. министра на финанситѣ, че чл. 127 отъ конституцията гарантира на Народното събрание известни правдини, които то, по всѣки начинъ, трѣбва да се грижи да пазитъ: това е неговата длъжностъ — мисълъ права и мисълъ, на която азъ рѣкоплѣща. И като изхождамъ отъ нея, азъ, обаче, не мога да сподѣля заключението, което прави уважаемиятъ г. министъръ на финанситѣ: тѣ сѣ шотрѣшны, тѣ не сѣ съобразни съ онова принципно становище, на което той застана по тълкуването на чл. 127 отъ конституцията. Ако е вѣрно, че този членъ урежда гаранции за правата на народното прѣдставителство, на които гаранции не може да посегне държавниятъ глава, то въ таквъ случай трѣбва да дойдемъ до заключението, че никой, и най-малко болшинството, не може да посегне върху тѣзи права. За конституцията, болшинства или меньшества не сѣ съществуватъ. Такова едно тълкувание, което дава г. министърътъ на финанситѣ, е тълкувание, което нито парламентитѣ, отъ политическа гледна точка, нито доктринеритѣ, отъ научна гледна точка, не могатъ да сподѣлятъ, безъ да рискуватъ да разклатятъ значението на парламента или на основния законъ. Основниятъ законъ прѣдвижда известни права и правдини не за болшинството, а за парламента. Тѣзи права и правдини никой не може да отнеме, освѣнъ великото Народное събрание или же сѣ революция. Г. министърътъ на финанситѣ твърди, че болшинството е способно и оторизирано отъ основния законъ да рѣшава каквото ще. Може да рѣшава, наистина, каквото ще, обаче едно не може да рѣши: да отнеме правата и правдинитѣ на парламента, които му дава основниятъ законъ. Следователно, ако мисълта на г. министра на финанситѣ е, че чл. 127 прѣдвижда правдини за народното прѣдставителство, които не може да отнеме нито държавниятъ глава, нито никой другъ, то въ таквъ случай, погрѣшно му е заключението, че нѣкакво си болшинство въ единъ парламентъ може да направи подобно нѣщо. Държавниятъ глава, каза г. министърътъ на финанситѣ, има право сѣ два мѣсеца да забави заседанията на парламента. Това право на държавния глава е дадено отъ основния законъ и никой не му го оспорва. Ние можемъ да му оспоримъ, обаче, друго едно право, което иска да си приствои, именно не да забавя, а да ~~отнема~~

шава срока, въ който парламентът не само може, но е и длъжен, по основния закон, да работи. Следете моята мисъл. И ако държавният глава може да забави, но не и да намали четиримесечния срок, то такива права нѣма и болшинството. То също може да забави, но да намалява четиримесечната сесия не може, защото чл. 127 създава тази правдина — подчертавам своята мисъл — не за болшинството, а за парламента, за народа. Отъ тукъ моето заключение е слѣдующето, че по чл. 127 отъ конституцията, въ свързка съ чл. 135 отъ сѣщата, могатъ да се забавятъ засѣданията на парламента; но ни по единъ членъ отъ всичките членове на конституцията, четиримесечниятъ срокъ не може да се съкрати. Не може да го съкрати, да го намали нито държавниятъ глава, по съображенията, които казахъ, нито болшинството на парламента. Ако усвоимъ това гледище, което ни препоръчва г. министърътъ на финансите, то ние можемъ да стигнемъ до печалния резултатъ, на който направихъ азъ тукъ колегата г. Бръшляновъ. Едно болшинство, защото е болшинство може да има свои, на болшинството, съображения, които не винаги съвпадатъ съ тия на пацията, и да отвори, да кажемъ, своите засѣдания, както ни отвори на 15 февруарий и понеже въ конституцията се споменава датата 15 мартъ, да си даде веднага отпущкъ до 14 мартъ. Понеже е болшинство, ще може да каже споредъ г. Теодорова: „На 15 февруарий отворихъ засѣданията си, а сега, на 16 февруарий, като си поговорихъ съ министрите, видяхъ, че е по-добъръ да не съмъ прѣча да си управлявамъ сами безъ парламента България, давамъ си отпущкъ до 14 мартъ.“ Резюмирамъ се въ тази частъ отъ рѣчта си. Сподялямъ напълно мнѣнието, цѣлното мнѣние на г. министра на финансите, че чл. 127 отъ конституцията създава известни гаранции за парламента, които гаранции, прѣди всичко, парламента трѣбва да пази, трѣбва да дава такова тълкувание на конституцията, отъ което да личи, че той, парламента, скъпи за своите права, че той не желае да нарушава чужди, но и съ своите нѣма да прави концесии... Тази мисъл е безусловна права. И като изхождамъ отъ нея именно, казвамъ, че заключенията на г. министра на финансите, че болшинствата въ парламента могатъ да посѣтятъ върху тѣзи гаранции, съ погрѣшки. Тѣ съ погрѣшки и съ противъ теорията на парламентаризма.

Задавамъ си единъ частиченъ въпросъ. Той е новъ аргументъ, къмъ онѣзи на г. г. Генадиевъ и Тончевъ, които защищаватъ и поддържатъ сѣщата теза, която защищавамъ и азъ тукъ. Азъ си задавамъ тоя въпросъ: защо трѣбваше да се измени чл. 127 отъ конституцията, кои бѣха съображенията на XIV-то обикновено Народно събрание, и кои бѣха съображенията на великото Народно събрание да измени чл. 127 въ смисълъ, щото да направятъ засѣданията на парламента не двумесечни, а четиримесечни. Азъ прѣгледахъ дневниците на великото Народно събрание и не намѣрихъ нищо въ тѣхъ, което да може да ни освѣтли върху този въпросъ, тъй както го полагамъ. Когато се е разисквалъ чл. 127 въ великото Народно събрание, въ послѣдното сѣ се повдигнали маса други въпроси, но този въпросъ тъй, както го слагамъ, не е билъ засегнатъ въ плена на Великото събрание — въ комисията какво се е говорило, не знамъ, нѣмахъ високата честъ да бъда членъ въ Великия парламентъ. Но XIV-то обикновено Народно събрание, което вотира дневния редъ за великото Народно събрание, като прѣдложи да се измени чл. 127 отъ конституцията, имаше и слѣднитѣ двѣ съображения. Първо, цѣлиятъ прѣдпоставящъ опитъ доказваше, че въ една двумесечна обикновена сесия, която траеше отъ 15 октомврий до 15 декемврий, не можеше да се работи сериозно,

спокойно и обмислено, защото 2 месеца е време късо. Следователно по чисто практически съображения трѣбваше на парламента да се даде единъ по-голямъ промежуткъ отъ време, за да може той по-спокойно и по-обмислено да законодателствува. Второто съображение на XIV-то обикновено Народно събрание, респективно на авторитѣ по измѣненіето на чл. 127, въ числото на които и азъ имамъ честта да бъда, бѣше слѣдующето — то е по-важно, на него дължа. Глава XV, чл. чл. 105, 106 и 107 отъ основния законъ уреждатъ въпроситѣ, като каква работа върши обикновеното Народно събрание. Нѣма защо да излагамъ съдържанието на тѣзи членове, защото, знае се, както може и какво трѣбва да върши обикновеното Народно събрание. Неговата най-голяма работа, по смисъла на цитиранитѣ отъ мене статии отъ основния законъ, не е само да законодателствува, а и да контролира. Правото си да законодателствуватъ напълно парламенти, съ упражнявали най-широко, законодателствували сѣ повече, отколкото трѣбва — тази мисъл азъ развивахъ въ едно отъ миналитѣ засѣдания тукъ. Днесъ единъ министъръ прѣдлага единъ законопроектъ, но единъ или други съображения; напусне портфейла, дойде другъ министъръ въ сѣщия кабинетъ — прѣдполага се, че кабинетътъ има едно разбиране, една платформа, една програма — обаче той вече прѣдлага другъ законопроектъ, диаметрично противоположенъ на онзи, който прѣдшественикътъ му е защищавалъ. Това става сега, така е било по-рано и, по всѣка вѣроятностъ, ще бъде още за дълго време. Та правото си да се законодателствува сме използвали, но правото на контролъ е било, винаги слабо упражнявано. Контролтътъ е билъ слабъ по много причини, едно, защото той е билъ винаги неприятели на правителствата и не се е позволявало да бъде упражняванъ чрезъ такива начини, за които ни говори г. министърътъ на финансите: смигне се на болшинството, то напусне засѣданието, отиде си, кворумъ нѣма, засѣданието се вдига; или же каже се, че известна интерпелация ще бъде разисквана не въ тоя четвъртъкъ, а въ другия четвъртъкъ, а въ послѣдния, да кажемъ прѣвзели сме Одринъ, пакъ се вдига засѣданието и чакаме другъ четвъртъкъ и т. н. Та казвамъ, тѣзи работи сѣ ставали и правото на контролъ е било слабо упражнявано. Всички сѣ се оплаквали и обществото е привличало вниманието на прѣдставителството, че контролъ не се упражнява, а правителствата на това сѣ казвали: „Кое по-рано, на интерпелации ли да отговаряме, или да законодателствуваме, когато времето е късо.“ За да може, слѣдователно, да се даде възможностъ на народното прѣдставителство да си упражнява едно отъ най-големитѣ права — правото на контролъ — е втората причина, по която се продължи срокътъ за задължителнитѣ четиримесечни засѣдания на парламента.

Сметохъ за нужно, казвамъ, да посоча и този аргументъ, да го добавя къмъ онѣзи, които се изказаха въ полза на тезата, че думитѣ „15 октомврий до 15 декемврий“ и думитѣ „15 февруарий до 15 мартъ“ въ конституцията нѣматъ онова значение, което се желае да имъ бъде прѣдадено отъ правителството. Тѣ иматъ това значение, че понеже парламентътъ е лишенъ отъ правото самъ да се свиква на сесия — върху което се е говорило въ великото Народно събрание — право, което много парламенти пледиратъ, много народи желаятъ и много партии въ България отстояватъ — да напомнятъ на държавния глава, че има длъжността, каквото да струва, каквото и да прави, безъ друго и най-късно да 15 октомврий да ни свика на сесия. И слѣдъ като ни свика на 15 октомврий, по съображения, които се казахъ, съображения, които наложиха измѣненіето на чл. 127 отъ конституцията, най-малкото време, прѣвъз което ще работи парла-

ментът, ще бъде 4 месеца. Ето защо, аз не мога да споделя заключението на г. министъра на финансите, че двът крайни мнения, че двът противоположни мнения, които се изказаха тук, в парламента, биха могли да се примирят с едно решение, което той ни дава, а то е следното, че заседанията на XV-то обикновено Народно събрание, втората му редовна сесия, ще се продължат само с толкова дни, или месеца, с колкото дни или месеца би забавил неговите заседания държавният глава. И понеже той, държавният глава, по свои съображения, по подотговорността на правителството, ги е забавил само с месец и половина, то въ такъв случай тръбвало да се продължат заседанията на парламента от днес 15 март само до 30 април. Не може да се продължат само до 30 април, а ще тръбва да се продължат до 30 април плюс с толкова още време, с колкото по волята на болшинството и на правителството, а не по волята на чл. 127, с били съкратени заседанията на парламента.

Тъзи сж мислитъ, които и азъ сжтахъ за нужно да изкажа по този, наистина, важен въпрос от гледна точка на практическата политика и от тая на конституционни принципи, които сме длъжни да слѣдваме. Тълкуването на чл. 127, което ние ще дадемъ, и азъ ще кажа, нека го дадемъ не само с всичката сериозностъ, с всичкото познаване на материята, но и с огледъ къмъ нашитъ нрави, защото то е едно тълкуване, на което ще се силаятъ тѣзи, които ще дойдатъ слѣдъ насъ, слѣдъ министритъ, то е тълкуване, което ще даде и на българския народъ да види, да-ли наистина сме наклонни да тълкуваме чл. 127 отъ конституцията въ духа на онази мисълъ, на която азъ ржкопѣскахъ и която изтъкна г. министърътъ на финансите, или же ние мислимъ, че парламента колкото по-малко заседава, толкова е по-добъръ.

Друго. Нека ми позволи г. министърътъ на финансите да кажа, че аргументътъ му за нѣкакви си дневни, които ни били карали да даваме разпространително тълкуване на чл. 127, въ единъ такъвъ сериозенъ въпросъ, какъвто е този, бѣше неумѣстенъ, защото, ако е въпросъ за дневнитъ само, най-добъръ е да рѣшимъ да нѣмаме парламентъ, което ще бѣде парично евтино на страната, но иначе ще ѝ струва много скъпо.

Прѣседателствуещъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на финансите.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни прѣдстатели! Най-напрѣдъ длъженъ съмъ да ликвидирамъ, вслѣдствие говореното отъ г. Малинова, слѣдния въпросъ. Азъ не казахъ, че е сериозенъ мотивъ плащането на дневни за повече време, за да се приеме друго едно прѣдложение. Напротивъ, казахъ, че нищо не прѣпятствува, за да се приеме това тълкуване, нито прерогативитъ на царя, нито прерогативитъ на народа, нито на болшинството, нито на меншеството. Развъ едно неудобство може да има за министра на финансите, че е платилъ малко повече пари и това го казахъ на шега и прибавихъ: разумѣва се, не е този интересъ, който може да ни занимава въ такива сериозни въпроси. Слѣдователно, нѣмаше защо г. Малиновъ да се повръща на това.

А. Малиновъ: Ако тѣй е било, съжалявамъ, г. министре, и си оттеглямъ бѣлѣжката.

Министъръ Т. Теодоровъ: Ама тѣй го казахъ. Единичкото нѣщо е това, че масрафъ ще стане малко повече, но казахъ, че то не е сериозенъ аргументъ. Сега, колкото се касае, г. г. народни прѣдстатели, до аргумента, наведенъ отъ г. Малинова, че трѣбва да се продължи сесията и сж онзи срокъ, сж

който вие сте рѣшили въ камарата да се отложатъ заседанията.

С. Дрѣнковъ: Правителството иска, а не ние.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ съжалявамъ, че не мога да кажа, че неговата теория въ това отношение е тѣй сериозна, както сж сериозни контроверситъ по принципиалния въпросъ между двѣт страни. Г. Малиновъ го оправдава и отъ гледна точка на конституционнитъ принципи и отъ гледна точка на практическата политика. Азъ мисля, че говорихъ по него и показахъ, че нито отъ едната, нито отъ другата гледни точки, този принципъ не бива и не може по никой начинъ сериозно да се защитава. Но понеже единъ сериозенъ умъ, като г. Малинова, слѣдъ като даже чу туй, което азъ казахъ, настоява, азъ съмъ длъженъ да подчертая казаното отъ менъ по-рано.

Отъ гледна точка на практическата политика, г. г. народни прѣдстатели, това не може по никой начинъ да се оправдае. Каква е тази практическа политика, която казва, това го е рѣшило болшинството, но не го е рѣшилъ парламентътъ? Отъ дѣ вземате вие тая теория? Това, което рѣшава парламентътъ, винаги рѣшава болшинството, но то не се нарича рѣшение на болшинството, то се нарича рѣшение на парламента въ всички страни. Азъ не зная тази практическа политика, която прави разлика между рѣшение на парламентъ и рѣшение на болшинството. Не само въ единъ парламентъ, ами въ каквото и да е колективно събрание, акционерно, търговско, вредъ, дѣто се иска едно практическо рѣшение, рѣшението на болшинството съвпада с рѣшението на учрѣдението, разлика никой не прави. По-нататкъ тѣзи практически съображения, че щѣли да се намѣрятъ Народни събрания, които, вмѣсто да използватъ четиримѣсечния срокъ да заседаватъ тукъ, болшинството ще направи да не заседаватъ, освѣтъ единъ денъ, като ще отложатъ заседанията чакъ до послѣдния денъ, азъ не зная, да-ли това нѣщо е станало нѣкъдѣ въ свѣта, нѣкога въ България, въ която толкова много и парламентарни и вънъ отъ парламента безобразия сж ставали, да-ли нѣкога това нѣщо се е случило и какъ можѣ да дойде на сериозни хора на умъ такава една опасностъ, която никъдѣ не се е случила, та да искатъ съ нея, сж съображения отъ такъвъ практически характеръ, каквито практиката никъдѣ, нито тукъ не познава, да оправдаятъ едно продължение на сесията? Ами че азъ ви казахъ, че една камара, която ще иска да лиши меншеството отъ възможността да упражнява контрола си и се откаже сама отъ свои, защото тя не може да остане въ Събраниято, безъ да бѣде тамъ и меншеството, тази камара, сама по себе си, ще се унищожи въ този моментъ, тя не може да има никакъвъ мораленъ престижъ. Мислите ли вие, че това нѣщо е възможно, мислите ли, че е възможно една камара да направи такава нѣщо? Азъ и напрѣдъ го споменахъ, ами то е най-тежкото прѣстѣпление противъ себе си, което може да направи. Това не е въ интереса на болшинството. Болшинството — едно недобросѣвѣстно и недостойно болшинство — по-скоро ще прибѣгне до други трюкове и манипулации, които го излагатъ по-малко и които ще му костватъ по-малко и които познаваме на практика да се вършатъ и тукъ и другагѣ, отколкото туй, отъ което вие днесъ измислихте да ни плашите. То ще отлага заседанията, нѣма да дава заседание всѣки денъ, а ще дава по едно на недѣля, ще заседава по единъ часъ, слѣдъ като се отвори заседанието, ще ви отлага интерпелациитъ, нѣма да ги поставя на дневенъ редъ, то нѣма да ви дава да говорите и ще ви стѣснява сж единъ правилникъ, който е направенъ отъ демократи и който не

дава право на хората да говорят по интерпелационните повечер от четвърта част; с него ще ви измъчат и ще ви го представят като едно демократическо нововъведение, умътно и правилно, без да прибягва до такива скандални нѣща. Това е единъ страхъ свършено въображамъ, който не се оправдава отъ гледна точка на никаква практическа политика. Напротивъ, отъ гледна точка на практическата политика азъ виждамъ като дѣйствителна тая опасностъ, която може да се състои въ това, че камарата ще отлага заседанията си по двѣ недѣли на коледа, двѣ недѣли за Ивановденъ и двѣ три недѣли за Великденъ, и ще отложи заседанията си, може-би, за два мѣсеца, а ще иска това време да го навакса, за да вземе за нови два мѣсеца пари, ако разумѣва се, депутатитѣ сж такива хора, които нѣматъ своя частна работа, ами се занимаватъ съ политика и това имъ е занаятъ. Това може да се случи, да кажатъ: „Чакайте ни 6 мѣсеца, още 4 мѣсеца не сме заседавали. Онова, дѣто отложихме за Великденъ, то не се чете, защото не работихме, и онова, което отложихме за коледа, и то не се чете, дайте да продължаваме!“ И убѣденъ съмъ, че така можемъ да стигнемъ съ плащани заседания не до края на май, а и до края на юлий. Най-послѣ, можемъ да заседаваме недѣля и подиръ това да си даваме отпускъ. Такова едно тълкуване за продължението на сесията, може да даде основание хората да се хранятъ отъ дневницѣ — защото имаме и такива хора, могатъ и такива да се случатъ въ нѣкои камари. Въ всѣки случай, тази опасностъ е по-дѣйствителна, отколкото другата и споредъ мене е по-сблзнителна, защото непосредствено се плаща и е по-доходна за нѣкои хора. Затова азъ считамъ, че отъ гледна точка на практическата политика този въпросъ не може да се рѣшава. Той трѣбва да се рѣши отъ гледна точка на конституционнитѣ принципи. Е добръ, въ конституцията нѣма нито единъ редъ, не редъ, а нито една буква, която да е поставена, за да запази меншеството отъ болшинството. Конституцията е контрактъ между изпълнителната властъ и законодателната. Всичко, което е писано въ нея, има за цѣль да огради правата на народнитѣ представители спрѣмо изпълнителната властъ. Да, въ вътрѣшния правилникъ на Народното събрание има извѣстни специални правила, които охраняватъ правото на говорене на депутатитѣ. Въ конституцията има единъ принципъ само за свободата на говорене, за всички еднаква, но конституцията не се старае да ограда меншеството отъ болшинството, защото тя е построена — пакъ изново казвамъ това — на принципа, че болшинството ще рѣшава и че то ще прѣдставлява законодателното събрание. Слѣдователно, конституцията не може да има недовѣрие къмъ болшинствата, защото да хранишъ недовѣрие къмъ болшинството, което единъ народъ праща въ Народното събрание, това значи да прогласишъ тоя народъ за малолѣтенъ, недѣеспособенъ, недостоеенъ за едно конституционно управление. Защото, приемемъ ли ние, че въ България болшинствата сж зло, че болшинствата обикновено идатъ зли, а меншествата сж, които сж почтени, ние трѣбва да махнемъ конституцията, ние трѣбва да се провъзгласимъ, че сме недостойни за такова управление; а конституцията не може да изхожда отъ този принципъ. Конституцията изхожда отъ прѣдположението, че този народъ, на когото се дава конституция, ще е способенъ да докарва едно болшинство просвѣтено, милѣюще за народнитѣ интереси и достатъчно смѣло, за да може да ги защитава. Туй е прѣдположението на конституцията, това сж конституционнитѣ принципи. И азъ се очудвамъ, какъ г. Малиновъ може да казва: „Отложихте заседанията тогава, ама не ги отложи парламентътъ, ами ги отложи болшинството“. Кой може така да говори? Има такива политикани, които тѣй разсѣждаватъ, тѣй

размисляватъ. Но когато ние говоримъ за конституционни принципи, такава ересь, такава неоснователно твърдение и такава различие да се прави, е недопустимо. Болшинството ли е рѣшило? — Болшинството. Туй значи, че парламентътъ е рѣшилъ. Това е рѣшение на парламента, ние не можете да го отречете, то е задължително за болшинството, за васъ, то е ваша работа на всички ви, то не е рѣшение на Консулова, на Даскалова, или на Малинова, а е на XV-то обикновено Народно събрание, въ втората редовна сесия, въ еди-кое си заседание.

Г. г. народни представители! Азъ не изпадамъ въ никакво противорѣчие, като ви казвамъ, че чл. чл. 127 и 135 отъ конституцията трѣбва да се тълкуватъ по такъвъ начинъ, че държавниятъ глава, когато упражнява своята прерогатива по чл. 135, не може да намали срока на заседанията, правителството, слѣдователно, не може да го намали и противъ него трѣбва да създадемъ гаранция, а не гаранция противъ себе си. И ви казвамъ, че срокътъ, за който правителството ви е отложило безъ да ви пита, за което само то носи отговорностъ и само то рѣшава, ние ще го продължимъ и имате право, защото трѣбва да се запазятъ въ вашитѣ права на законодатели спрѣмо изпълнителната властъ, която е вашъ контрагентъ въ всѣки редъ на конституцията, и послѣдната ту охранява въ единъ членъ правата на изпълнителната властъ, ту въ други членъ охранява правата на законодателната и не е нищо друго, освѣнъ единъ контрактъ, както я наричатъ всички конституционалисти, между двата главни фактора на държавното управление. Това, което другиятъ факторъ е направилъ безъ да ви пита, ние можете да се запазите отъ него, като му кажете: „Не скъсвайте днитѣ, прѣзъ които Събранието заседава, защото нѣмате това право; имате право само да забавите неговото свикване. Е добръ, сега за забавяне нѣма си мѣстото и ние искаме да упражнимъ своето право“. Но ние сами да искаме да заседавате, да си давате отпуски, че послѣ да искате да си го наддавате на другия край, това не е възможно.

Я. Сакъзовъ: Има недоразумѣние.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ мисля, че отлагането на сесията ние рѣшихме тукъ, а не правителството съ указъ отъ царя. И, г-да, когато първото отлагане е една прерогатива на изпълнителната властъ, второто е актъ на законодателната властъ, защото сѣщиятъ чл. 135 казва: „Слѣдъ като свика Събранието, царътъ може да забави...“ и пр., първата половина, и втората половина: „Ново отлагане...“ и пр. Не казва вече „ново забавяне“, а казва „отлагане“.

Д. Петковъ: Какво значи отлагане?

Министъръ Т. Теодоровъ: То значи, друго, а не „забавяне“. Само отъ думата „забавяне“, която е спомената въ този членъ, азъ напрѣдъ ви приведохъ най-сериозния аргументъ, за да считаме, че държавниятъ глава нѣма право да напърбява срока отъ 4 мѣсеца, прѣзъ които траятъ заседанията на камарата. А тукъ се казва: „Ново отлагане прѣзъ сѣщата сесия може да стане“, ама кога? Само по съгласието на Народното събрание. Е, какъ можете ние да се откажемъ отъ това, което сте се съгласили да направите, което изпълнителната властъ трѣбва да възприеме? Защото ако ние искате, г. г. народни представители, да се отлагате, а правителството не е съгласно, то влиза въ конфликтъ съ васъ, то трѣбва да си отиде, или трѣбва да одобри вашия актъ — нѣма съмнѣние. Но този актъ е вашъ и ние сега не можете да искате да се прѣдпазите отъ вашитѣ актове, да не излѣзете нѣкога на слабъ акълъ, ние

или други да не излизатъ, и да злоупотрѣбятъ. Вие сами не сте злоупотрѣбили, а се грижите за другитѣ, които въ бъдеще могли да злоупотрѣбятъ съ това право. Това ми се вижда много странно. Кажете, че вие се боите отъ това нѣщо. Най-послѣ азъ ще ви позволя, защото, може-би, имате много лошо мнѣние за бъдещитѣ народни събрания. Най-послѣ, позволено е на човѣкъ да бѣде скептикъ, песимистъ, но не това е срѣдството и не него трѣбва да считаме, че то е конституционна прерогатива, че утвѣдителното Събрание се е погрижило да запази Народното събрание отъ Народното събрание, т. е. да запази, както искатъ господата, меншеството отъ болшинството. Такова нѣщо нѣма. И когато започнаха тѣзи дебати, азъ ви казахъ, че желая да чуя всичкитѣ просвѣтени умове тукъ, защото ще дойде врѣме други подиръ насъ да ни видятъ юриспруденцията и нашитѣ потомци да иматъ добро мнѣние за насъ, че сме били добри юристи, разбирали сме отъ закони и сме тълкували разумно конституцията.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ не желая попататъкъ да ви отрудявамъ върху тази тема. За менъ е ясно, че четиримѣсечната сесия, която е установена отъ конституцията, не може да бѣде намѣрбавана въ врѣда на Народното събрание. Прѣдполага се, че това е въ негова полза създадено, и ако то не умѣе да се ползува отъ този срокъ, ами го прѣминава въ отпуски, . . .

Д. Петковъ: Отложихме го.

Министъръ Т. Теодоровъ: . . . или пъкъ го отлага — толкова по-лошо зарадъ него. Противъ това нѣщо цѣръ нѣма, обаче противъ забавянето, което може да направи правителството . . . (Възражения отъ лѣвницата) Г-да! азъ бихъ желалъ на всекиго да отговоря. Ако ми прѣдставите нови мотиви, азъ пакъ ще ви отговоря. Но да е мислила конституцията и да я тълкуваме ние тѣй — да запази меншеството отъ болшинството, или болшинството отъ злоупотрѣбление съ своето право — това е, г-да, несерiously, това е, позволете ми изражението — съвършено абсурдно. Азъ се прѣкланямъ прѣдъ сериознитѣ мотиви. При всичко, че имаше двѣ различни мнѣния по въпроса за задължителността на 4-мѣсечния срокъ азъ ги считахъ и двѣтѣ еднакво сериозно защитени. Но послѣдното твърдение не мога и се отказвамъ да го разбера. И за частие, може-би, за тѣзи, които се съмняватъ още въ вѣрността на туй, което азъ твърдя, въ полза на г. Малинова и за погово освѣтление, сега ми попадна на рѣка — единъ приятелъ откликъ ми я сервира — книгата на Eugene Pierre: „Traité de droit politique électoral et parlementaire“, отъ която можемъ да се поучимъ. И ето какво чета въ § 502: (Чете) „En France, il appartient au Président de la République de clore les sessions“. — Ще го прѣведа на български, защото има господа, които не знаятъ французки. — „Въ Франция на прѣдседателя на републиката принадлежи да закрива сесията. (Чете) „soit qu'elles aient été régulièrement ouvertes en vertu de la loi constitutionnelle, soit qu'elles résultent d'un décret du Pouvoir exécutif“. — Той ги закрива „билъ че тѣ сж повикани съ единъ декретъ отъ прѣдседателя, било че тѣ сж се събрали по силата на конституцията“ — защото по силата на конституцията се събиратъ редовнитѣ сесии, а извънреднитѣ се събиратъ съ декретъ; прѣдседателътъ закрива и единитѣ, и другитѣ. (Чете) „Les sessions ordinaires ne peuvent être closes, si elles n'ont pas duré cinq mois.“ — „Редовнитѣ сесии не могатъ да се затварятъ, ако не сж траили 5 мѣсеца“. Въ французката конституция има нарично казано, че тѣ не могатъ да траятъ по-малко отъ 5 мѣсеца. Това и ние възприехме; царътъ нѣма право да затвори камарата, докато срокътъ на засѣданията не е изпълненъ. (Чете)

„Les ajournements résolus par les Chambres comptent dans la durée des sessions“ — „Отлаганията, които камарата прави, се считатъ въ траянето, въ срока на сесията“. — Видѣхте ли какво правятъ хората? Какво ще кажете на това? Има си хасъ и французитѣ да не знаятъ какъ да тълкуватъ конституцията си.

Х. Поповъ: Това трѣбваше великото Народно събрание да го рѣши.

Министъръ Т. Теодоровъ: Вие сте противъ това, г. Поповъ?

Х. Поповъ: Трѣбваше да се прихващатъ отлаганията, които си дава Събранието.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. Поповъ, Вие сте, че трѣбва да се прихващатъ или не?

Х. Поповъ: Казвамъ какъ прѣдвжидатъ хората въ конституцията си.

Министъръ Т. Теодоровъ: Ако бѣхме прѣдвидѣли и ние, нѣмаше да говоримъ сега.

Х. Поповъ: Понеже г. Малиновъ се нарича авторъ на измѣненията, той ще каже, че ще се прихващатъ.

А. Малиновъ: Азъ съжалявамъ, че единъ Малиновъ може да се позове, че едно велико Народно събрание не могло да види тая голѣма работа, която колегата вижда.

Министъръ Т. Теодоровъ: Още единъ пътъ, г-да, казвамъ; отлаганията, които прѣдседателътъ на републиката прави, не се четатъ въ сроковетѣ, а онѣзи, които сж рѣшени отъ камарата, се считатъ въ петмѣсечния срокъ. (Чете) „les ajournements prononcés par le Président de la République doivent être défalgués du temps pendant lequel la session est censée durer.“ — „отлаганията, които прѣдседателътъ на републиката е направилъ по своята си властъ, тѣ трѣбва да бѣдатъ извадени, да не се четатъ въ срока“. Този срокъ трѣбва да бѣде допълненъ съ врѣмето, прѣзъ което тѣ сж траели. Хората правятъ разлика между едното и другото, защото разбиратъ, че едното е прерогатива вѣнъ отъ волята на камарата, противъ което трѣбва да се взематъ мѣрки и за това именно е приетъ срокъ, а другото е волята на самата камара, която е сама по себе си законъ и господа на работата. (Чете) „il faut, pour que le minimum de cinq mois exigé par la constitution soit atteint“ — за да се достигне минимумътъ — отъ 5 мѣсеца прибавямъ отъ себе си — прѣдвиденъ въ специаленъ членъ отъ конституцията — „que les Chambres aient été durant cinq mois sans interruption, a partir du second mardi de janvier“ — трѣбва отъ втория вторникъ на мѣсецъ януарий — тамъ не е 15 октомврий — „libres de se réunir et de délibérer“ — „да сж били свободни, да се събиратъ и да рѣшаватъ“.

Н. Мушановъ: Значи да сж въ сесия.

Министъръ Т. Теодоровъ: Тѣ ще рѣшаватъ ли, ще спятъ ли, или ще стоятъ въ бюфетитѣ, или ще си даватъ отпуски, петмѣсечниятъ срокъ тече. Ако тѣ не си изпълнятъ мандата, никой нѣма да ги чака, петмѣсечниятъ срокъ ще си изтече; у насъ е четиремѣсеченъ. Това е, което казва тоя авторъ въ § 502. Послѣ казва: (Чете) „Cette doctrine a été exposée par M. le Garde de sceaux Dufaure dans la séance de la commission des lois constitutionnelles du 29 mai 1875“ — „Тази доктрина — нѣматъ по въ конституцията си, но хората сж го разяснили — е била изложена отъ пазителя на държавния печатъ или министра на правосъдието Дюфоръ въ засѣданieto на комисията по

изработване на конституцията на 29 май 1875 г.“ — Тамъ хората сж поставили изриченъ текстъ, че това е задължително, щото да не допускатъ на г. Попова да се съмнява, да-ли срокътъ е задължителенъ или не, и сѣ пакъ разбиратъ, че отлаганията, които камарата прави, не виждатъ, тѣ си виизатъ въ срока. — „et dans la seance de l'Assemblée nationale du 16 Juillet 1875“ — и въ заседание на камарата отъ 16 юли 1875 г. е било прието сжщото. — „elle a été appliquée en 1877“ — и въ 1877 г. е било приложено сжщото. „Les Chambres“ и пр., цитира примѣри, когато сж се отлагали камаритѣ, какъ се е изброявалъ срокътъ. Ето какъ разсуждаватъ други хора, които нѣма да заподозрѣте, че искатъ да ви прокарватъ нѣкаква крива теория. Азъ поддържахъ туй, безъ да съмъ го челъ, защото мисля, че нѣма по ясно отъ конституционна гледна точка, отъ туй, което казахъ по-рано. Че за додаване може да се говори, да се гарантира този срокъ, но само противъ изпълнителната властъ; никаква гаранция не може да се вземе противъ едно недостойно събрание, което не умѣе да си изпълни длъжността, или не желае да работи.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Александъръ Малиновъ, за лично обяснение.

А. Малиновъ: Г. министърътъ на финанситѣ чука въ отворени врата. Нему се постави друга теза, на която той не отговори, а отговаря по знамъ на кого.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ мисля, че говорихъ по прѣдмета. Добрѣ, ще кажете, нѣкъ и азъ ще Ви отговоря.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата софийскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Янко Сакжзовъ.

Я. Сакжзовъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. министърътъ на финанситѣ изостри въпроса и го сведе до това, че камарата сега нѣма върху какво друго да разисква, понеже по първото е съгласна, а само по това — да-ли Народното събрание е въ правото си да отлага своитѣ заседания. Менѣ ми се чини, г. г. народни прѣдставители, че въпросътъ не е тѣй поставенъ. Прѣди всичко, за насъ не може да има съмнѣние въ що се състои важноста на въпроса. За насъ нѣма съмнѣние, да-ли тезата на г. Христо Попова е по-права, или тая теза, която тукъ г. Геннадиевъ, г. Тончевъ и г. Малиновъ защитаваха. Никдѣ го нѣма това, г. финансови министри, дѣто да ни каже доктрината или парламентарната практика, че датитѣ, откогато се свикватъ и когато се затварятъ сеситѣ на народнитѣ събрания, сж непрѣмѣствени, че тѣ могатъ да иматъ нѣкаво си значение за сжщността на работата. Защото сжщността на работата не е въ датитѣ, а е въ дѣлото, което Народнитѣ събрания иматъ да вършатъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. Сакжзовъ! Позволете да Ви намекна, че когато бѣхме въ великото Народно събрание, и Вие бѣхте тамъ, половина отъ врѣмето си употребихме да споримъ, кон дни ще бждатъ най-практични за народното прѣдставителство, правителството, и пр., за засѣдаване, та недѣйте казва, че това нѣма значение за Народното събрание. Напротивъ, настоява се и половината отъ врѣмето си тогава изгубихме да разискваме туй, да-ли хората ще сж свободни да дойдатъ тогава, да-ли правителството ще може, ще бжде свободно да работи, да-ли има нужда отъ туй, отъ онуй.

Я. Сакжзовъ: (Отъ трибуната) Азъ ще се спра и на тази подробностъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Вие казахте, че нѣма никакво значение.

Я. Сакжзовъ: Въ чл. 127 е сконцентрирана всичката правдина, която се дава на Народното събрание, за да засѣдава два мѣсеца, три мѣсеца или петъ мѣсеца въ сесия. Туй е всичкото.

Министъръ Т. Теодоровъ: Отпускатъ не с ли сесия?

Я. Сакжзовъ: Позволете, азъ ще се върна на него, г. финансови министри. Ако миналитѣ велики Народни събрания сж дали единъ периодъ отъ два мѣсеца за заседания, послѣдното велико Народно събрание даде четири; то увеличи срока на сесията, като я раздѣли на двѣ. Защо се увеличи срокътъ? За да може да се извършва и контролата, и законодателството по единъ по-сѣкасенъ начинъ. Значи тази сжщностъ, която се дава на Народнитѣ събрания въ чл. 127 отъ конституцията, вие не можете да кажете, че тя се извършва неопрѣдѣлено кога прѣзъ годината. Вие трѣбва да кажете, че тя се извършва отъ единъ день до други день; тия четири мѣсеца трѣбва да си иматъ начало, трѣбва да си иматъ и край. Първитѣ велики Народни събрания имаха прѣдъ видъ земледѣлския характеръ на нашето население и туриха датитѣ на заседанията да бждатъ отъ 15 октомврий до 15 декемврий, като имаха прѣдъ видъ още и това, че до нова година Народното събрание трѣбва да гласува и бюджетитѣ. Въ търновското велико Народно събрание, което стана по-миналата година, повдигна се въпросътъ, кога ще бжде сесията на Народното събрание, послѣ — да се раздѣли тя на двѣ половини: първата половина да бжде отъ 1 януарий, втората половина да се почва отъ 1 февруарий, за да има помежду имъ единъ по-голямъ периодъ на почивка, та да може и правителството да си приготви работата, да може и Народното събрание да дойде освѣжжено на работа.

М. Гайдовъ: Това го знаемъ.

Я. Сакжзовъ: И ако напоследѣтъ стана едно измѣнение на туй прѣдложение въ комисията, то причината бѣ тази, че поискаха пакъ да се върнатъ на старото гледище, а именно, да дойдатъ на заседание отъ 15 октомврий, слѣдъ като се прибератъ и лозята, и хранитѣ. Искаха дори срока за сесията отъ 15 декемврий до 15 януарий, и него да смѣтатъ въ сесията, та всичко да стане тѣ петъ мѣсеца. Значи, въ великото Народно събрание сроковетѣ сж се мѣнявали споредъ една опортюностъ, споредъ едно наврѣменно тѣхно значение. Срокътъ има това значение да опрѣдѣли отъ коя дата до коя трѣбва да засѣдава Събранieto, което, безъ съмнѣние, има значение и за народа, който е виканъ на сесия, и за правителството, което работи. Тѣй че, азъ не отказвамъ тази страна. Но да кажете вие, че срокътъ миналъ единъ пътъ, . . .

Министъръ Т. Теодоровъ: Оставете тази теория.

Я. Сакжзовъ: . . . това означава, че вие пѣмате право да засѣдавате, това е погрѣшно.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. Сакжзовъ! Вие не поддържате мнѣнието на г. Попова на-ли?

Я. Сакжзовъ: Вие по-рано казахте, че то било однаково силно.

Министъръ Т. Теодоровъ: Казахъ, че е сериозно.

Я. Санжзовъ: Позволете. Има много сериозни работи, които не може да се поддържат. Този теза по нашето е неподдържаема. Остава по-нататък да видим каква сила, каква власт има изпълнителната власт, държавният глава, надъ заседанията на Народното събрание. Той има право само един път да забави заседанията и, следователно, забавеното трябва да се набави. Така ли е? Този доктрина се поддържа от вас. Ние нямаме нищо против. Царятъ, държавният глава, забавя заседанията на Народното събрание по известни свои съображения, които правителството поема с отговорност предъ Народното събрание, за да ни оправдае това забавяне; но то не ни набави срока на нашите заседания.

Остава сега да разгледаме третия случай: може ли само Народното събрание да отложи своите заседания. Г. министърътъ поддържа, че може, и смъта, че ние поддържаме, че не може. Това е погрешно, г. министре. Ние не казваме, че Народното събрание не е въ правото си да отложи своите заседания, когато е въ сесия.

Министъръ Т. Теодоровъ: Значи, не се боите от това, че ще злоупотребятъ.

Я. Санжзовъ: Позволете. Съвсѣмъ друго значи то. Да ви покажа какъ може да стане това. Ние миналия път бѣхме въ сесия до 18 декемврий, на основание чл. 127, вие можете да продължите заседанията съ три дни, съ десетъ дни, или колкото и да бѣде, съ съгласие на Народното събрание и правителството. Ние изключихме първата частъ на сесията си, половината, и по сръдната ние не бѣхме въ сесия — отъ 18 декемврий до 15 януарий ние споредъ конституцията не сме въ сесия — по на 15 януарий, споредъ чл. 127 отъ конституцията, ние трѣбваше да дойдемъ тукъ.

Прѣседателствуещъ А. Буровъ: Въ това сме съгласни всички.

Я. Санжзовъ: И припомнете си, г. г. народни прѣдставители, какво стана тогава. Г. министър-прѣдседателятъ дойде и каза: г. г. народни прѣдставители, вие сте въ правото си да рѣшите кога да се съберете. Това бѣ едно мнѣние, което се поддържаше отъ-тукъ, отъ-тамъ, но което бѣ оборвано отъ насъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Не е важно кой го е оборвалъ, а важно е какво е рѣшила камарата.

Я. Санжзовъ: Извинете. — Ние оборвахме това мнѣние, като антиконституционно, и ние казахме, че г. министърътъ нѣма право да ангажира Народното събрание да отлага срока, прѣдвиденъ въ конституцията, защото нито единъ членъ отъ конституцията не му дава това право. Прѣди малко азъ ви запитахъ, кой членъ отъ конституцията дава право на Народното събрание да измѣнява законоположенията на конституцията. Никой. Само обикновеното Народно събрание може да прави това, и то чрезъ великото Народно събрание. На 15 януарий, споредъ конституцията, ние сме длъжни да бѣдемъ тукъ. Това азъ пледирахъ и тогава. Припомнявамъ си, че г. Бръшляновъ каза, че азъ се застъпвамъ за едно авторитарно право, че самиятъ държавенъ глава вторично може да дойде да ни занимава съ отлагането на сесията. Чл. 127 отъ конституцията не може да бѣде измѣненъ по инициативата на Народното събрание. Той може да бѣде измѣненъ само по инициативата на правителството въ съгласие съ Народното събрание.

Х. Поповъ: Не могатъ да се измѣнятъ и датитѣ на чл. 127 отъ конституцията.

Я. Санжзовъ: На 15 януарий конституцията ни свиква тукъ и царятъ можеше и тогава да отложи заседанията на камарата; но това трѣбва да става всѣкога съ съгласието на Народното събрание. Ние помолихме г. министър-прѣдседателя да дойде съ своето прѣдложение за това. И това бѣ конституционното. Г. Вазовъ поддържаше сжщото. Само г. Бръшляновъ се яви и каза: че вие поддържате единъ авторитарически принципъ. Да, въ дадения случай така бѣше. Азъ, подкрѣпенъ отъ г. Тончева, който изтъкува тогава най-правилно това положение, поддържахъ, че Народното събрание нѣма право да измѣнява този членъ отъ конституцията, че то не може да отлага своите заседания отъ 15 януарий на 15 февруарий. И ето сега нашата разлика между Васъ, г. финансови министре, и между насъ, и между Васъ и г. Малинова. Ние можемъ да си дадемъ отпущикъ, ние можемъ да отложимъ нашите заседания, когато сме въ сесия, но ние не можемъ да забавяме нашите заседания. Ние забавихме заседанията си отъ 15 януарий до 15 февруарий и ние прѣстѣпихме конституцията. Безъ съмнѣние, тогава бѣше късно; вие бѣхте уморени и не бѣхте въ положение да слушате, нѣмаше кой тогава да се занимава съ конституционния въпросъ и, следователно, не разисквахме по това, а вие прѣтупахте въпроса и го рѣшихте набързо. Това бѣ едно потъпкване на конституцията.

В. п. Николовъ: Това е една и съща сесия въ двѣ части.

Я. Санжзовъ: Вземете думата и се обяснете. — Сега, ако се запитае: въ правото си ли е Народното събрание да забавя, да отлага — въ смисълъ да отмѣсти онака частъ, която му е останала отъ четиритѣ мѣсеца на заседанията — трѣбва да отговоримъ, че не е въ правото си. То е въ правото си само, ако г. министър-прѣдседателятъ и правителството вземе инициативата и му каже: прѣдлагаемъ ви, вмѣсто на 15 януарий, да се съберете на 15 февруарий. Тогава Народното събрание заедно съ правителството рѣшава. Това бѣ конституционно. Вие тогава не направихте това.

Сега остава да спомена една послѣдна подробностъ къмъ онова право, за което г. министърътъ на финансите говори. Г. г. народни прѣдставители! Недѣйте си смѣта, че правото на Народното събрание да отлага своите заседания, когато е вече въ сесия, е безгранично. По-рано г. Малиновъ, като ви говори, той ви разправяше именно за това, че парламентаризма може да се обърне отъ едно Народно събрание, което си позволява отпущикътъ, отлаганията на своята сесия, на своите заседания, въ една илюзия.

И. Толевъ: Въ една пародия.

Я. Санжзовъ: Може да се обърне въ една пародия на едно заседание. Васъ ви свикватъ на 15 февруарий, за да свършите на 15 мартъ, а Народното събрание дойде на 15 февруарий и отложи заседанията си за 12 мартъ, та дохожда и заседава само 3 дена. Вие ще кажете, то е въ правото си. Но това право то нѣма отъ конституцията. То може да го има отъ правилника. Заповѣдайте да видите какъвъ е правилникътъ. Вие сте длъжни да си направите правилникъ за заседанията. Ако турите единъ път заседание въ недѣлята, ще ви се смѣе цѣль народъ и затова вие туряте по правилника да има въ недѣлята 3—4 пѣти заседание. Ако вземете да давате отпущикъ тѣй, както напоследъкъ започнахме да ги даваме тукъ, и това ще се обърне въ една пародия на заседание, защото често пѣти нѣма да има въорумъ и често пѣти ще се изтезава само една частъ отъ народните прѣдставители, а другата ще си гледа работиците. Вие виждате, че правилникътъ трѣбва да

бъде малко-много конституционен, да отговаря на парламентарното приличие. По-рано вие казахте, че това е единъ конституционен принцип, парламентарът да почива на болшинствата. Това не е конституционен принцип, това е парламентарен принцип. Конституцията не почива на болшинства, конституцията почива на други едни основи. Парламентарната практика, тя почива на болшинствата, а пъкъ по-нататък, тя се регулира съ едни правилници. Правилниците, ако сж конституционни, ако сж прилични и съответствующи на правните понятия на единъ народъ, тѣ ще ни правятъ чест и съ тѣхъ вие ще можете да работите. Инакъ, не. Така щото и по този послѣденъ пунктъ, ние можемъ да бъдемъ съгласни съ г. министра, ако той признае, че е станало, нѣкакъ си, едно смѣнение на понятията. И азъ мисля, че въ сжщностъ е тѣй. Г. министрътъ на финанситѣ, когато ви е говорилъ за отлагане на засѣданията, той ви е говорилъ за отлагане въ врѣме на сесия и е забравилъ, че ние тогава не бѣхме въ врѣме на сесия. Онова отлагане, което направихме тогава, нѣмахме право да го сторимъ и, съгледователно, имаме право да си го изискваме сега. Едното отлагане, дѣто царътъ е забавилъ засѣданията, е било конституционно, по туй отлагане, което вие направихте, е просто едно унищожение на сесията и туй унищожение вие нѣмате право да го направите. И ако ние имаме право да ревандикираме, да си изискваме нѣкакъ онова загубено врѣме на контролъ, токозъ повече ние имаме право да си изискваме и да ни набавите този мѣсець, прѣзъ който вие безъ всѣкакво право, въспрѣки всѣкава конституция, рѣшихте да не засѣдаваме. Туй е изобщо. Но практически, това ние можемъ да направимъ всѣкакъ. По-нататъкъ, ако има работа, ще видимъ, може сесията да се продължи съ още единъ мѣсець, но въ всѣки случай, принципътъ е този, че този мѣсець вие трѣбва да го върнете на Народното събрание и да не го смѣвате съ правото на Народното събрание да отлага своитѣ засѣдания, както напр. вчера, по случай одрипската побѣда, отложихме засѣданието, както можемъ да ги отложимъ за 2—3 дена, ако по случай падането на Одринъ, народнитѣ прѣдставители отидатъ въ Одринъ. Може и други събития да настѣпятъ; може да стане пакъ едно малко отлагане на засѣданията, но Народното събрание, тогава е въ сесия. И авторитетътъ, който вие ни четохте, има този смисълъ: французската камара засѣдава 5 мѣсеца и ajournements, отлаганията се четатъ безъ съмнѣние, когато камарата е въ сесия.

Д-ръ Н. Радевъ: Сега е втора сесия.

Министръ Т. Теодоровъ: На 18 декемврий не бѣхте ли въ сесия?

Я. Сакжзовъ: Извинете, ние не знаемъ така да сѣлмъ. Когато ние рѣшихме да отложимъ нашитѣ засѣдания, ние не рѣшихме да ги отложимъ, защото и така бѣхме минали границата на нашитѣ засѣдания. Ние засѣдавахме до 15 декемврий по конституцията; три дена ни даде правителството съ съгласието на Народното събрание; ние засѣдавахме до 18 декемврий; на 18 декемврий ние нѣмахме право да пинемъ това право на Народното събрание да си дойде то на 15 януарий. И азъ тогава даже малко революционно се изразихъ тукъ: г. г. народни прѣдставители, на 15 януарий всички да бъдете на мѣстата си.

Министръ Т. Теодоровъ: Не Ви послушаха.

Я. Сакжзовъ: Да, но това нищо не значи. Това означава, че вие не сте послушали визивитѣ на разума и на конституцията, а сте послушали вашето

желание, което е било противоконституционно, и което сега, г. финансови министре, ще искате и ще трѣбва да го поправите. Така че, ако е въпросъ за засѣданията, вие ни дължите мѣсець и половина за забавянето на засѣданията отъ държавния глава и още 1 мѣсець, за който Народното събрание, безъ всѣкакво право, е рѣшило да се отложатъ засѣданията. Що се касае до поколѣнията, които ще дойдатъ подиръ насъ и ще се поучатъ на парламентаризмъ и конституционни начала, тѣ ще видятъ тази поука въ това, че срокътъ на сесията се е увеличавалъ отъ периодъ на периодъ. Това именно е конституционното и парламентарното придобитие: че Народното събрание се повече и повече увеличава и не иска да намалява врѣмето, прѣзъ което то контролира своитѣ правителства. И този парламентарен принципъ ще остане на поколѣнията, но не и обратното, което виждамъ, че вие сте склонни да поддържате.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата народниятъ прѣдставителъ г. Стефанъ Дрѣнковъ.

С. Дрѣнковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Ще ме извините, че азъ не съмъ юристъ и не съмъ адвокатъ, за да мога да излѣза тукъ, да взема двѣ противоположни мнѣния и да защищавамъ и едното, и другото. Обаче, на човѣкъ, който може да защищава, че бѣлото е черно и черното е бѣло, не бива никога да му се вѣрва, че говори право.

Финансовиятъ министръ г. Теодоровъ каза, че въпросътъ е сериозенъ и че ние трѣбва съ голѣма сериозностъ да погледнемъ на него и да вземемъ едно такова рѣшение, на което бъдщитѣ поколѣния — по крайней мѣрѣ, до тогавъ, докогато ще стане нужда да се свика великото Народно събрание, за да се измѣни конституцията — ще гледатъ като на законъ, защото ние правимъ едно тълкуване на конституцията. Направи ми впечатление, че г. Теодоровъ, като взема да чете чл. 135 отъ конституцията, намѣри разлика въ двѣ думи и не щѣ да прочете цѣлия членъ. Понеже и отъ прѣждеговоривнитѣ оратори нито единъ не го прочете цѣлия, понеже главниятъ споръ става върху чл. чл. 127 и 135, азъ ще си позволя да прочета послѣдния членъ, тѣй както е: (Чете) „Слѣдъ като свика Събранието, царътъ може да забави срока на неговитѣ засѣдания, но не за повече отъ 2 мѣсеца. Ново отлагане прѣзъ сжщата сесия може да стане само по съгласие на самото Събрание.“ За да се говори, г-да, за „ново“, значи, трѣбва да се разбира, че първата половина говори за втората половина, да се поднови тая работа, т. е., че забавянето е едно и сжщо съ отлагането. Забавянето не е съкратяване; на съкратяването противоположното е продължаване. Можемъ да съкратяваме и можемъ да продължаваме, а можемъ да отлагаме или да забавяме — това е сѣ една и сжща работа.

Д. Икономовъ: Не си юристъ, но добъръ филологъ си.

Министръ Т. Теодоровъ: Сега се разбира, че нито сте юристъ, нито сте адвокатъ, защото ако знаехте тълкуванието на законитѣ, не щѣхте да говорите това.

С. Дрѣнковъ: Г. министръ Теодоровъ! Дайте си въ края заключението. Азъ ви казахъ, че не съмъ адвокатъ.

Министръ Т. Теодоровъ: Нѣма нужда да го казвате, сега то само се вижда. Щомъ тѣй разсуждавате, явно е, че не сте юристъ.

С. Дрънковъ: Азъ ще разсуждавамъ малко по-иначе. Въпросътъ е въ спора, че, за да може да излъже отъ яйцето здраво пиле, непременно и жълтъкътъ и бѣлтъкътъ трѣбва да сѫ облѣчени въ чурупка.

Конституцията ни дава срокъ отъ 15 октомврий до 15 мартъ, като дава единъ мѣсець не отпускъ, а прѣкъсване на заседанията, и сесията на Народното събрание трае четири мѣсеца. Неоснователенъ е страхътъ, че ще дойде нѣкое народно прѣдставителство само да излѣе правата и гаранциитъ, които конституцията му дава. Такова народно прѣдставителство ще бѣде недостойно. Ние, народното прѣдставителство, като че ли идемъ съ сегашната сесия да покажемъ, че дѣйствително въ България е възможно подобно нѣщо. Всѣкога ще се намѣри такова едно правителство . . .

Прѣдседателствуещъ А. Буровъ: Г. Дрънковъ! Не мога да Ви позволя да употребявате изрази, които даватъ да се разбере, че това или онова правителство, или това или онова народно прѣдставителство, което и да било то, е недостойно.

С. Дрънковъ: Азъ повтарямъ думитъ на министра на финанситъ г. Теодоровъ. Всѣко правителство може да намѣри едно свое оръдие въ лицето на нѣкой народенъ прѣдставителъ, който да излъже тукъ и да ни каже: „Да си дадемъ отпускъ“, и вие да си дадете четири мѣсеца отпускъ. Конституцията не ви позволява да направите това нѣщо. Ето, противъ това на 18 декемврий ние вдигахме тукъ шумъ и настоявахме да се не дава такова тълкувание. И азъ ще моля г. Теодорова, който има и игра въ ума, и игра въ езика, да излъже по-красиво да изложи тая работа и да поправи грѣшката, която направихме на 18 декемврий, за да се не даде такова тълкувание, защото то ще послужи за протекстъ въ бѣдѣ. На 18 декемврий народниятъ прѣдставителъ г. д-ръ Никола Радевъ стана и прѣдложи да отложимъ заседанията на Народното събрание до 15 февруарий, и понеже това бѣше тогава, когато трѣбваше да излъземъ въ ваканция, ние не смѣтнахме, че ще си продължимъ ваканцията.

Д-ръ Н. Радевъ: Азъ ще Ви дамъ отговоръ.

С. Дрънковъ: Азъ съвсѣмъ не разбирахъ, че ние си продължаваме ваканцията, ами искрено разбирахъ, както и почти всички разбирахме, че правителството не може да внесе законопроекти, че извънредни обстоятелства и условия има, които ни каратъ да отложимъ сесията, а не да си дадемъ отпускъ.

Д-ръ Н. Радевъ: И така бѣше.

С. Дрънковъ: Азъ искамъ да излъзете тукъ, на трибуната, да ме поправите.

Д-ръ Н. Радевъ: Вие правите бѣлото на черно, защото казахте, че сте си дали отпускъ, а сега казвате, че не сте си дали отпускъ.

С. Дрънковъ: Г. Радевъ! Като слѣза отъ тукъ, това мѣсто ще бѣде свободно, елате и отговорете. — Вие спорите и искате да докажете, че може да се яде и чурупката на яйцето и жълтъка му. Азъ Ви казвамъ, че конституцията иска сесията да трае четири мѣсеца; кога да трае тоже е опрѣдѣлено. До-тогава, докогато България ще бѣде повече или изключително земеделска страна, най-удобниятъ срокъ за заседанията на сесията ще бѣде отъ 15 октомврий до 15 мартъ, но когато България ще стане индустриална страна, ще промѣнимъ този срокъ.

Д-ръ Н. Радевъ: Тия работи сѫ дълги и широки!

С. Дрънковъ: Не сѫ дълги и широки, това е смѣнността на работата. Вие казвате, че смѣнността сѫ датитъ. Съвсѣмъ не е така.

Що се касае, г. г. народни прѣдставители, до сѣд-нята на г. министра на финанситъ, ще му кажа, че той всѣкога се сѣрди неправилно. Нѣмаше защо той да се сѣрди, ами трѣбваше да се съгласи, че трѣбва да дадемъ едно тълкувание, какво нашето отлагане на 18 декемврий е отлагане на сесията — вмѣсто да се свика на 15 януарий Народното събрание, да се свика на 15 февруарий — а не сме си дали отпускъ. Такова тълкувание трѣбва да дадемъ сега.

Що се касае до дневнитъ, за които той каза, че на шега станалъ да говори и послѣ повтори да говори за тѣхъ и $\frac{3}{4}$ отъ рѣчта му бѣше сѫ върху тѣхъ, азъ съмъ говорилъ тукъ . . .

Министъръ Т. Теодоровъ: Добръ, че намѣрихте за какво да се заловите, като го изопачавате.

С. Дрънковъ: Нѣщо не съмъ изопачилъ. Менѣ ми е приятно, че Вие признавате, че азъ искамъ да изопачавамъ нѣщата, и че това не е тъй. Азъ имахъ случаи да кажа единъжъ, че ако можеше една нация да се подготви дотамъ, щото всѣки гражданинъ да разбира духа, смѣнността на законитъ и нѣщата, много закони нѣмаше нужда да създаваме. Азъ казахъ какъ ние облагаме чиновницитъ съ данѣкъ и туряме други чиновници да събиратъ тоя данѣкъ, и по такъвъ начинъ правимъ други разходи. Това защо е? Защото между двама братя, когато единиятъ е чиновникъ, другиятъ му казва: „Взимашъ отъ държавата 200 л. на мѣсець и не давашъ данѣкъ“. И понеже не може да се втѣлни на цѣлия народъ да разбара смѣнността и духа на законитъ, ние сме принудени да създаваме закони, които сѫ излишни. Понеже може да се демагогствува и експлоатира, че не е демократично камарата да заседава цѣла година, защото на прѣдставителитъ щѣло да се плаща дневни за цѣла година, и понеже ние не сме назрѣли дотамъ, нашитъ създатели на конституцията сѫ били мѣдри да прѣдвидятъ това и да постановажатъ, щото срокътъ на камарата да бѣде само два мѣсеца. Когато ние назрѣхме малко, когато излъзоха депутати отъ самия народъ да искатъ да се продължи малко сесията, пакъ нашитъ създатели на конституцията, мѣдростта на българина, великото Народное събрание продължи тоя срокъ само на четири мѣсеца. Ще дойде врѣме — ние вървимъ нататѣкъ — четиритъ мѣсеца да се обърнатъ на шестъ и шеститъ на 12. Нататѣкъ отиваме, но не сме още узрѣли, и нашитъ прѣния тукъ показватъ, че ние дѣйствително не сме узрѣли.

Та да не се експлоатира съ това, че може да се намѣрятъ тукъ нѣкои народни прѣдставители, на които тия дневни да станатъ за прѣхрана, понеже, като дойдатъ тукъ и взематъ дневнитъ си за седемъ дена, това ще имъ служи за прѣхрана за цѣлъ мѣсець, и ще си отидатъ, пакъ ще трѣбва да ги викате, ще трѣбва да имъ плащате дневни и пр. Конституцията не позволява такова нѣщо. Не може Народното събрание да вземе рѣшение да даде единъ мѣсець отпускъ, освѣнъ въ извънредни непрѣодолими случаи: болести, епидемии нѣкакви, война, каквато имаме. Това може да ни накара да отложимъ сесията. Отлагането на сесията никѣдъ не е казано, че става по прѣдложението на единъ народенъ прѣдставителъ, или по рѣшение на болшинството. Отпускиятъ се урежда отъ чл. 104 отъ конституцията, дѣто се казва, че Събранието само опрѣдѣля вътрѣшния си редъ и дѣлопроизводството. Вие можете да докарате тукъ такова болшинство, че да рѣшите да заседаете само единъжъ въ мѣсеца, но то ще бѣде за смѣтка на правителството, а не за смѣтка на народното прѣдставителство. Всѣко отлагане трѣбва да

иде отъ правителството и отъ царя. Тъй казва чл. 135 отъ конституцията: (Чете) „Ново отлагане прѣзъ сѣщата сесия може да става само съ съгласието на самото Сѣбрание“ — иска ни се съгласието. Говориха прѣждоговоривнитѣ защо става тъй. За да се ограничи както едната, тъй и другата страна, за да вървимъ по срѣдата и да се не люпваме.

Съ това свършвамъ. Азъ моля г. Теодорова да даде тълкувание — това ми е главната мисль — че продължението на сесията до 15 февруарий не е отпускъ за Сѣбранието, ами че сесията се е отложила по държавни нужди.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. Александъръ Малиновъ за пояснение.

А. Малиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Прѣди малко забѣлѣзахъ, че г. министърътъ на финанситѣ хлопа върху отворени врата. Нему и намъ е сложенъ единъ ясенъ въпросъ. На тоя въпросъ той дължеше отговоръ. Въпросътъ е този: може ли Народното сѣбрание, по силата на чл. 135 отъ конституцията, чрѣзъ даване отпуски на Сѣбранието, чрѣзъ отлагане на засѣданията му да унищожи, да счже и четиримѣсечния срокъ, въ който, споредъ моето разбиране, по съображенията, които изказахъ, трѣбва да работи Народното сѣбрание. Тоя е въпросътъ. Че болшинството може да отлага засѣданията, може. И това е толкова ясно, щото нѣмаше нужда тъй нервно да се доказва, че противното на това мнѣние било несъстоятелно. Че държавниятъ глава може да забави засѣданията на парламента, това е толкова ясно, щото да се твърди противното не е възможно по тая причина, че тоя въпросъ траншира конституцията и казва: държавниятъ глава може това да стори. Не сж тѣзи въпроситѣ, може ли болшинството да вземе рѣшение, съ което да парализира наредбата на чл. 127 отъ конституцията, която наредба, споредъ мене и нѣкои мои другари, има слѣдующето съдържание: „Струвайте, правете каквото щете, по 4 мѣсеца на законодателна работа и — която въ моитѣ очи е още по-важна — на контролъ трѣбва да стоите“. Парламентътъ има право на контролъ, и никой не може да му отнеме това право. Че болшинството може да вземе и противно рѣшение, може; това ще легне на негова отговорностъ и на отговорността на изпълнителната власть. Но въпросътъ тукъ не е за отговорностъ на болшинството или на изпълнителната власть, а какъ ние всички трѣбва да тълкуваме чл. 127 отъ конституцията: да ли трѣбва задължително да се работи 4 мѣсеца, или тѣзи 4 мѣсеца чрѣзъ отпуски, чрѣзъ прѣустановяване, чрѣзъ отлагане на засѣданията, могатъ да бѣдатъ сведени къмъ нула. Мисля, че съмъ ясенъ. Чл. 93 отъ конституцията нарежда, че, свободата на словото на народния прѣдставителъ въ камарата е гарантирана. Това е една конституционна правдина на всѣки единъ народенъ прѣдставителъ. Прѣдставете си, че се намѣри болшинство да изработи правилникъ и да каже: „Не могатъ народнитѣ прѣдставители свободно да изказватъ своитѣ мисли“. Едно болшинство може да изработи таквъ правилникъ и ще носи за това отговорността заедно съ своето правителство. Но това не значи, че тази правдина въ чл. 93 отъ конституцията може да бѣде заличена отъ едно реакционно болшинство. Може едно народно прѣдставителство, напр. сегашното, да рѣши, ето, че ние можемъ да съкратимъ сесията не само съ 1½ мѣсеца, а съ 2½ и съ 3½. Но това значи ли, че имате право да заличите чл. 127 отъ конституцията, значи ли, че ѝ давате правилно тълкувание? Върху това споримъ. А че болшинствата сж властни и че тѣ могатъ да правятъ много нѣщо при кворумъ отъ ¼ или въ известни случаи отъ ⅓ — могатъ. Азъ нѣма да бѣда наивенъ да твърдя противното. Не за това ин-

терпелираме, а питаме, васъ, правителство: „Г-да, вие, които твърдите, че повдигнатиятъ отъ насъ въпросъ е отъ голѣма конституционна принципиална важностъ, съгласни ли сте, че ни чрѣзъ отлагане, ни чрѣзъ забавяне, ни чрѣзъ каквито да било рѣшения на болшинства не може да се дава толкова тълкувание, споредъ което може да излѣзе, че парламентътъ може съвсѣмъ да не засѣдава“. Споредъ едни болшинства, казахъ по-рано, той може да засѣдава, вмѣсто 3, 2 мѣсеца, вмѣсто 2, единъ мѣсецъ. Пита г. Теодоровъ: „Нема вървате, че таква болшинства ще се намѣрятъ въ България?“ И азъ не вървамъ. Тия врѣмена минаха. Но не е тукъ въпросъ, кой въ какво върва, не е въпросъ за нашитѣ върви, а е въпросъ за едно разумно тълкувание на чл. 127 отъ конституцията. На него ми отговорете. Малко ли работи могатъ да станатъ?

Г. г. народни прѣдставители! Ако е въпросъ за върване; да ви цитирамъ случай, чини ми се познати на уважаемитѣ г. г. министри на финанситѣ и министри на вътрѣшнитѣ работи. Прѣди години се намѣри отъ единъ парламентъ, че болшинството е парламентъ, и се отпрати едно заявление отъ бюрото на парламента — ще го намѣрите тукъ — до прокурора на окръжния сѣдъ, съ което се искаше отъ послѣдния да даде служебно подъ сѣдъ покойния нашъ добъръ другаръ и съмишленикъ вашъ, бившия министъръ г. д-ръ Александъръ Радевъ, затова, защото оскърбилъ „болшинството“ на парламента. Окръжниятъ сѣдъ намѣри, че може да се оскърбява болшинството и меншеството на парламента и че по публиченъ редъ болшинствата могатъ да искатъ да се защитава тѣхната честъ. Отиде работата до апелативния и Касацiонния сѣдъ. Тамъ казаха, че наказателниятъ законъ, углавното сѣдопроизводство прѣдвизжда, че по публиченъ редъ, ex officio, прокурорътъ защитава честта на парламента, а не честта на болшинства или меншества, на центровете, на дѣсници и лѣвици, на крайни дѣсници и на крайни лѣвици.

Ако е въпросъ за върване, за курнози азъ бихъ могълъ и други да ви цитирамъ, но пакъ се връщамъ на първата си мисль. Нѣма защо да ни се казва тукъ, че отлагания, забавяния могатъ да ставатъ. Могатъ, по рѣшение на болшинството. Вие рѣшихте да отложите засѣданията съ 1½ мѣсеца, но можехте да ги отложите и съ единъ мѣсецъ и 16 дена, единъ мѣсецъ и 17 дена. И първото е законно, и второто е законно. Дава ви право основниятъ законъ, дава ви право и правилникътъ, като болшинство, да го рѣшите, и ще го рѣшите подъ своя отговорностъ и подъ отговорността на изпълнителната власть. А ние казваме, че това право трѣбва тъй разумно да се изтълкува, както искаше въ началото на рѣчта си и г. министърътъ на финанситѣ да го изтълкува. Нека тъй тълкуваме, каза той, законитѣ, правилницитѣ, особено основния законъ, щото тѣзи тълкувания да не довеждатъ до абсурди, да не довеждатъ до таква заключения, които могатъ да съблазнятъ нѣкого да злоупотреби съ онѣзи правдини, съ които по чл. 127 отъ конституцията българскиятъ народъ има право да се ползува, т. е. 4 мѣсеца да стоятъ тукъ неговитѣ прѣдставители, за да законодателствуватъ и да контролиратъ, и никой да не може да намали тия 4 мѣсеца.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ мисля, че и уважаемиятъ г. министъръ-прѣдседателъ така е разбиралъ „отлагането“. Понемже дневницитѣ не сж напечатани още, азъ помолихъ да ми се даде стенограма и даде ми се. Г. министъръ-прѣдседателъ е разбиралъ това, което разбираме и ние, че се отлагатъ засѣданията на парламента, и това врѣме, което ще изгубимъ, вслѣдствие на отлагането, по-послѣ ще го набавимъ. Г. министъръ-прѣдседателъ казва слѣдующето: (Чете) „Г. г. народни прѣдста-

вители! Съ днешното заседание се свършва първата половина на тазгодишната сесия. Според конституцията, втората половина трябва да почне на 15 януарий 1913 г. Г-да! Отсега още всички вие можете да предвидите, че едва-ли ще имаме възможност да приготвим за тогава нещо за васъ. Затова азъ полагамъ вамъ въпроса, при невъзможността да приготвимъ нещо за тогава, мислите ли, че непременно трябва да се съберемъ на 15 януарий, или мислите, че е по-добре да решите вие това, което ви дава право конституцията да решавате — да се отложатъ вашитъ заседания за една по-нататъшна дата, а именно за 1 или 15 февруарий. И правъ е г. министър-председателят. Той казва: ако бъдемъ готови за първи — за първи, ако бъдемъ готови за 15 февруарий — за 15. Може-би, ще стане нужда и за по-късно да се отложатъ заседанията, но отъ него е била далечъ мисълта, че вие, като болшинство, сте въ правото си да ги отложите до 14 мартъ и на 15 мартъ да заявите, че се свършва сесията. Заради това г. министър-председателят по-нататък казва: (Чете) „Ако питате насъ, г. г. народни представители, ние, които ще трябва да работимъ и бюджетопроекти, и законопроекти, за васъ, за тази втора половина отъ сесията, ние отсега не можемъ да предвидимъ, че ще бъдемъ въ положение да ви представимъ нещо за 15 януарий, дори и за 1 февруарий. Затова мислимъ, че е по-добре да се отложатъ заседанията за 15 февруарий.“ Ние всички тукъ, парламентъ, болшинство, по споразумѣние съ шефа на правителството, решаваме, понеже върменно нѣмаме работа, а не съ целъ да скъсимъ четиримѣсечния срокъ, да отложимъ заседанията за 15 февруарий. Ако по нѣмане приготвена отъ правителството работа бѣше предложилъ г. министър-председателят да отложимъ заседанията за 16 или 17 февруарий, щѣхме да ги отложимъ! Но, да ни се казва, че вслѣдствие на този вотъ се разбира, че болшинството, че парламентътъ, ако щете, има право да тълкува чл. 127 на конституцията по този начинъ, че четиримѣсечниятъ законодателенъ периодъ може да се намали на 3, 2, 1 мѣсеца или да се заличи — съ това тълкувание на чл. 127 никога не бихме се съгласили.

Както виждате, г. г. народни представители, азъ разисквамъ положения въпросъ, поради неговата важностъ, призната отъ всички ни, sine ira, и заради това не отговарямъ на закачките на нашия уважаемъ г. министър на финанситъ за демократическия правилникъ, за задължението на 15-тъ минути говорене по интерпелациите. Никой не е практикувалъ правилника на XIV обикновено Народно събрание, както вие го практикувате. Имате право да го практикувате, но не подъ напъ, а подъ своя отговорностъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Азъ съмъ го изпитвалъ въ ваше време.

А. Малиновъ: Тогава, да проверимъ дневниците и ще видимъ, че съ часове сте говорили, и за първи път се повдигна въпросътъ за късото говорене по интерпелациите за кланетата въ Щипъ и Кочани, когато се каза, че трябва да се говори по 15 минути.

Председателствуещъ А. Буровъ: Това не е обяснение по въпроса, г. Малиновъ.

А. Малиновъ: Нѣма да отговарямъ и по другия въпросъ, да-ли ще има запаздъване по-лоши парламенти или по-добри. Ще има такива парламенти, каквито българскиятъ народъ пожелае.

Това е, което имамъ да кажа.

Председателствуещъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на финанситъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Г. г. народни представители! Ще ме извините, че трети път се принуждавамъ да взема думата, и вървамъ, че и сега, като ме чувате, ще разберете, че не е вината въ мене. Г. Малиновъ току-що призна, че азъ съмъ разбивалъ отворена врата въ втората си рѣчь и че напразно съмъ говорилъ за нещо, които тѣ не оспорвали. Ако това е вѣрно, и ако всичко, което четохъ отъ чуждата парламентарна практика, и което г. Малиновъ сега вече не оспорва е вѣрно, азъ мисля, че неизбежно ще дойдемъ до онуй заключение, което азъ поддържамъ. Но г. Малиновъ счита, че азъ не съмъ отговорилъ на два въпроса и върху тѣхъ той настоява. Нека си изпълни дълга и въ това отношение, защото азъ мисля, че отговорихъ и на тѣхъ, но, може-би, не съмъ билъ достатъчно ясенъ.

Г. Малиновъ казва: „Отговорете на това: има ли право Събранието да съкратява четиримѣсечния срокъ, който е предвиденъ въ конституцията, или не, и нѣма ли да наруши конституцията, като го съкращава?“ Прѣди всичко, тѣй поставенъ въпросътъ, бихъ отговорилъ, че Събранието има право.

А. Малиновъ: Отлично. Ще го имаме прѣдъ видъ занепрѣдъ и ние.

Министъръ Т. Теодоровъ: Чакайте, това не е достатъчно. На тѣй поставения въпросъ, въ най-простата му форма, имамъ право да отговоря, че Народното събрание има право, защото конституцията съ туй предписане, което е въ чл. 127, за задължителния периодъ, както ние го тълкуваме сега, отъ четири мѣсеца, има за целъ да гарантира Народното събрание, за да може то, прѣзъ този периодъ да си упражни правата и да ги гарантира спрѣмо изпълнителната властъ. То е едно установление въ полза на Народното събрание и противъ изпълнителната властъ. Туй е то. И щомъ е тѣй, то е едно право, и достатъчно е, че не може другъ да му го наруши. А какъ то, Народното събрание, ще упражнява това свое право, никой не може да му бѣде господаръ, никой не може да го контролира. Събранието може да използва четиримѣсечния срокъ по който начинъ иска; народнитъ представители, казахъ го, могатъ да спятъ, или да стоятъ въ бюфета, никой законъ не ги обвързва да стоятъ, да вършатъ тази или онази работа, да не си даватъ отпуски, да не правятъ отлагане. Въ Франция, дѣто виждате, че има задължителенъ петмѣсеченъ срокъ, хората ви казватъ още когато сж писали тази конституция — доктрина изложена отъ министра на правосъдието Dufaure — и практически е доказано, че, въпрѣки този петмѣсеченъ срокъ, когато камарата си дава отпуски или отлага заседанията, не може да ги навъкса отпослѣ; тя го прави сѣ за смѣтка на петмѣсечния срокъ, защото е нейно право, по кой начинъ ще иска да го използва. Конституцията не прѣпятствува, а ѝ прѣпятствува едно само — общественото мнѣние, което може да ѝ контролира по кой начинъ работи, и не само да-ли заседава, ами и, като заседава, какво прави, какво рѣшава и т. н. За да бѣде ясно, поне този пътъ, на г. Малинова туй, което казахъ по-рано, повтарямъ, че това е едно право на Народното събрание, това не е едно негово задължение да се събира непременно, да идва да се разписва въ книгата и да си отива. Значи, на въпроса азъ отговарямъ ясно. Конституцията му казва: имашъ право да заседавашъ четири мѣсеца; ако щешъ, недѣй заседава, ако щешъ, давай си отпуски, заседавай три мѣсеца, каквото щешъ, но то ще бѣде за смѣтка на четиритъ мѣсеца. Но едно нещо е важно, че, ако държавниятъ глава вземе да те спѣне, поради извѣстни обстоятелства, да заседавашъ само два мѣсеца, ще заседавашъ съ толкова подиръ срока. Ние го тълкуваме сега, въпрѣки въз-

можносттата да се поддържа другото тълкувание, защото искаме нашето тълкувание да бъде въ смисъл на разширение правата на Народното събрание, че ще се продължи сесията, че ще бъде задължително това продължение. Не може да се затвори камарата, казва този автор, ако не е изтекъл този срок, но дният, въ които прѣдседателят на републиката ѝ е възпрѣпятствувал да засѣдава, ще се гудятъ въ смѣтка, а дният, въ които само Събранието е рѣшило да не засѣдава, тѣ нѣма да се считатъ. Азъ не виждамъ да има нѣщо по-ясно, по-свѣсно и по-логично отъ това, като се изхожда отъ цѣлѣта, съ която е писанъ този контрактъ — конституцията. Г. Малиновъ е юристъ и знае, че никой никога не насилва да си упражнява правата. Даватъ му се права, но ако ще той да ги хвърли въ водата.

А. Малиновъ: Тѣ не сж права на Малинова или на Теодорова — разберете. Тѣ сж права осветени отъ конституцията, които трѣбва всички да пазятъ; тѣ сж и задължения.

Министъръ Т. Теодоровъ: Намъ, г. г. народни прѣдставители, ни сж дадени много права, но не всѣко наше право е задължение.

А. Малиновъ: Тѣ не сж лични права, за да се отказваме отъ тѣхъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Самото Събрание има право да засѣдава, но то има право да си даде отпущъ, да си даде отидиъ. Кждѣ намѣрихте тази теория, че Събранието непрѣмѣнно е длѣжно да засѣдава? Че тогава трѣбва да му откажете отпущи, трѣбва да му откажете и правото да вдигне засѣданieto въ честъ на този или онзи, или ако прави това, всички да съберете въ една смѣтка и да го прибавите къмъ края на сесията. Бждете логични. Друго е, когато едно право се дава на одного, друго е, когато му се постави въ обязаностъ. Азъ отговорихъ, прочее, на Вашия въпросъ. Казахъ Ви, че когато ми вземе правото, когато го нацѣрби другъ, който не ме пита, тогазъ ще се продължи; когато азъ самичкъ си го отлагамъ, тогазъ това не може да се смѣтне. Слѣдователно, азъ отговорихъ на този въпросъ напрѣдъ.

А. Малиновъ: Сега сте ясенъ. Тази юриспруденция не имаме прѣдъ видъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: И мисля, че по-ясно отъ това не може да бжде. Ние нѣма да нарушимъ конституцията, г. г. народни прѣдставители, ако смѣтаме въ срока онова отлагане, което само Събранието направилъ.

Г. Малиновъ направи още едно второ възражение: Чете ни рѣчѣта на г. министъръ-прѣдседателя, когато да се рѣши отлагането на засѣданията и доказа ни, че се касаело за отлагане на засѣданията. Тѣмъ и азъ поддържамъ, че отложенитѣ засѣдания се смѣтатъ въ това и ви четохъ, че хората казватъ: (Чете) „Les ajournements résolus par les chambres comptent dans la durée des sessions“ — отлаганията, които камарата прави да се смѣтатъ въ трайнето на сесията. Азъ ви казахъ, че занепрѣдъ ще го знаете, че всѣко отлагане влияе върху изтичането на срока; само държавниятъ глава когато би го направилъ, тогава ще продължимъ сесията. Това е най-разумната теория. Споредъ пасажа, който чете г. Малиновъ, г. министъръ-прѣдседателятъ билъ казалъ, че подиръ това ние ще продължимъ и ще работимъ.

Да, азъ и сега мога да ви кажа, че съмъ убѣденъ, какво подиръ 30 априлий пакъ ще засѣдаваме, но то ще бъде продължение, което камарата дава въ съгласие съ правителството и което не е задължително по конституцията. Сега имаме работа, нѣмаме работа, ние трѣбва да опрѣдѣлимъ онзи срокъ, прѣзъ който сме длѣжни да търпимъ Събранието, безъ да закриваме редовната сесия. Ето върху кое споримъ. И до 30 априлий ние може да нѣмаме никакъвъ законопроектъ, ние може да не вършиме никаква работа, защото не можемъ да ви я прѣдставимъ, или защото състоянието на духоветѣ не ви позволява да се занимавате съ единъ по-важнитъ законопроектъ и когато ви прѣдставимъ единъ важенъ законопроектъ, ние всички викаме: „Ами сега ли намѣрихте врѣме да го прѣдставите, кой ти гледа закона за народното просвѣщение, когато нашитѣ братя се биятъ“ — което е вѣрно. При особенитѣ обстоятелства, въ които се намираме, не можемъ да работимъ спокойно, не можемъ да работимъ усидчиво и съ онуй търпѣние, което имаме, да разгледаме единъ бюджетъ — то е другъ въпросъ — но ние сѣ пакъ приемаме туй тълкуване за допълване на сесията, за да установимъ единъ прецедентъ достоенъ за похвала: че даже когато Народното събрание не би имало никаква работа, ние не искаме и не можемъ да затворимъ редовната му сесия, докато не се е изпълнилъ четиримѣсечниятъ срокъ, който е билъ нацѣрбенъ съ единъ указъ, за който ние отговаряме. А подиръ това, ако ние не сме разгледали бюджета до него врѣме — възможно е, че не ще можемъ да го съставимъ, защото нѣмаме оформена България — може би и отъ 1 май да продължимъ нататкъ, но то е другъ въпросъ, то е въпросъ за продължение, което ние съ васъ сме въ правото да направимъ или да не направимъ.

Н. Мушановъ: Съ новъ указъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Да. Този въпросъ ще се разрѣши по-послѣ. — Тѣй че онова, което г. Гешовъ е казалъ при разискване отлагането на камарата, че възможно е подиръ това, като дойдете, като се съберете и се свърши сесията, пакъ да продължимъ, то е едно продължение, което ще се диктува отъ нуждитѣ на работата, а не отъ конституцията.

Я. Санжзовъ: Кой има право да рѣши да отмѣсти датата на нашето свикване отъ 15 януарий до 15 февруарий? Този е въпросътъ.

Министъръ Т. Теодоровъ: Тѣй че, азъ ликвидирамъ, г. г. народни прѣдставители, съ двата въпроса, поставени наново отъ г. Малинова. Отъ уважение къмъ него, отъ уважение къмъ Събранието, и поради важността на въпроса, счетохъ за длѣжностъ да кажа това, което мисля по тии нови доводи, които той прѣдстави.

Да не е мѣчно и на г. Санжзова, че не е отговорено на туй негово питане, което сега ми зададе, конституционно ли е или неконституционно онова рѣшение, което е взето за отлагане засѣданията на камарата, отъ 15 януарий до 15 февруарий, нека и нему кажа, че не считамъ нито за нужно, нито за възможно да го разисквамъ сега. То е рѣшение на камарата, тя е рѣшила отлагането, . . .

Я. Санжзовъ: То не е рѣшение.

Министъръ Т. Теодоровъ: . . . и ако Вие тогава не сте успѣли да убѣдите Събранието, че неговото рѣ-

шене е противоконституционно, вие не можете да го убъдите днесъ, и не можете да убъдите и менъ, че тръбва сега да го признаемъ, че не е било конституционно и заради туй да го не туримъ въ смѣтката. Вашиятъ аргументъ е такъвъ, да поправимъ грѣшката си, като го признаемъ, че не е конституционно, съ една нова капитална грѣшка, която сега бихме направили да признаемъ, че отлагането на камарата, което тя сама си дава, дава право на продължение на сесията — една практика, която никое правителство, убѣрявамъ ви, подиръ насъ и никое последующе Собрание нѣма да приеме като зрѣла, като обмислена, защото е противъ здравия смисълъ, противъ практиката навредъ и би докарала само до твърдъ смѣшно положение правителството и народното прѣдставителство, които биха взели такова рѣшение. Напротивъ, теорията, която правителството поддържа, а не само азъ, върху която ние сме взели едно зрѣло рѣшение, защото не сме искали и не можемъ да допуснемъ никой другъ да ни надмине, когато се касае за опазването принципитъ на конституцията, това рѣшение е единичното, което е съобразно и съ конституцията, и съ здравия смисълъ, и съ необходимоститъ, потребноститъ на нашия държавенъ и парламентаренъ животъ. Това казвамъ, за да свърша окончателно съ всичкитъ блѣжки, които се отправиха отатѣтъ.

Г. Сакжзовъ каза още една аресъ, че не било конституционенъ принципъ да се рѣшава по болшинство. Отговарямъ му: чл. 116 отъ конституцията изрично казва: „Народното собрание взема рѣшенията си по болшинство“. Тѣй че, това не само е конституционенъ принципъ, ами е и написанъ въ чл. 116 на конституцията по най-тържественъ начинъ. (Ръкоплѣскане отъ болшинството)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата хасковскиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Никола Радевъ.

Д-ръ Н. Радевъ: Г. г. народни прѣдставители! Иммахъ намѣрение да вземамъ думата, слѣдъ всички дебати, които станаха. Ако вземамъ думата, то я вземамъ по-скоро за пояснение и да се спра съ нѣколко думи само върху принципиалната страна на въпроса.

Отъ дебатитъ, които станаха, отъ декларацията, която направи г. министърътъ на финанситъ, вие видѣхте, че врѣмето на отлагане засѣданията на камарата въ първия ѝ периодъ прѣзъ 1912 г. правителството го призна. За туй нѣма никакъвъ споръ; всичкиятъ споръ, обаче, е върху рѣшението взето отъ камарата за отлагане свикването на втората половина на сесията, намѣсто на 15 януарий, на 15 февруарий. По този въпросъ г. Дрѣнковъ, волно или неволно, хвърли единъ упрекъ върху мене, и азъ се видѣхъ задълженъ да поинскамъ думата за пояснение и отхвърляне упрека. Прѣдъ видъ на това мое задължение и за да не остане никакво съмнѣние, заявявамъ, че като направихъ прѣдложението за отлагане свикването втората половина на сесията на 15 февруарий, азъ го направихъ не подъ давлението на когото и да било, а го направихъ моментално тукъ, когато отъ тамъ г. Сакжзовъ, прѣдставителътъ на социалиститъ, се провикна: „Дѣ е указътъ за отлагането на камарата? Възъ указъ отъ държавния глава вие нѣмате право да я отлагате“. Неговото провикване ме накара да направя това прѣдложение и още тогава, моментално, казахъ: г. Сакжзовъ, Вие, като социалистъ, споредъ случантѣ, когато ви изнася, давате права на държавния глава, а когато не ви изнася, не му ги давате. За да кажа туй, имахъ основание. Когато въ великото Народно собрание се дебатираше въпросътъ за военнитѣ сѣдилища, тѣ,

социалиститъ, плачеха да се махнатъ, защото щѣли да съсипятъ армията. И азъ казахъ тогава още, че въ София, когато социалиститъ иматъ интересъ като партизани, вдигатъ гюрултии и викатъ: „Долу армията, долу милитаризма“, а днесъ виждаме същитѣ социалисти да плачатъ за армията, че се разрушавала отъ военнитѣ сѣдилища. Така бѣше и съ този случай. Вие, г. Сакжзовъ, искате да има указъ отъ държавния глава, когато сесията засѣдава и когато имате една конституция, която казва: когато камарата е въ сесия, държавниятъ глава нѣма защо да се мѣси, щомъ народнитѣ прѣдставители искатъ отлагане на сесията.

Я. Сакжзовъ: А чл. 135?

Д-ръ Н. Радевъ: И този чл. 135, даже, не е тѣй повелителенъ, какъто е френската конституция. И, между прочемъ, французскитѣ парламенти, начиная отъ 1875 г. сами, безъ никакъвъ декретъ отъ прѣседателя на републиката, отлагаха и отлагатъ, когато намѣрятъ за нужно, засѣданията на камарата и тѣзи отлагания бѣха законни, валидни и конституционни. Това нѣщо г. Сакжзовъ не може да откаже, нито всички онѣзи, които претендиратъ, че Народното собрание нѣма право да отлага своитѣ засѣдания. Че това е вѣрно, текстътъ на Eugène Piege доказва, че отлаганията, направени прѣзъ сесията, се четатъ въ срока. Ако въ Франция камарата не прѣкъснато засѣдава и парламентътъ има право да рѣшава да отлага засѣданията, какъ, тогава, ние да нѣмаме това право? Но нѣщо повече. При какви обстоятелства направихъ прѣдложението? Г. г. народни прѣдставители, за да направя прѣдложението, причината бѣше декларацията на правителството, че за 15 януарий нѣма работа зарадъ насъ. Имаше втори аргументъ. Правителството казваше: „Вие искате да дойдете тукъ да работите, ние привършихме работата, отъ насъ искате законопроекти, бюджетопроекти, но не можеме да ви ги дадемъ, защото, първо, не знаемъ какви бюджетопроекти ще съставимъ и, второ, защото нѣмаше чиновници, понеже всички ония, които трѣбваше да работятъ, сж въ редоветѣ на армията“. Тѣзи два аргумента моментално ме наведоха на мисълта за отлагане засѣданията и азъ направихъ прѣдложението да се отложатъ засѣданията за 15 февруарий.

Г. г. народни прѣдставители, когато пѣлиятъ български народъ бѣше тамъ, дѣто е и досега — въ тракийскитѣ полета и Македония, ние пѣхме да дойдемъ тукъ на 15 януарий. Защо? Щѣхме да дойдемъ да стоимъ безъ работа само да кажемъ, че изпълняваме конституцията! Ала тази конституция ни разтврзва рацѣтъ и ни казва: ново отлагане прѣзъ сесията става само съ съгласието на Народното собрание. Вие, г. Сакжзовъ, социалистъ-демократътъ, искате да абдикирате отъ Вашиятъ права, като народенъ прѣдставителъ.

Я. Сакжзовъ: Не се безпокойте, ние знаемъ да ги пазимъ.

Д-ръ Н. Радевъ: Нѣма да се безпокая. Вие, г. Сакжзовъ, и Вашиятъ другари социалисти винаги мислите, че сте най-умнитѣ хора, но когато дойде до Вашиятъ права по-скоро тѣхъ заличавате, а не общитѣ права. И ако въ републиканска Франция, когато камарата е въ сесия, може да отлага засѣданията си, питамъ тогава, защо ние да не можемъ да направимъ това, когато и самата конституция казва, че ново отлагане става съ съгласието на самата камара. И ние, съ днешнитѣ дебати, може-би, ако не яравимъ друго, то правимъ това освѣщаване на принципа, че камарата, по силата на чл. 135 отъ

конституцията, когато е въ сесия, е суверенна да отлага своите заседания, което отлагане е валидно докогато има нужда. Но възражава се: ще се намърят болшинства да ги отлагат, когато намърят за добър, по искането на правителството. Азъ съжалявамъ всѣки народенъ прѣдставителъ, който би хвърлилъ подобна една мисль; нека оставимъ за смѣтка на недостойни правителства, които би пожелали да го правятъ. Но азъ съмъ убѣденъ, че при тѣзи моменти, които прѣживява страната, и при които ние отложихме сесията, който и да бъде на нашето мѣсто, ще я отложи, защото, иначе, да дойдемъ тукъ на 15 януарий, да седимъ безъ работа, за да кажемъ, че вярдимъ и контролираме правителството, би било повече отъ смѣшно; ние вънъ можемъ много повече да контролираме и много по-голяма полза да принесемъ като народни прѣдставители, откогато око сме тукъ и стоимъ безъ работа.

Прочее, при туй положение на въпроса, азъ казвамъ: прѣдложението направихъ по лична моя инициатива, безъ да угода на никого, като счетовъ, че това е едно наше право, като народни прѣдставители, да рѣшаваме да се отложатъ заседанията. Прѣдложението го направихъ по мотивитъ, които казахъ, слѣдователно, искамъ да отхвърля всѣкаквъ умисль, че то е направено подъ давление или по искане на пѣкого и, на второ мѣсто, че туй отлагане, което ние направихме, се зачита въ срока и слѣдователно, не трѣбва да се продължи съ толкова дни сесията. Ако слѣдъ 30 априлий правителството има работа, то ще ни сезира и ще иска нашето одобрение за продължение на сесията. По такъвъ начинъ, ние спазваме конституцията и изпълняваме своя дългъ, упражняваме своето суверенно право — да отложимъ, когато намѣримъ за нужно, нашитъ заседания, щомъ сме въ сесия.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Дебатитъ сж изчерпани. Има прѣдложенъ само единъ дневенъ редъ отъ г. г. народнитъ прѣдставители Константинъ Илиевъ и Илия Бобчевъ, който гласи: (Чете) „Народното събрание, слѣдъ като изслуша обяснения на правителството по разискването запитване и като намѣрва, че сегашната сесия трѣбва да се продължи само съ врѣмето, съ което тя е била забавена по разпореджане на изпълнителната власть, а не съ врѣмето отъ 15 януарий до 15 февруарий т. г., прѣзъ което врѣме не се е заседавало по рѣшение на самото Народно събрание, минава на дневенъ редъ.“

Въ този моментъ постапи още единъ дневенъ редъ; прѣдложенъ отъ запитвача г. д-ръ Никола Геннадиевъ, който гласи: (Чете) „Народното прѣдставителство счита, че споредъ чл. 127 отъ конституцията, редовната парламентарна сесия трае прѣзъ годината най-малко четири мѣсеца и минава на дневенъ редъ.“

Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ И. Гешовъ: Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ дългитъ разисквания, които станаха и слѣдъ декларацията, направена въ името на правителството отъ г. министра на финанситъ, ние разбирате, кое ние считаме, че ще бъде най-право, именно: да се счете само онова врѣме, което се отне отъ сесията чрѣзъ първия указъ на държавния глава. И затова ние приемаме дневния редъ, прѣдложенъ отъ г. г. народнитъ прѣдставители Константинъ Илиевъ и Илия Бобчевъ, като се разбира, че сесията ще се продължи до 30 априлий включително.

Д-ръ Н. Геннадиевъ: Ще се продължи, или ще трае.

Министъръ Т. Теодоровъ: Ще се счита, че тогава сесията се свършва.

Д-ръ Н. Радевъ: Трае до 30 априлий.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Давамъ на гласуване двата дневни реда по реда на постѣпването. Първиятъ, който е постапилъ, е дневниятъ редъ на г. Илиевъ и г. Бобчевъ (Чете го пакъ) Тукъ се повдигна въпросъ, да се продължи ли, или да трае.

Д-ръ Н. Радевъ: Трае.

К. Илиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Мисля, да си остане така, защото не казваме, че трае, а казваме отъ 15 да се продължи съ толкова врѣме, колкото ѝ е отнето.

Министъръ-прѣдседателъ И. Гешовъ: Трае.

И. С. Бобчевъ: Продължава се и трае.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които г. г. народни прѣдставители приематъ дневния редъ, който току-що прочетохъ, съ поясненията относително значението на думата „продължава се“ въ смисль на „траяне“, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Има думата г. министъръ-прѣдседателъ.

Министъръ-прѣдседателъ И. Гешовъ: Г. г. народни прѣдставители! Съгласно съ това рѣшение на Народното събрание, имамъ честъ да прочета указа, съ който се утвърждава това рѣшение: (Чете)

„УКАЗЪ

№ 1.

НИЕ ФЕРДИНАНДЪ I

съ Божия милость и народната воля

Царь на българитъ.

„По прѣдложението на Нашия прѣдседателъ на Министерския съвѣтъ, министъръ на външнитъ работи и на изповѣданията, прѣдставено Намъ съ доклада му отъ 15 мартъ т. г., подъ № 312 и възъ основа на чл. 129 отъ конституцията,

„Постановихме и постановяваме:

„I. Да се продължатъ заседанията на втората редовна сесия на XV-то обикновено Народно събрание до 30 априлий включително.

„II. Изпълнението на настоящия указъ възлагаме на Нашия прѣдседателъ на Министерския съвѣтъ, министъръ на външнитъ работи и на изповѣданията.

„Издаденъ въ София на 15 мартъ 1913 г.

„На първообразния съ собствената на Негово Величество рѣка написано:

Фердинандъ.

„Приподписалъ, прѣдседателъ на Министерския съвѣтъ, министъръ на външнитъ работи и на изповѣданията:

Ив. Ев. Гешовъ.“

Прѣдлагамъ, г-да, идущото заседание да стане въ понеделникъ на обикновения часъ, съ сжкия дневенъ редъ.

Н. Мушановъ: Искамъ думата по указа на г. министъръ-прѣдседателя.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Не е на дневенъ редъ.

Н. Мушановъ: Ама азъ не разбирамъ каква нужда има отъ указъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Давамъ на гласуване прѣдложеніето на г. министръ-прѣдседателя, а именно: слѣдующето засѣданіе да стане въ

понедѣлникъ на обикновения часъ, съ всички точки на дневния редъ, неразгледани, и прѣдложенията и законопроектитѣ, които днесъ се раздадохъ на народнитѣ прѣдставители. Които сж съгласни съ тоя дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Приема се.

Обявявамъ засѣданието за вдигнато.

(Вдигнато въ 7 ч. 30 м. вечерята)

Прѣдседательствующи подпрѣдседатели:

	{ А. Буровъ.
	{ Г. Згуревъ.

Секретарь: Х. Цаневъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гълъбовъ.

(Край на II-та книга)